

Bezpieczeństwo dzieci w instytucji i organizacji

– standardy ochrony dzieci przed krzywdzeniem

Koalicja na rzecz Ochrony Bezpieczeństwa Dzieci

(Keeping Children Safe Coalition)

www.keepingchildrensafe.org.uk

Wprowadzenie

W 2003 r. konsorcjum międzynarodowych organizacji pozarządowych, we współpracy z NSPCC (brytyjskim Krajowym Towarzystwem na rzecz Zapobiegania Okrucieństwu Wobec Dzieci), opublikowało dokument zatytułowany *Setting the Standard – a common approach to child protection (Ustanowienie standardów – wspólne podejście do ochrony dzieci przed krzywdzeniem)*. W dokumencie tym przedstawiono standardy, jakie powinny spełniać międzynarodowe i lokalne organizacje pracujące z dziećmi, aby skutecznie chronić dzieci.

Dokument ten był podstawą do opracowania zestawu narzędzi opublikowanych pod tytułem *Keeping Children Safe: Standards for Child Protection (Bezpieczeństwo dzieci – standardy ochrony dzieci)*. Niniejszy podręcznik jest elementem tego zestawu. Zawiera wskazówki i opisy zadań, które pomogą Tobie i Twojej organizacji we wdrożeniu standardów ochrony dzieci.

Kto jest adresatem podręcznika *Bezpieczeństwo dzieci*?

Bezpieczeństwo dzieci to podręcznik przeznaczony dla wszystkich organizacji – małych i dużych – które pracują z dziećmi na płaszczyźnie krajowej lub międzynarodowej, między innymi dla organizacji pozarządowych – NGO (także tych, które nie specjalizują się w pracy z dziećmi), organizacji międzynarodowych, krajowych organizacji pozarządowych współpracujących z międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi (INGO) i organizacjami międzypaństwowymi (IO), innych organizacji typu INGO, partnerów rządowych oraz innych organizacji, które potrzebują skutecznych zasad i narzędzi ochrony dzieci.

Cele

Podręcznik ten opisuje standardy bezpieczeństwa dzieci (BD), dzięki którym Twoja organizacja może się stać organizacją „bezpieczną dla dzieci” – czyli taką, która pomaga dzieciom, zapewniając im maksymalne bezpieczeństwo. Nawet jeśli Twoja organizacja nie specjalizuje się w pomaganiu dzieciom, to jednak dzieci stanowią nieodłączną część społeczeństwa, a zatem wszystkie organizacje działające na rzecz społeczeństwa powinny dbać o standardy, dające pewność, że nie zaniedbują obowiązku troski o bezpieczeństwo i dobrostan dzieci. Więcej informacji dotyczących standardów BD znaleźć można w publikacji *Bezpieczeństwo dzieci – standardy ochrony dzieci* (Narzędzie 1).

Niniejszy podręcznik zawiera materiały i opisy praktycznych działań pomocne we wdrożeniu 11 wymienionych niżej standardów ochrony dzieci.

Podstawowe standardy ochrony dzieci	
Standard 1	Spisana polityka ochrony dzieci
Standard 2	Wprowadzanie tej polityki w życie
Standard 3	Zapobieganie krzywdzeniu dzieci
Standard 4	Pisemne wytyczne dotyczące traktowania dzieci
Standard 5	Spełnianie standardów w różnych lokalizacjach
Standard 6	Równe prawa wszystkich dzieci do ochrony
Standard 7	Komunikowanie przekazu: „Bezpieczeństwo dzieci”
Standard 8	Edukacja i szkolenia w zakresie ochrony dzieci
Standard 9	Dostęp do informacji i wsparcia
Standard 10	Wdrożenie i monitorowanie standardów
Standard 11	Praca z organizacjami partnerskimi na rzecz wdrożenia standardów w tych organizacjach

W podręczniku znajdziesz:

- wskazówki,
- szablony,
- przykładowe spisane zasady ochrony dzieci,
- kodeksy postępowania,
- opis ćwiczeń (zadań) zespołowych.

Jak korzystać z podręcznika?

Niniejszy podręcznik został pomyślany w taki sposób, żeby korzystające z niego osoby mogły dowolnie wybierać standardy i zadania w zależności od:

- tego, z kim pracują – różne grupy pracowników organizacji, wolontariusze itp.,
- organizacji, dla której pracują,
- tego, na jakim etapie wdrażania zasad, procedur i standardów ochrony dzieci znajduje się dana organizacja.

Podręcznik podzielono na dwie **fazy**, przy czym każda z nich zawiera opisy praktycznych ćwiczeń i zadań. Możesz je wykonać sam lub ze współpracownikami. Ćwiczenia te pomogą Ci zastanowić się nad tym, w jaki sposób można wdrożyć określone standardy oraz dostarczą wskazówek do opracowania potrzebnych materiałów.

Faza pierwsza: Poznaj swoją organizację. Ta część pomoże Ci zrozumieć, w jaki sposób funkcjonuje Twoja organizacja – jakie są jej mocne i słabe strony oraz co można zmienić lub poprawić. W fazie pierwszej uzyskasz ogólny obraz organizacji, dzięki czemu będziesz mógł ustalić, co należy zrobić, żeby ją udoskonalić.

Faza druga: Spełnianie standardów. Na tym etapie przyjrzesz się kolejno każdemu z jedenastu standardów. Dla każdego z nich znajdziesz wskazówki i ćwiczenia, tematy do dyskusji, pomysły i przykłady, które pomogą Twojej organizacji wdrożyć dany standard. Żadna organizacja nie jest w stanie wdrożyć ich wszystkich jednocześnie. Niezwykle ważne jest opracowanie planu działania z jasno określonymi priorytetami i harmonogramem, które będą realistyczne dla Twojej organizacji i/lub dla jej partnerów w kontekście, w którym pracujecie. Przedstawione standardy pomogą w określeniu minimalnego poziomu wymagań, które powinniście spełniać.

Należy wybrać, które standardy są priorytetowe dla danego projektu czy organizacji. Jeśli na przykład Twoja organizacja opracowała już zasady i procedury ochrony dzieci, ale dotąd nie zajęła się sposobami zapobiegania krzywdzeniu, to możecie zacząć od standardu 3 lub 4. Zalecamy jednak rozpoczęcie pracy od Fazy 1, która ułatwi identyfikację słabych stron, zagrożeń i priorytetów.

Przed rozpoczęciem wdrażania standardów oraz opracowywania zasad i procedur należy się upewnić, że wszystkie osoby pracujące dla danej organizacji akceptują i rozumieją:

- sposób, w jaki organizacja definiuje krzywdzenie i ochronę dzieci;
- swój obowiązek zapewnienia ochrony przed krzywdzeniem dzieciom, z którymi się kontaktują, lub na rzecz których świadczą pewne usługi.

Podręcznik ten dostarczy Ci narzędzi, dzięki którym będziesz mógł uczynić swoją organizację bezpieczną dla dzieci. Pomoże Ci w podjęciu decyzji dotyczących działań, jakie należy podjąć, żeby spełnić każdy z wymienionych standardów.

Faza pierwsza: Poznaj swoją organizację

Pierwsza część niniejszego pakietu materiałów – Faza pierwsza – pomoże Ci w ustaleniu, w jaki sposób Twoja organizacja (lub organizacja partnerska) stara się zapewnić dzieciom bezpieczeństwo. Faza pierwsza wykaże:

- co robicie, jak należy – dobre praktyki,
- czego nie robicie dobrze lub nie robicie wcale – złe praktyki, braki i zagrożenia,
- kto na tym cierpi i kto skorzysta, jeśli sytuacja się poprawi – najważniejsi interesariusze.

Wiele organizacji pomocowych nie specjalizuje się w pracy z dziećmi – głównym przedmiotem ich działalności może być zapewnianie dostępu do wody pitnej, rozdzielanie żywności, czy też rozwiązywanie problemów całych społeczności. Kiedy jednak takie organizacje analizują swoją działalność, wiele z nich ze zdziwieniem odkrywa, jak często styka się z dziećmi. Na całym świecie dzieci są narażone na krzywdzenie i wykorzystywanie przez ludzi zajmujących stanowiska władzy i zaufania. Potwierdzają to wyniki ostatnich badań przeprowadzonych w Wielkiej Brytanii oraz w innych krajach. Dlatego jest niezwykle ważne, aby wszystkie organizacje pomocowe i rozwojowe mogły mieć pewność, że dysponują odpowiednimi systemami rekrutacji personelu, korygowania złych praktyk i niepożądanych zachowań oraz rozwiązywania problemów.

Poniższe ćwiczenia/zadania pomogą Ci przeanalizować aktualny stan organizacji w odniesieniu do ochrony dzieci. Wybierz te spośród nich, które dadzą Ci najbardziej trafny obraz sytuacji.

Jeśli współpracujesz z organizacją partnerską, wspierając ją we wdrażaniu zasad i procedur ochrony dzieci, skorzystaj z dodatkowych wskazówek dotyczących **Standardu 11: Praca z organizacjami partnerskimi na rzecz wdrożenia standardów** (zob. s. 93).

Ćwiczenie 1.1. Twoja organizacja a dzieci

Cel

- Ocena skali kontaktów Twojej organizacji z dziećmi.

Wskazówki

Pomyśl o najważniejszych działaniach podejmowanych przez Twoją organizację na rzecz dzieci lub o sposobach, w jaki kontaktuje się ona z dziećmi.

Wyobraź sobie zwyczajny dzień i zastanów się, z jaką liczbą dzieci kontaktuje się Twoja organizacja (pracownicy, wolontariusze itd.), z iloma dziećmi rozmawia i do jak wielu dzieci ma dostęp w ramach swojej działalności. Zastanów się, w jakim wieku są te dzieci,

czy są to dzieci pozostawione bez opieki, dzieci przebywające w instytucjach opiekuńczych, uczniowie w szkole, czy może dzieci w środowisku rodzinnym.

Możesz narysować na arkuszu papieru dziecko i odchodzące od niego linie. Użyj różnych kolorów, żeby pokazać, czy kontakt z dziećmi jest regularny, sporadyczny, czy też pośredni – na przykład za pomocą poczty elektronicznej.

- Czy Twoja organizacja dysponuje innymi ważnymi informacjami dotyczącymi i dzieci i młodych ludzi, z którymi się kontaktuje?
- Czy istnieją inne sposoby, w jakie moglibyście się kontaktować z dziećmi, na przykład listownie, przez telefon albo za pomocą poczty elektronicznej?
- Czy jesteś zaskoczony tak dużą (lub, przeciwnie, niespodziewanie małą) skalą kontaktów Twojej organizacji z dziećmi?

Dzięki temu ćwiczeniu zaczniesz zdawać sobie sprawę, którzy członkowie Twojej organizacji stykają się z dziećmi (lub mają do nich dostęp) i jakiego rodzaju są to kontakty.

Ćwiczenie 1.2. Dobre praktyki w pracy z dziećmi

Cel

- Określenie dobrych praktyk Twojej organizacji w pracy z dziećmi.

Wskazówki

Nie powinieneś szukać wyłącznie braków i słabych stron organizacji. Zastanów się, co już teraz robicie dobrze. Wiele organizacji dokłada wszelkich starań, aby chronić dzieci, z którymi się kontaktuje, i zapewnić im bezpieczeństwo. W swojej pracy możecie podejmować wiele działań, które nie zostały dotąd sformalizowane ani zapisane. Niektóre systemy mogą już teraz istnieć w organizacji na poziomie nieformalnym.

1. Niezależnie od tego, czy pracujesz z własną organizacją, czy też z organizacją partnerską, poszukaj pozytywnych praktyk. Zastanów się nad mocnymi stronami organizacji w pracy z dziećmi. Pomyśl o:
  - sposobie, w jaki organizacja troszczy się o dzieci, i o tym, jak bardzo je ceni;
  - zaangażowaniu społeczności lokalnej;
  - zaangażowaniu personelu i jego podejściu do dzieci;
  - sposobie zarządzania organizacją;
  - obowiązujących zasadach i procedurach;
  - szkoleniu pracowników;
  - sposobie rekrutowania personelu.

Przeanalizuj tę listę; jeśli chcesz, możesz dodać do niej nowe punkty/obszary.

2. Sam albo wspólnie z innymi zastanów się nad pozytywnym wkładem Twojej organizacji (lub organizacji partnerskiej) w każdy z obszarów wymienionych na powyższej

liście. Kiedy przejdziesz do audytu i oceny ryzyka pamiętaj, aby równoważyć braki organizacji i jej negatywne praktyki pozytywnymi elementami jej działalności.

Ćwiczenie 1.3. Audyt wewnętrzny

Cel

- Ustalenie, jak wiele (lub jak mało!) dzieli Twoją organizację od spełnienia standardów ochrony dzieci, i co należy poprawić.

Wskazówki

Przedstawione tu narzędzie do audytu wewnętrznego pozwoli Ci ustalić, jak wiele dzieli Twoją organizację od spełnienia standardów skutecznej ochrony dzieci, a także jakie elementy jej działalności należy poprawić.

Metoda ta opiera się na wynikach współpracy George'a Varnavy z dawnego Forum do spraw Dzieci i Przemocy (*Forum on Children and Violence*) z NCB (Krajowym Biurem do spraw Dzieci). Za zgodą autorów NSPCC zaadaptowało ten materiał jako narzędzie do audytu wewnętrznego dotyczącego ochrony dzieci.

Punkty kontrolne

Poniższe pytania (punkty kontrolne) zostały sformułowane w taki sposób, aby określić minimalne wymagania (kryteria), do których spełnienia powinny dążyć wszystkie organizacje zajmujące się ochroną dzieci. Jednak w zależności od charakteru kontaktów Twojej organizacji z dziećmi, a także od kontekstu, środowiska i warunków jej działalności, niektóre z tych punktów mogą się wydawać bardziej istotne niż inne.

Poniższe narzędzie do audytu wewnętrznego będzie dla Twojej organizacji źródłem użytecznych wskazówek. Możesz jednak uznać, że należy dodać do niego pewne kryteria, inne zaś usunąć, aby przystosować je do specyfiki działalności organizacji, w której pracujesz (dodatkowe kryteria można uwzględnić w „sieni audytu wewnętrznego”).

Przed rozpoczęciem audytu weź egzemplarz poniższego kwestionariusza, wpisz dzisiejszą datę, a następnie przeprowadź audyt zgodnie z zaleceniami. Zachowaj jego wyniki – dzięki temu w przyszłości będziesz mógł ocenić postępy poczynione przez Twoją organizację.

W poniższym narzędziu do audytu wewnętrznego wyodrębniono sześć aspektów działania organizacji:

- 1) organizacja a dzieci,
- 2) polityka i procedury,
- 3) zapobieganie krzywdzeniu dzieci,
- 4) wdrożenie i szkolenie,

Faza pierwsza: Poznaj swoją organizację

- 5) informacja i komunikacja,
- 6) monitorowanie i ocena.

W obrębie każdego z tych aspektów sformułowano sześć twierdzeń/standardów. Przeczytaj każde z nich i zdecyduj, czy dany standard jest:

- A) spełniony,
- B) częściowo spełniony,
- C) niespełniony.

Zaznacz odpowiednie pole: A, B lub C.

Dzieci a organizacja		A	B	C
1	Organizacja ma pełną jasność co do swojej odpowiedzialności za ochronę dzieci i komunikuje to wszystkim osobom, z którymi się styka.			
2	Sposób, w jaki personel i inni przedstawiciele organizacji odnoszą się do dzieci wskazuje, że są zaangażowani w ochronę dzieci przed krzywdzeniem.			
3	Pracownicy i pozostali przedstawiciele organizacji dobrze znają Konwencję ONZ o Prawach Dziecka (UNCRC) lub inne instrumenty prawne dotyczące praw dziecka, a treść tych dokumentów stanowi podstawę ochrony dzieci w organizacji.			
4	Menedżerowie i samodzielni pracownicy dbają o to, aby w organizacji słuchano dzieci, uwzględniano ich opinie i przestrzegano ich praw.			
5	Organizacja wyraźnie zaznacza, że wszystkie dzieci mają jednakowe prawo do ochrony.			
6	Organizacja kontroluje zachowania dzieci w sposób, który jest wolny od przemocy i nie upokarza dzieci.			

Zasady i procedury, które pomagają chronić dzieci		A	B	C
1	Organizacja ma spisaną politykę ochrony dzieci lub jednoznaczne zasady mające zapewnić dzieciom ochronę przed krzywdzeniem.			
2	Wspomniana polityka lub zasady są akceptowane i popierane przez kierownictwo organizacji (zarząd, komitet wykonawczy itp.).			
3	Polityka i zasady ochrony dzieci obowiązują wszystkich członków organizacji.			
4	W organizacji stosuje się jasne procedury ochrony dzieci, które określają – krok po kroku – jakie działania należy podjąć, jeśli pojawią się sygnały wskazujące na zagrożenie bezpieczeństwa lub dobrostanu dziecka.			
5	Organizacja wyznaczyła osobę (osoby) odpowiedzialną za ochronę dzieci, jasno określając jej rolę i zadania.			
6	Procedury ochrony dzieci uwzględniają lokalne warunki i okoliczności.			

Zapobieganie krzywdzeniu dzieci		A	B	C
1	W organizacji istnieją zasady i procedury lub uzgodnione metody rekrutacji pracowników i oceny ich przygotowania do pracy z dziećmi; między innymi (jeśli jest to możliwe) sprawdzanie referencji i kartotek policyjnych.			
2	Opracowano pisemne wytyczne lub inne materiały wyjaśniające pracownikom i pozostałym przedstawicielom organizacji, jakie zachowania są dopuszczalne, a jakie niedopuszczalne – zwłaszcza w kontakcie z dziećmi.			
3	Konsekwencje naruszenia wytycznych dotyczących zachowań wobec dzieci są jasne i powiązane z procedurami dyscyplinarnymi.			
4	W organizacji dostępne są informacje dotyczące użytkowania technologii informatycznej, na przykład Internetu, stron WWW, kamer cyfrowych i tym podobnych w taki sposób, żeby chronić dzieci przed zagrożeniami.			
5	W sytuacji, gdy organizacja jest bezpośrednio odpowiedzialna za pracę z dziećmi/świadczenie usług dla dzieci (między innymi w warunkach opieki instytucjonalnej), dzieci są w każdym momencie odpowiednio nadzorowane i chronione.			
6	Istnieją powszechnie znane sposoby, w jakie pracownicy/ przedstawiciele organizacji mogą zgłaszać swoje obawy i zastrzeżenia (w razie potrzeby w sposób poufny) dotyczące niedopuszczalnych zachowań innych pracowników i przedstawicieli.			

Wdrożenie i szkolenie		A	B	C
1	Czy pracownicy organizacji, jej partnerzy oraz inne organizacje (także te, które finansują Twoją organizację) otrzymują jasne informacje dotyczące sposobów ochrony dzieci?			
2	Ochrona dzieci musi być prowadzona w sposób uwzględniający odmienność kulturową, jednak w żadnym wypadku nie należy tolerować zachowań, które krzywdzą dzieci.			
3	W organizacji istnieje spisany plan pokazujący, jakie kroki zostaną podjęte w celu zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa.			
4	Rozpoczynając pracę w organizacji, wszyscy członkowie personelu i wolontariusze przechodzą szkolenie w zakresie ochrony dzieci, obejmujące wprowadzenie do obowiązujących w organizacji zasad (polityki) i procedur ochrony dzieci (jeśli takie istnieją).			
5	Wszyscy członkowie personelu oraz inni przedstawiciele organizacji mają okazję nauczyć się rozpoznawać problemy z bezpieczeństwem dzieci i właściwie na nie reagować.			
6	Podjęto współpracę ze wszystkimi partnerami organizacji, aby uzgodnić wspólne oczekiwania dotyczące dobrych praktyk, oparte na tych standardach.			

Informacja i komunikacja		A	B	C
1	Dzieci, które kontaktują się z organizacją, są informowane o przysługującym im prawie do ochrony przed krzywdzeniem.			
2	Wszyscy członkowie organizacji wiedzą, który z jej pracowników jest odpowiedzialny za zapewnianie dzieciom bezpieczeństwa, a także, jak można się skontaktować z tą osobą.			
3	Łatwy dostęp do danych kontaktowych lokalnych placówek zajmujących się ochroną dzieci, instytucji rządowych i placówek medycznych zapewniających opiekę w nagłych wypadkach.			
4	Dzieci otrzymują informacje dotyczące tego, dokąd mogą się zwrócić o pomoc i radę w wypadku krzywdzenia, molestowania i przemocy rówieśniczej.			
5	Organizacja ma kontakty z odpowiednimi instytucjami ochrony dzieci/opieki społecznej na poziomie ogólnokrajowym i/lub lokalnym.			
6	Pracownicy odpowiedzialni za bezpieczeństwo dzieci mają dostęp do specjalistycznych porad, wsparcia i informacji.			

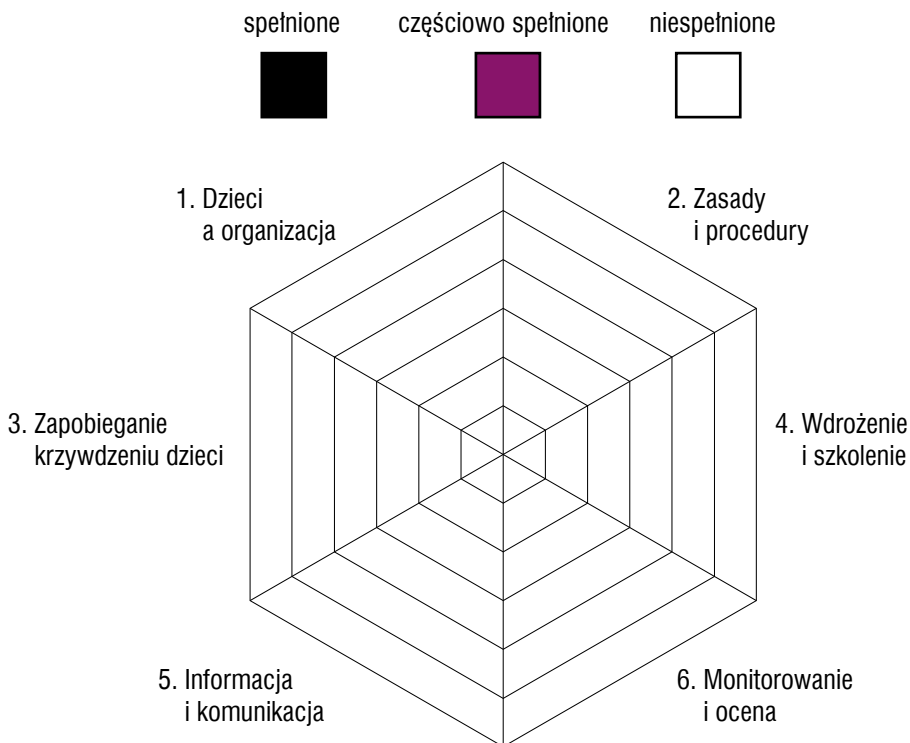
Monitorowanie i ocena		A	B	C
1	W organizacji działają mechanizmy monitorowania zgodności z przyjętymi środkami i zasadami ochrony dzieci.			
2	Podjęto odpowiednie kroki, aby regularnie pytać dzieci i rodziców/opiekunów o ich opinie na temat zasad i praktyk ochrony dzieci, a także skuteczności tych środków.			
3	Organizacja wykorzystuje doświadczenie w zarządzaniu systemami ochrony dzieci do wywierania wpływu na proces tworzenia polityki i rozwój praktyk w tej dziedzinie.			
4	Wszystkie przypadki krzywdzenia dzieci, zarzuty i zgłoszenia są rejestrowane i monitorowane.			
5	Zasady i praktyki są regularnie weryfikowane, najlepiej przynajmniej raz na trzy lata.			
6	W ramach weryfikacji zasad i praktyk ochrony dzieci organizacja konsultuje się z dziećmi i z ich rodzicami/opiekunami.			

Sieć audytu wewnętrznego

Po przeprowadzeniu audytu przy użyciu zaproponowanego narzędzia, przenieś swoje odpowiedzi do sieci audytu wewnętrznego za pomocą różnokolorowych pisaków lub trzech różnych sposobów cieniowania. Sieć audytu wewnętrznego ułatwi Ci sporządzenie schematu organizacji, który pokaże, jak skutecznie dba ona o bezpieczeństwo dzieci i w których obszarach należy podjąć dalsze działania. Użyj różnych kolorów lub odmiennych sposobów cieniowania dla odpowiedzi A, B i C.

W niniejszej sieci uwzględniono standardy BD dla ułatwienia pogrupowane w sześć kategorii. Celem tego ćwiczenia jest identyfikacja wszelkich braków i niedociągnięć w każdym z sześciu obszarów. Po zapoznaniu się z podstawowymi kryteriami ujętymi w powyższym kwestionariuszu i oznaczeniu każdego z nich jako: **spełnione**, **częściowo spełnione** lub **niespełnione**, przenieś wyniki do sieci audytu wewnętrznego, posługując się zaproponowanym poniżej sposobem cieniowania.

Sieć ilustruje (wizualnie) poziom ochrony dzieci osiągnięty przez Twoją organizację i uwidacznia obszary, w których należy podjąć dalsze działania. Zwróć uwagę, że w sieci audytu wewnętrznego nie ma sekwencji hierarchicznej – od obszaru 1 do obszaru 6. Celem tego ćwiczenia jest bowiem wskazanie wszystkich braków i niedociągnięć.

Ćwiczenie 1.4. Ocena ryzyka i zarządzanie ryzykiem

Cel

- Identyfikacja obecnych zagrożeń utrudniających ochronę dzieci w Twojej organizacji.

Wprowadzenie

Teraz, kiedy już określiłeś:

- rodzaje kontaktu Twojej organizacji z dziećmi,
- mocne strony i dobre praktyki Twojej organizacji w zakresie ochrony dzieci oraz
- luki i obszary wymagające udoskonalenia (wyodrębnione za pomocą narzędzia do audytu wewnętrznego).

warto przeprowadzić bardziej szczegółową ocenę.

Dlaczego warto przeprowadzić ocenę ryzyka?

Ocena ryzyka pozwoli Ci określić prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzeń i okoliczności, które będą miały niekorzystny wpływ na cele i reputację Twojej organizacji. Taka informacja będzie pomocna w opracowaniu planu działania i (jeśli okaże się to konieczne) sprawozdania, które zostanie przedstawione członkom ścisłego kierownictwa lub zarządu organizacji, aby pomóc w zrozumieniu, dlaczego wdrożenie tych standardów jest niezwykle istotne.

Dlaczego wdrożenie standardów ochrony dzieci jest ważne?

Rezygnacja z wdrożenia standardów może pociągnąć za sobą poważne następstwa, na przykład:

- niektóre instytucje finansujące/organy przyznające dotacje nie przydzielają środków finansowych organizacjom, które nie są w stanie wyjaśnić, w jaki sposób chronią dzieci i zapewniają im bezpieczeństwo;
- firmy ubezpieczeniowe coraz częściej nie chcą ubezpieczać od odpowiedzialności cywilnej z tytułu prowadzonej działalności organizacji, które nie mają jasnych zasad i procedur ochrony dzieci;
- reputacja organizacji może poważnie ucierpieć, jeśli okaże się, że zaniedbuje ona obowiązków troski o bezpieczeństwo dzieci;
- ofiarodawcy mogą zrezygnować ze wspierania organizacji pozarządowych, które nie traktują sprawy ochrony dzieci poważnie.

Ocena ryzyka powinna stanowić element planowania każdego projektu i winna uwzględniać wszystkie aspekty danego projektu, w szczególności jednak zagrożenia związane z ochroną dzieci i młodzieży. Po dokonaniu oceny tych zagrożeń należy skutecznie zarządzać ryzykiem. Upewnij się, że jesteś świadomy zagrożeń i podejmij odpowiednie działania, żeby utrzymywać ryzyko na niskim poziomie, pod kontrolą.

Czym jest ocena ryzyka?

Ocena ryzyka jest metodą analizy, która pozwoli Ci rozważyć:

- praktyczne szczegóły danego programu, usługi lub aktywności;

- elementy projektu, które mogą się nie udać;
- prawdopodobieństwo takich niepowodzeń;
- ich potencjalne skutki.

Czym jest zarządzanie ryzykiem?

Po przeprowadzeniu oceny ryzyka możesz podjąć odpowiednie kroki, aby kontrolować rozpoznane zagrożenia poprzez:

- określenie sposobów przeciwdziałania zagrożeniom;
- opracowanie planów działania na wypadek, gdyby sprawy przybrały niekorzystny obrót;
- przydzielenie różnym osobom konkretnych zadań związanych z monitorowaniem i zarządzaniem procesami ochrony dzieci.

Upewnij się, że masz wystarczająco dużo czasu na przeprowadzenie oceny ryzyka i zarządzanie ryzykiem. Upewnij się, że wzięłeś pod uwagę wszystkie potencjalne zagrożenia. Uwzględnij w ocenie ryzyka jak największą liczbę interesariuszy projektu, abyś miał pełen obraz organizacji/działalności/projektu.

Kiedy należy przeprowadzić ocenę ryzyka i zarządzanie ryzykiem?

Zarządzanie ryzykiem powinno stanowić nieodłączny element każdego projektu.

Należy przeprowadzić ocenę ryzyka dla każdego nowego projektu i programu. Kiedy zrobisz to po raz pierwszy, będziesz w stanie przystosować ocenę ryzyka do specyfiki kolejnych projektów.

Siedem etapów oceny ryzyka

Organizacja Child Wise (2003) wyodrębniła siedem etapów procesu oceny ryzyka. Oto one:

Siedem etapów oceny ryzyka

1. Określenie kontekstu, zakresu i okoliczności.
2. Identyfikacja zagrożeń.
3. Analiza zagrożeń.
4. Ocena zagrożeń.
5. Wdrożenie strategii minimalizowania ryzyka i zapobiegania zagrożeniom.
6. Ocena i weryfikacja zagrożeń i środków zapobiegawczych.
7. Komunikacja i konsultacje.

Poniższy formularz pomoże Ci w zastanowieniu się nad zagrożeniami i w identyfikacji obszarów ryzyka w Twojej organizacji.

Wskazówki

Użyj poniższego **Formularza oceny ryzyka**, aby zidentyfikować obszary ryzyka w działalności prowadzonej przez Twoją organizację. Przeanalizuj zagrożenia dla Twoje-

Faza pierwsza: Poznaj swoją organizację

go projektu/programu/organizacji. Dla każdego z nich określ poziom ryzyka jako **niski (N)**, **średni (Ś)** lub **wysoki (W)**. Po wykonaniu tego zadania zastanów się, jak monitorować zidentyfikowane zagrożenia.

Przykładowy formularz oceny ryzyka

Potencjalne obszary ryzyka	Czynniki ryzyka	W	Ś	N
Sposób rekrutowania personelu/wolontariuszy	Proces nieformalny, niezorganizowany, brak sprawdzania referencji (a co za tym idzie – możliwość zatrudnienia osoby, która nie nadaje się do pracy z dziećmi).	X		
Brak polityki i procedur ochrony dzieci	Polityka i procedury ochrony dzieci nie zostały spisane lub wdrożone.	X		
Umieszczenie projektu	Projekt jest realizowany w izolacji, poza społecznością lokalną.		X	
Działania z udziałem dzieci	Nie są odpowiednio zarządzane ani nadzorowane.	X		
Brak wprowadzenia/szkolenia lub wsparcia personelu	Personel nie dysponuje odpowiednią wiedzą, nie jest szkolony ani nadzorowany.	X		
Kontekst i środowisko	Organizacja działa w sytuacjach konfliktu, kryzysu lub powrotu do równowagi.	X		
Kultura organizacji	Organizacja nie dostrzega potencjalnych zagrożeń. Zaprzecza, że kiedykolwiek mogą się pojawić problemy.	X		
Komunikacja i konsultacje z innymi	Brak możliwości uzyskania informacji zwrotnych od dzieci, społeczności lokalnej, partnerów czy innych osób korzystających z usług organizacji.		X	

Do pozostałych obszarów, na które warto zwrócić uwagę, należą:

- dyskryminacja,
- zarządzanie personelem i wolontariuszami oraz nadzorowanie ich pracy,
- relacje z organizacjami partnerskimi,
- monitorowanie i ocena,
- zgłaszanie problemów i reagowanie na nie.

Niektóre organizacje monitorują sytuację i oceniają swoje działania w ściśle określonych odstępach czasowych. Zdarza się też, że potrzebna jest zmiana jakiegoś zachowania

czy praktyki. Jeśli w Twojej ocenie jakieś działania, zachowania lub praktyki są naprawdę niebezpieczne, to należy rozważyć jak najszybsze ich zaprzestanie. Pamiętaj, aby zasięgnąć rady innych – między innymi menedżerów – i podzielić się z nimi swoimi obawami i spostrzeżeniami.

Najlepiej, jeśli ocena ryzyka odbywa się na etapie planowania, podczas opracowywania nowych działań, zmieniania dotychczasowych lub modyfikowania ról i zadań poszczególnych osób. Możesz zaadaptować to narzędzie (formularz) w taki sposób, aby móc je włączyć do procesów planowania. Dzięki temu stanie się integralną częścią zestawu narzędzi wykorzystywanych przez Twoją organizację do oceny i kontrolowania zagrożeń związanych z ochroną dzieci.

Ćwiczenie 1.5. Analiza interesariuszy

Cel

- Identyfikacja najważniejszych uczestników i interesariuszy w procesie wdrażania standardów ochrony dzieci i zapewniania im bezpieczeństwa.

Wprowadzenie

Analiza interesariuszy pomoże Ci w ustaleniu, kto może wspomagać i wspierać Twoje wysiłki na rzecz uczynienia Twojej organizacji bezpieczną dla dzieci, a kto może je utrudniać lub sabotować.

Kim jest interesariusz?

Interesariusz to każda osoba/instytucja, na którą dany projekt będzie wywierał istotny wpływ, a co za tym idzie – która jest zainteresowana korzyściami płynącymi z wdrożenia standardów. **Interesariuszem jest każda osoba/instytucja zainteresowana danym projektem/programem.**

Wszyscy interesariusze mają prawo do tego, aby ich opinie zostały wysłuchane. Użyj poniższego diagramu, aby wskazać najważniejszych interesariuszy. Zwykle można wyodrębnić dwie lub trzy główne grupy interesariuszy:

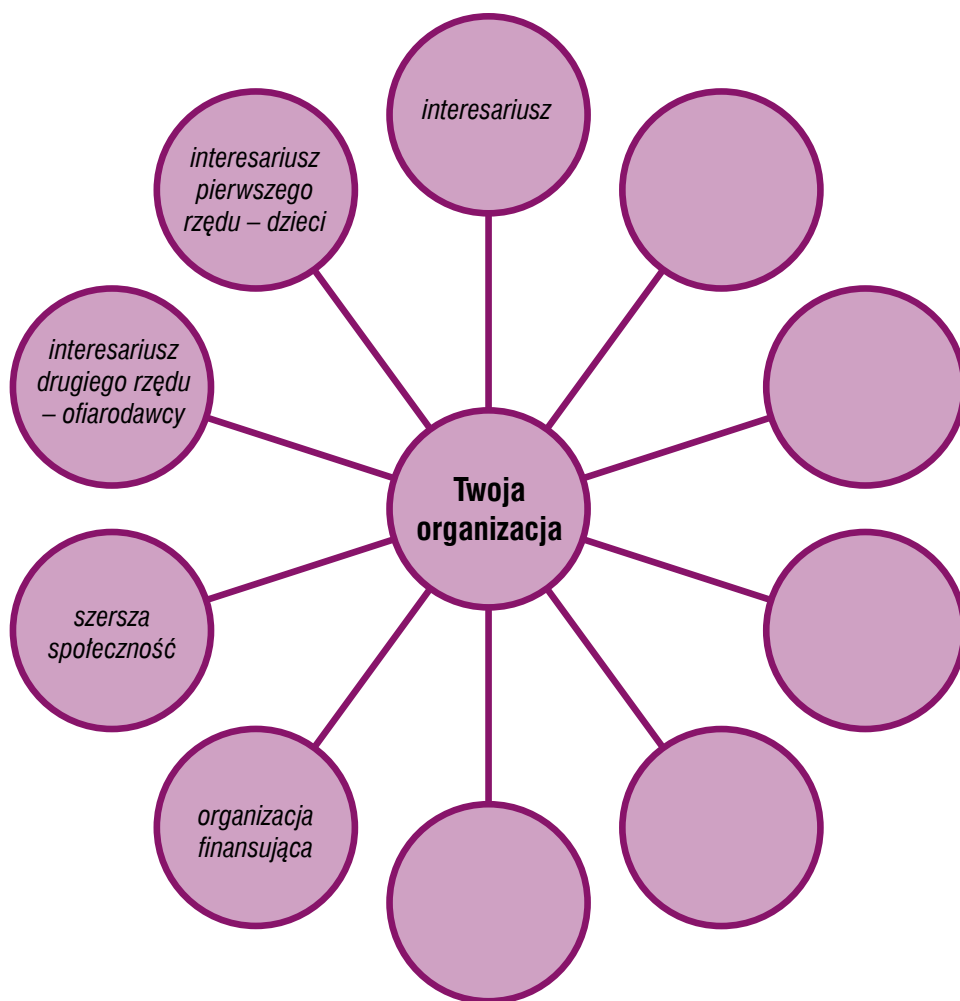
- **interesariusze pierwszego rzędu** – wszystkie podmioty (w tym także dzieci i instytucje), które czerpią bezpośrednio korzyści z działalności Twojej organizacji;
- **interesariusze drugiego rzędu** – podmioty, które wywierają pewien wpływ na dany program/projekt, mają uprawnienia decyzyjne, bądź też czerpią z niego bezpośrednio lub pośrednio korzyści;
- **szersza społeczność.**

Jak przeprowadzić analizę interesariuszy?

1. Zaczynij od wskazania głównych interesariuszy. Mogą to być zarówno osoby i podmioty z Twojej organizacji, jak i spoza niej – na przykład partnerzy, liderzy w społeczności lokalnej, menedżerowie i dzieci.

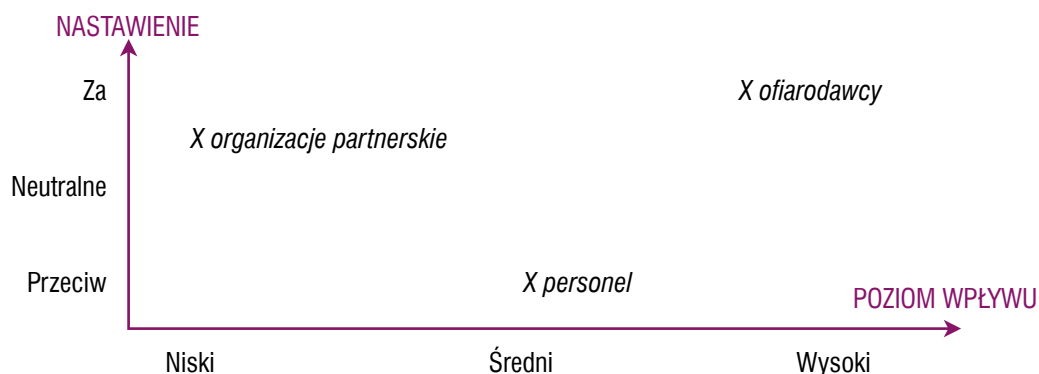
2. Ustal, jaki jest poziom wpływu wywieranego przez poszczególnych interesariuszy – wysoki, średni czy niski.
3. Zastanów się, jakie mogą być ich opinie na temat standardów ochrony i dzieci oraz potrzeby wprowadzenia zmian w organizacji – będą za, przeciw, czy może pozostaną neutralni?

Interesariusze w procesie budowania polityki ochrony dzieci

Po uzupełnieniu diagramu interesariuszy, przenieś poniższy wykres na duży arkusz papieru i dodaj własne przykłady.

Ten wykres pomoże Ci określić miejsce, w którym – Twoim zdaniem – znajduje się każdy z interesariuszy pod względem swego nastawienia (do wdrożenia standardów ochrony dzieci) i poziomu wywieranego wpływu. Na przykład jeśli uważasz, że ofiarodawcy mają duży wpływ oraz będą wspierali opracowanie i wdrożenie polityki/standardów ochrony dzieci, to możesz określić poziom ich wpływu jako „wysoki” (zob. powyższy wykres). Natomiast pracownicy organizacji mogą być w dużym stopniu przeciwni opracowaniu i wdrożeniu standardów ochrony dzieci, ponieważ czują się bezpieczni i uważają, że zmiany nie są potrzebne; zatem poziom ich wpływu można określić jako średnio wysoki. Organizacje partnerskie mogą mieć stosunkowo niewielki wpływ i nie rozumieć kwestii związanych z ochroną dzieci, dlatego na tym etapie poziom ich rzeczywistego wpływu określimy jako niski.

Jak można zarządzać interesariuszami?

- Czy możesz wprowadzić nowych interesariuszy, żeby zmienić układ sił?
- Czy można zwiększyć wpływ wywierany przez podmioty opowiadające się za wprowadzeniem standardów ochrony dzieci oraz zmniejszyć oddziaływanie tych, które są mu przeciwne?
- Czy można nawiązać współpracę z nowymi partnerami, żeby wzmocnić realizowany projekt?
- Czy możesz pozyskać interesariuszy przeciwnych projektowi wprowadzenia standardów ochrony dzieci poprzez włączenie do tego projektu niektórych z ich pomysłów i propozycji?
- Czy masz jakieś inne pomysły?

Teraz wróć do diagramu interesariuszy i uzupełnij go informacjami na temat tego, którzy z nich mogą Ci pomóc, a którzy mogą utrudniać realizację projektu. Uwzględnij także wszystkich interesariuszy, z którymi mógłbyś współpracować.

Podsumowanie

W fazie pierwszej zapoznałeś się z różnymi technikami i narzędziami, które pomogą Ci uzyskać pełny obraz Twojej organizacji oraz organizacji partnerskich, a także wskazać dobre praktyki Twojej organizacji i jej słabości (niedociągnięcia). W tej części mogłeś

również zidentyfikować potencjalne obszary ryzyka. Analiza interesariuszy powinna pomóc Ci w ustaleniu, kto jest zainteresowany sukcesem projektu opracowania i wdrożenia lepszych standardów ochrony dzieci.

Narzędzia te ułatwią Ci opracowanie planu realizacji projektu i monitorowanie postępów. Warto podsumować wykonaną pracę w raporcie dla kierownictwa organizacji, zawierającym informacje o istotnych kwestiach, kolejnych krokach oraz implikacjach dotyczących zasobów niezbędnych do realizacji projektu. Bez wsparcia kierownictwa realizacja projektu będzie niezwykle trudna.

Faza druga – spełnienie standardów

Wprowadzenie

W tej części poradnika analizujemy fazę wdrożenia standardów ochrony dzieci w organizacji.

Pod każdym ze standardów opisano kilka ćwiczeń, materiałów i pomysłów, które pomogą Ci we wprowadzeniu tych standardów w życie. W niektórych wypadkach – tam, gdzie można wskazać wspólne wątki i zadania – standardy zostały omówione łącznie. Możesz pracować nad każdym ze standardów kolejno (w zaproponowanym porządku), bądź też w dowolnej kolejności, w zależności od tego, które z nich wydają się priorytetowe w wypadku Twojej organizacji. Jeśli Twoja organizacja lub organizacja partnerska dopiero zaczyna zdawać sobie sprawę z konieczności opracowania i wdrożenia standardów ochrony dzieci, zacznij od **Standardów 1 i 2**.

Standard 1. Spisana polityka ochrony dzieci

Wprowadzenie

Jaki jest standard?

Wszystkie organizacje, które pracują – bezpośrednio lub pośrednio – z osobami poniżej osiemnastego roku życia, mają spisane zasady zapewniania dzieciom bezpieczeństwa.

Zasady te określa się mianem polityki ochrony dzieci.

Dlaczego organizacje powinny spełniać ten standard?

Polityka ochrony dzieci komunikuje, że organizacji zależy na zapewnieniu dzieciom bezpieczeństwa. Jasno daje wszystkim do zrozumienia, że dzieciom należy zapewnić ochronę, pomaga tworzyć środowisko przyjazne i bezpieczne dla dzieci, a także pokazuje, że organizacja traktuje obowiązek troski o dzieci poważnie.

Standard 2. Wprowadzenie polityki ochrony dzieci w życie

Wprowadzenie

Jaki jest standard?

W organizacji obowiązują jasne wytyczne dotyczące tego, jak należy postępować w wypadku zagrożenia bezpieczeństwa dzieci.

Dlaczego organizacje powinny spełnić ten standard?

Jasne procedury i wytyczne umożliwiają szybkie reagowanie na zagrożenia bezpieczeństwa i dobrostanu dzieci. Pomagają też organizacji w spełnianiu wymogów prawnych i wytycznych dotyczących dobrych praktyk.

Opracowanie polityki i procedur ochrony dzieci – krok po kroku

Cel

- Wesprzeć organizację w opracowaniu polityki i procedur ochrony dzieci pomocnych we właściwym reagowaniu na zagrożenia.

Wprowadzenie

Jeśli chcesz stworzyć politykę i procedury ochrony dzieci dla swojej organizacji, to jest niezwykle ważne, abyś zaangażował w ten proces odpowiednich ludzi. Zbyt często zadanie przygotowania takich zasad i procedur powierza się tylko jednej osobie. Istotne jest zatem, aby w procesie tym uczestniczyli wszyscy przedstawiciele organizacji – będziecie potrzebowali porozumienia, pieniędzy, zasobów, personelu i wsparcia któregoś z członków ścisłego kierownictwa, który zatwierdzi politykę ochrony dzieci. Tylko w taki sposób można zyskać pewność, że przyjęta polityka naprawdę działa i jest skuteczna.

Poniższe wskazówki przeprowadzą Cię, krok po kroku, przez proces tworzenia polityki i procedur ochrony dzieci.

Krok 1. Z kim powinieneś się skonsultować?

Wszystko po kolei – najpierw musisz się zastanowić, z kim powinieneś się skonsultować w sprawie polityki i procedur ochrony dzieci. Spróbuj zaangażować w proces ich

tworzenia jak największej osób, żeby każda z nich mogła wnieść swój wkład i miała coś do powiedzenia.

Pomyśl o kierownictwie organizacji, a następnie o innych osobach, które reprezentują różne części organizacji i jej działalności. Organizacje często popełniają błąd, zakładając, że problem ochrony dzieci dotyczy tylko jednej części organizacji. Jeśli chcesz, aby polityka i procedury ochrony dzieci były skuteczne, musisz zadbać o to, aby miały kluczowe znaczenie dla całej organizacji i żeby jak największej osób mogło uczestniczyć w ich tworzeniu. Jeżeli wszyscy wniosą swój wkład w opracowanie polityki ochrony dzieci, a następnie ją zaakceptują, to będzie ona bardziej skuteczna – a zatem zaangażuj w ten proces jak największą liczbę osób: od wolontariuszy po pracowników działu personalnego i ściśle kierownictwo organizacji.

Ćwiczenie 2.1. Z kim rozmawiać o polityce ochrony dzieci?

Wszystkie części organizacji. Na pustej kartce papieru wypisz różne części organizacji oraz osoby, z którymi – jak sądzisz – powinieneś się skonsultować (w obrębie każdej z wypisanych części).

- Czy istnieje naturalny sposób zebrania wszystkich członków organizacji i porozmawiania z nimi o polityce ochrony dzieci? A może musisz zorganizować specjalną imprezę, żeby w jej trakcie próbować zaangażować jak największej osób w proces tworzenia polityki i procedur ochrony dzieci?

Zastanów się nad następującymi kwestiami:

- **Zasoby.** Czy dysponujesz zasobami – ludzkimi i finansowymi – niezbędnymi do wsparcia projektu przygotowania polityki ochrony dzieci? Jeśli nie, to jakich zasobów możesz potrzebować? Stworzenie jasnej polityki nie musi być bardzo kosztowne, ale może się wiązać z pewnymi wydatkami – na przykład na drukowanie materiałów i szkolenie personelu.
- **Badania.** Czy przyjrzałeś się podobnym organizacjom i projektom? Kto mógłby Ci pomóc lub podzielić się z Tobą swoją wiedzą i doświadczeniem? Sporządź listę osób i podmiotów, które Twoim zdaniem powinny wejść w skład grupy zadaniowej/roboczej. Lista ta może także zawierać przedstawicieli społeczności lokalnej lub organizacji partnerskich.

Następnie zorganizuj pierwsze spotkanie lub telekonferencję.

Krok 2. Grupa zadaniowa/robocza

Udało Ci się zgromadzić niewielką grupę właściwych osób, aby omówić z nimi proces tworzenia polityki i procedur ochrony dzieci, a także wszystko, co jest potrzebne do ich opracowania. W wielu wypadkach warto nazwać ją **grupą zadaniową lub roboczą do spraw ochrony dzieci**, żeby nikt nie miał wątpliwości co do jej roli.

Zgromadzenie członków grupy roboczej

Jeżeli odległość stanowi problem, to czy można stworzyć grupę wirtualną (przy użyciu poczty elektronicznej lub telefonu) albo organizować spotkania przy okazji innych warsztatów regionalnych?

Ćwiczenie 2.2. Zaprojektowanie deklaracji polityki ochrony dzieci

W trakcie spotkania grupy roboczej:

- Wyjaśnijcie kwestie związane z ochroną dzieci oraz co i dlaczego jest potrzebne – czemu służą zasady i procedury ochrony dzieci. Dlaczego polityka, procedury i standardy ochrony dzieci są niezwykle ważne? Jakie korzyści przyniosą organizacji i jej pracownikom? Jakie korzyści przyniosą dzieciom i rodzinom?
- Określcie warunki odniesienia (przesłanki i cel) dla grupy roboczej; należy się upewnić, że wszyscy dobrze je rozumieją.
- Podzielcie się wiedzą i doświadczeniem – dzięki temu wszyscy członkowie grupy poczują się dowartościowani oraz będą skłonni wyrażać swoje opinie i zaangażować się w proces tworzenia polityki ochrony dzieci.
- Zaczynajcie od końca! Co chcecie osiągnąć? Jak może wyglądać dokument opisujący politykę ochrony dzieci? Czym może się różnić od innych tego rodzaju dokumentów? Warto pokazać członkom zespołu przykładową deklarację polityki ochrony dzieci, opracowaną w innej organizacji.
- Rozważcie powiązania między polityką ochrony dzieci a innymi formalnymi (pisemnymi) zasadami, takimi jak polityka zatrudnienia, zasady bezpieczeństwa i higieny pracy, czy też polityka dyscyplinarna.

Krok 3. Wstępna wersja – deklaracja polityki ochrony dzieci

Przedstawiona poniżej lista stanowi prosty model, który pomoże grupie roboczej w zaprojektowaniu wstępnej wersji polityki ochrony dzieci. Ów pierwszy szkic powinien się zaczynać od deklaracji i opisywać:

- jakie przesłanie chciałaby komunikować Twoja organizacja w odniesieniu do ochrony dzieci,
- dlaczego chce opracować i wdrożyć politykę i procedury ochrony dzieci,
- w jaki sposób – w szerokim ujęciu – zamierza spełniać zadanie ochrony dzieci,
- kogo dotyczą zasady (polityka) i procedury ochrony dzieci (wszystkich pracowników, wolontariuszy, partnerów), a także ich status – czy są obowiązkowe, czy muszą być przestrzegane przez wszystkie osoby związane z organizacją,
- definicję dziecka (warto oprzeć się na Konwencji ONZ o Prawach Dziecka, zgodnie z którą dzieckiem jest każda osoba poniżej osiemnastego roku życia),
- przyjętą przez Twoją organizację definicję krzywdzenia dzieci,
- w jakim stopniu polityka ochrony dzieci jest spójna z innymi zasadami i procedurami promującymi dobro/prawa dzieci w Twojej organizacji,
- plan monitorowania i weryfikacji polityki i procedur ochrony dzieci.

Podstawowe zasady

Polityka ochrony dzieci powinna się opierać na kilku podstawowych zasadach. Poniżej znajdziesz listę najważniejszych zasad związanych z ochroną dzieci. Skonsultuj się z innymi osobami przed podjęciem decyzji dotyczącej tego, na których spośród nich powinna się opierać deklaracja polityki ochrony dzieci w Twojej organizacji. Być może Twoja organizacja już teraz wykorzystuje niektóre z tych zasad w swoich materiałach promocyjnych i innych dokumentach.

Polityka ochrony dzieci opiera się na następujących zasadach:

- prawo dziecka do ochrony przed krzywdzeniem i wykorzystywaniem – zgodnie z Konwencją ONZ o Prawach Dziecka (UNCRC),
- dobro dziecka powinno być chronione i wspierane,
- w wypadku konfliktu interesów potrzeby dziecka są zawsze najważniejsze,
- uznanie doniosłego znaczenia rodziców, pozostałych członków rodziny i innych opiekunów w życiu dziecka,
- świadomość istotnego znaczenia współpracy z organizacjami partnerskimi na rzecz ochrony dzieci,
- uznanie prawa personelu i wolontariuszy do szkoleń i wsparcia,
- dzieci są osobami mającymi własne potrzeby, pragnienia i uczucia,
- elastyczność w definiowaniu krzywdzenia dzieci w innych częściach świata, uznanie konieczności wzięcia pod uwagę lokalnego rozumienia tego zjawiska, stadium rozwoju i czynników środowiskowych.

Ćwiczenie 2.3. Sformułowanie deklaracji polityki ochrony dzieci

1. Sformułuj prostą deklarację polityki ochrony dzieci opisującą filozofię Twojej organizacji. W takiej deklaracji należy krótko wyjaśnić, w jaki sposób dana organizacja chroni dzieci i zapewnia im bezpieczeństwo.
2. Odnieś się do polityki międzynarodowej/krajowej, ustawodawstwa i wytycznych leżących u podstaw tej polityki. Powiąż ją z prawem dzieci do ochrony przed krzywdzeniem i wykorzystywaniem (Konwencja ONZ o Prawach Dziecka).
3. Wyjaśnij szerokie, lecz praktyczne cele, a także przesłanki do opracowania i wdrożenia procedur ochrony dzieci oraz spisanych wytycznych wspierających ich realizację (jak w Standardzie 2).
4. Podkreśl prawo wszystkich dzieci do ochrony – także dzieci niepełnosprawnych i pochodzących z mniejszościowych grup etnicznych/religijnych, niezależnie od płci, seksualności czy kultury.
5. Podaj jasne definicje terminów (np. „członek personelu” to każda osoba zatrudniona i wynagradzana przez organizację; „wolontariusz” to pracownik, który nie otrzymuje wynagrodzenia itp.) oraz określ, kogo obowiązuje polityka ochrony dzieci.
6. Określ status dokumentu opisującego politykę ochrony dzieci – np. czy jest obligatoryjny? Czy został zatwierdzony przez zarząd (ściśle kierownictwo) organizacji?

Oto przykładowa **deklaracja polityki ochrony dzieci**, która może Ci pomóc w opracowaniu podobnego dokumentu dla Twojej organizacji.

Oto podstawowa zasada, którą wyznaje organizacja Being Kind to Children: *Jest niedopuszczalne, aby dziecko doznawało jakiegokolwiek formy krzywdzenia. Being Kind to Children zdaje sobie sprawę ze swojej odpowiedzialności za troskę o dobro wszystkich młodych ludzi i za zapewnienie im ochrony przed krzywdzeniem. Niniejsza polityka została spisana po to, by zyskać pewność, że organizacja Being Kind to Children będzie podejmowała wszelkie możliwe działania, aby zapobiegać krzywdzeniu dzieci. Jej celem jest zapewnienie, że żaden z członków personelu, wolontariuszy ani partnerów nie będzie podejmował zachowań, które umożliwiałyby krzywdzenie dzieci, ani działań, które mogłyby zostać błędnie zinterpretowane przez dzieci, ich rodziny lub innych dorosłych jako akty krzywdzenia lub zachowania prowadzące do krzywdzenia.*

Sformułowałeś już krótką deklarację polityki ochrony dzieci i wskazałeś podstawowe zasady, na których będzie się opierała owa polityka w Twojej organizacji. Następny etap polega na opracowaniu wstępnej wersji polityki ochrony dzieci.

7. Przed zakończeniem spotkania zbierz i uporządkuj myśli, które pomogą Ci sformułować pierwszą wersję polityki ochrony dzieci. Dokument ten **nie powinien być zbyt długi! Zadbaj o to, żeby był prosty i przejrzysty.**
8. Nie zapomnij opracować planu działania, określając w nim ramy czasowe projektu wdrożenia polityki ochrony dzieci oraz zadania poszczególnych osób (wraz z harmonogramem). Ustal termin kolejnego spotkania (jeśli to możliwe) oraz określ, kiedy pierwsza wersja polityki ochrony dzieci zostanie opracowana i będzie mogła stać się przedmiotem konsultacji.

Krok 4. Procedury

Jest niezwykle ważne, żeby organizacja miała jasne procedury postępowania w wypadku problemów z bezpieczeństwem dzieci, tak aby każdy z jej członków wiedział, komu zgłaszać takie przypadki i w jaki sposób je rejestrować. Poniższe wskazówki pomogą Twojej organizacji w opracowaniu procedury zgłaszania niepokojących sygnałów.

Odpowiedzialność za zgłaszanie problemów

Wszyscy członkowie personelu i wolontariusze powinni zwracać baczną uwagę na sygnały, które mogą wskazywać na to, że jakieś dziecko lub młody człowiek potrzebuje pomocy. W wielu krajach istnieje ustawowy obowiązek zgłaszania wszelkich obaw, domniemań i podejrzeń odpowiednim władzom, na przykład policji i/lub opiece społecznej. Inne kraje nie mają jeszcze sformalizowanego systemu zgłaszania takich przypadków. **Nie zgłoszenie niepokojących sygnałów może doprowadzić do tego, że dziecko nadal będzie krzywdzone/wykorzystywane, a w niektórych wypadkach może się nawet przyznić do śmierci dziecka.**

Podjęcie decyzji o zgłoszeniu obaw lub podejrzeń dotyczących bezpieczeństwa dzieci bywa zadaniem niezwykle trudnym. Dzięki odpowiedniej procedurze wszyscy powinni mieć jasność co do tego, jakie kroki należy podjąć w odniesieniu do bezpieczeństwa dzieci i innych świadków. Na pierwszym etapie należy ustalić, czy problemy z bezpieczeństwem dzieci występują wewnątrz organizacji, czy poza nią.

Wszystkie lokalne procedury zgłaszania zagrożeń bezpieczeństwa dzieci powinny zostać opracowane w porozumieniu ze społecznością lokalną i z miejscowym personelem.

Podstawowa zasada brzmi: Bezpieczeństwo dzieci jest zawsze sprawą priorytetową. Każde domniemanie lub podejrzenie dotyczące krzywdzenia dziecka powinno być potraktowane poważnie, dlatego jest bardzo ważne, aby osoby zgłaszające takie przypadki przestrzegały ściśle określonej procedury. W szczególności należy zadbać o kwestie związane z poufnością i z przekazywaniem informacji.

Konieczność zgłoszenia danego przypadku za pośrednictwem **wewnętrznej** procedury ochrony dzieci zachodzi w następujących okolicznościach:

- zaobserwowano przypadki krzywdzenia dziecka lub pojawiło się podejrzenie krzywdzenia,
- sformułowano zarzut dotyczący krzywdzenia dziecka,
- dziecko ujawniło doświadczenia krzywdzenia,
- zgłoszono podejrzenie krzywdzenia lub wykorzystywania dziecka przez któregoś z członków personelu.

Na spotkaniu grupy roboczej należy ustalić:

- Co się dzieje w takiej sytuacji? W jaki sposób zgłaszane są obawy i podejrzenia dotyczące krzywdzenia dzieci? W organizacji może istnieć nieformalna procedura, która nie została dotąd spisana.
- W jaki sposób reaguje się na takie zgłoszenia i kto jest odpowiedzialny za kierowanie tym procesem?
- Czego brakuje, a co działa jak należy? Czasami warto się przyjrzeć innym procesom dyscyplinarnym lub sposobom postępowania w wypadku zgłoszeń innego rodzaju, na przykład dotyczących molestowania seksualnego. Taka analiza bywa pomocna w ustaleniu, jakie podejście może być najbardziej skuteczne w wypadku podejrzeń krzywdzenia dzieci.

Oto ćwiczenie, które pomoże Ci w analizie aktualnej sytuacji.

Ćwiczenie 2.4. Reagowanie na problemy z bezpieczeństwem dzieci

Cel

- Zastanowić się, co się dzieje w Twojej organizacji, kiedy ktoś zgłasza problem z bezpieczeństwem dzieci.

Wskazówki

Na forum grupy lub w parach (jeśli grupa jest liczna) posłużcie się jednym z poniższych scenariuszy.

Scenariusze przypadków

1. Jeden z członków personelu (lub wolontariuszy) widzi, jak któryś z pracowników Twojej organizacji bije dziecko za kradzież jedzenia z szafki kuchennej.
2. Członek personelu/wolontariusz usłyszał pogłoskę, że nowy pracownik organizacji, zatrudniony na stanowisku konsultanta, odszedł z poprzedniej pracy w podejrzanych okolicznościach. Krążą plotki, że przyczyną jego odejścia było niewłaściwe zachowanie w stosunku do małoletnich chłopców w miejscowości, w której wcześniej pracował.
3. Podczas rutynowej wizyty w domu jednej z rodzin widzisz, jak ojciec bije swoje dziecko skórzanym pasem. Dziecko wyraźnie cierpi, a na jego plecach i udach widać krwawe pręgi.
4. Kilka dziewcząt przebywających w obozie dla uchodźców kręci się w pobliżu miejsca wydawania żywności; podejrzewasz, że mogą oferować usługi seksualne w zamian za dodatkowe porcje.
5. Podczas wizyty w placówce opiekuńczej dla dzieci niepełnosprawnych, którą wspiera Twoja organizacja, zauważasz, że część dzieci ma na sobie brudne ubrania i wygląda na niedomyte. Jedno z dzieci, poruszające się na wózku inwalidzkim, siedzi w spodniach zabrudzonych kałem i moczem.
6. Liczba osób odwiedzających obóz wyraźnie wzrosła, zasady bezpieczeństwa nie są przestrzegane, a po obozie krążą plotki, że dwaj mężczyźni wypytują mieszkające w obozie rodziny, czy nie znają dzieci, które mogłyby zostać oddane do adopcji.

Uwaga: Jeśli powyższe scenariusze nie są typowe dla Twojej organizacji/projektu, proś grupę lub wybranych współpracowników o podanie przykładów pochodzących z ich praktyki i o przygotowanie scenariuszy przypadków, które odpowiadałyby specyfice Waszej działalności.

1. Omów z grupą jeden lub więcej scenariuszy i rozważcie poruszone w nich problemy. Komu członkowie grupy powiedzieliby (lub mogliby powiedzieć) o swoich podejrzeniach, jak zareagowano by na takie zgłoszenie (w obecnej sytuacji), czego brakuje?
2. Przedyskutujcie aktualną sytuację. Taka rozmowa może ujawnić pewne zamieszanie i brak zgodności odnośnie procedur postępowania w takich sytuacjach. Niektóre osoby będą miały większą pewność co do tego, jak należy zareagować, niż inne, jednak doświadczenie uczy nas, że jasna polityka i procedury, które zostały spisane i są powszechnie dostępne, przyczyniają się do bardziej skutecznego reagowania na tego rodzaju przypadki.
3. Przenieście poniższy schemat postępowania w wypadku zagrożenia bezpieczeństwa dzieci na kartkę papieru; spróbujcie uzgodnić, jakie postępowanie uznalibyście za najlepszą praktykę, gdybyście mieli opracować procedurę i proces dla swojej organizacji.

Reakcja na zagrożenie bezpieczeństwa dziecka

Kroki do rozważenia	Poruszone problemy
Jakie zdarzenie miało miejsce?	
Kto zostałby poinformowany i kiedy? Kto będzie wyznaczony jako osoba odpowiedzialna za kwestie związane z ochroną dzieci w Twojej organizacji?	
Kto będzie odpowiedzialny za kierowanie procesem?	
W jaki sposób takie zgłoszenie zostanie zarejestrowane?	
W jaki sposób i komu sprawa zostanie przekazana?	

Zbierz najważniejsze kwestie i działania, aby zaprojektować odpowiednią procedurę.

Krok 5. Wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za kwestie związane z ochroną dzieci

Każda organizacja powinna wskazać osobę odpowiedzialną za wdrożenie polityki ochrony dzieci i za to, żeby zawarte w niej zasady były przestrzegane. Rola ta powinna być zgodna z charakterem i strukturą organizacji, a pełniącą ją osoba winna zajmować w organizacji stosunkowo wysoką pozycję i mieć wystarczające wsparcie, aby móc spełniać powierzoną jej funkcję. Na wszystkich poziomach organizacji i w każdej lokalizacji należy wskazać osobę, z którą pracownicy i wolontariusze będą mogli rozmawiać o sprawach dotyczących ochrony dzieci. Dobra praktyka polega na wyznaczeniu w Twojej organizacji lub w danym projekcie osoby odpowiedzialnej za kwestie związane z ochroną dzieci, przy czym wszyscy członkowie organizacji powinni wiedzieć, jak się z nią skontaktować. W większych organizacjach należy stworzyć strukturę złożoną z pewnej liczby takich osób w poszczególnych regionach i częściach organizacji.

Osoba odpowiedzialna za kwestie związane z ochroną dzieci:

- pełni funkcję „punktu kontaktowego” – odbiera informacje dotyczące problemów z bezpieczeństwem dzieci,
- błyskawicznie reaguje na takie zgłoszenia, w razie potrzeby prosząc o dodatkowe informacje,
- zabiega o wsparcie ścisłego kierownictwa organizacji,
- konsultuje się z innymi podmiotami, między innymi z lokalnymi organizacjami i z liderami społeczności lokalnej,
- w uzasadnionych przypadkach przekazuje sprawy odpowiednim władzom, jeśli w danym kraju/regionie istnieje system ochrony dzieci,
- ocenia ryzyko,
- jest odpowiedzialna za to, żeby wszystkie informacje zostały odnotowane w formularzu zgłoszenia przypadku.

Możesz dodać do tej roli inne zadania lub rozwinąć ją w zależności od potrzeb i specyfiki Twojej organizacji. Jednak w większości wypadków wyznaczona osoba nie powinna

kierować całą organizacją (projektem) ani być jedyną osobą odpowiedzialną za ochronę dzieci w danej organizacji. Lepsza wydaje się struktura, w której istnieją inne linie odpowiedzialności i więcej osób odpowiedzialnych, a nie tylko jedna ścieżka zgłaszania przypadków zagrożenia bezpieczeństwa dzieci. Rola ta powinna być podzielana lub wspierana przez kilka osób i mechanizmów, żeby możliwe było zastępowanie osób nieobecnych.

Jeśli wykonałeś wszystkie opisane dotychczas kroki, to powinieneś dysponować wstępną wersją polityki i procedur ochrony dzieci w Twojej organizacji.

Krok 6. Szersze konsultacje

Upewnij się, że skonsultowałeś wstępną wersję polityki ochrony dzieci z członkami grupy roboczej, zanim poddasz ją szerszym konsultacjom. Upewnij się także, że przedstawiciele kierownictwa organizacji zapoznali się z proponowaną polityką i ją popierają. Wskazówki i pomysły dotyczące komunikacji i wdrożenia znajdziesz w podrozdziałach dotyczących **Standardów 7 i 10**.

Standard 3. Zapobieganie krzywdzeniu dzieci

Wprowadzenie

Jaki jest standard?

W organizacji istnieją procesy, które minimalizują możliwość krzywdzenia dzieci przez osoby zajmujące stanowiska zaufania.

Dlaczego organizacje powinny spełniać ten standard?

Część osób, które pracują w organizacjach lub ubiegają się o taką pracę (niezależnie od tego, czy jest to praca płatna, czy wolontariat), może stanowić zagrożenie dla dzieci. Można minimalizować takie zagrożenia i zapobiegać krzywdzeniu dzieci poprzez podjęcie odpowiednich kroków.

Ryzyko i narażenie na krzywdzenie

Ryzyko i sposoby jego unikania stanowią istotny element strategii operacyjnej wielu organizacji. Im więcej rozmawiamy o ryzyku i w im większym stopniu zdajemy sobie z niego sprawę, tym więcej uwagi możemy poświęcić zapobieganiu zagrożeniom. W wielu organizacjach opracowano specjalną politykę i procedury, żeby zyskać pewność, iż dzieci, z którymi styka się dana organizacja, nie są narażone na krzywdzenie. Na przykład niektóre organizacje mają ściśle określone procedury rekrutowania i weryfikacji nowych pracowników. Organizacje niepodejmujące takich działań mogą być bezbronne wobec potencjalnych sprawców krzywdzenia dzieci, którzy mogą próbować się w nich zatrudnić (jako pracownicy lub wolontariusze). Organizacje powinny w jak największym stopniu utrudniać dostęp do siebie osobom, które chcą krzywdzić dzieci. Środki zapobiegające krzywdzeniu dzieci powinny stanowić część procesu oceny ryzyka i strategii każdej organizacji.

Ćwiczenie 1.4 zaproponowane w Fazie pierwszej niniejszego podręcznika powinno ułatwić Ci identyfikację konkretnych zagrożeń, a narzędzie do audytu wewnętrznego (ćwiczenie 1.3) pomogło Ci w rozpoznaniu słabych stron i braków. **Jeśli jeszcze nie wykonałeś tych zadań, zrób to teraz.** Pomogą Ci w ustaleniu, jakie działania należy podjąć, żeby zmniejszyć ryzyko. Kolejny etap tego procesu polega na zadbaniu o to, aby w Twojej organizacji istniały odpowiednie narzędzia, działania, zasady (polityka) i procedury pomocne w zapobieganiu potencjalnym incydentom krzywdzenia dzieci będących pod jej opieką.

Zagrożone organizacje, zagrożone dzieci

Wiele dzieci przejawia zdumiewającą odporność na krzywdzenie i jest w stanie poradzić sobie nawet z najtrudniejszymi przeżyciami. Jednak doświadczenie pokazuje, że krzywdzenie dzieci najczęściej występuje w organizacjach, które nie włączyły środków zapobiegawczych do swojej struktury i systemów. W większości wypadków takie organizacje odznaczają się następującymi cechami:

- minimalny (niewystarczający) nadzór nad dziećmi,
- nieformalne wytyczne lub procedury dotyczące reagowania na niepokojące sygnały,
- postawa typu: „W naszej organizacji nic takiego nie może się zdarzyć”,
- brak specjalistycznej wiedzy (lub bardzo ograniczona wiedza) i niewystarczająca świadomość dotycząca krzywdzenia i ochrony dzieci w społeczności lokalnej,
- bardzo nieliczne zasady dobrej praktyki zawodowej/postępowania (lub całkowity brak takich zasad),
- słaba koordynacja, wsparcie i nadzór,
- rozbieżności między polityką organizacji a jej praktyką,
- słabe przywództwo lub przeciwnie – niezwykle silny, charyzmatyczny przywódca sprawujący w organizacji władzę absolutną.

Dwa przedstawione poniżej przykłady ukazały się w prasie międzynarodowej. Pokazują one, że w organizacjach, w których brakuje odpowiednich uregulowań i nadzoru, dzieci mogą być krzywdzone przez osoby, które wykorzystują zajmowane przez siebie stanowiska zaufania. Organizacje dobroczynne i pomocowe są odpowiedzialne za zapobieganie takim przerażającym zdarzeniom – profilaktyka to jeden z najistotniejszych elementów ochrony dzieci przed krzywdzeniem.

Pierwszy przykład dotyczy byłego pracownika organizacji pomocowej – brytyjskiego pedofila, który trafił do więzienia w Addis Abebie (w Etiopii) po tym, jak sąd uznał go za winnego przestępstw seksualnych przeciwko dzieciom. Z powodu braku procedury weryfikacji nowych pracowników, pomimo wcześniejszych wyroków skazujących, mężczyźnie temu pozwolono założyć szkołę dla ponad trzystu osieroconych dzieci. Dzieci miały do niego tak wielkie zaufanie, że kiedy po wiosce zaczęli się kręcić inni mężczyźni, chłopcy zaakceptowali ich bez zastrzeżeń, przyjmując od nich pieniądze i słodycze. Nie było to miejsce bezpieczne dla dzieci, lecz ośrodek krzywdzenia, w którym dzieci były narażone na ataki grupy pedofilów.

Drugi przykład dotyczy pracowników ponad 40 organizacji pomocowych, którzy byli zamieszani w wykorzystywanie seksualne dzieci-uchodźców, oferując im racje żywności w zamian za usługi seksualne. Większość dziewcząt nie ukończyła jeszcze osiemnastego roku życia. Ofiary twierdziły, że musiały świadczyć usługi seksualne w zamian za racje żywnościowe, lepsze stopnie w szkole, dach nad głową lub lekarstwa. Przeprowadzone dochodzenie ujawniło, że większość domniemanych sprawców stanowili miejscowi mężczyźni, którzy oferowali dobra humanitarne w zamian za seks.

Środki profilaktyczne – co możemy zrobić, żeby zapobiegać krzywdzeniu dzieci

Organizacje mogą podejmować rozmaite działania sprzyjające budowaniu kultury bezpieczeństwa w swojej działalności i miejscach pracy oraz pomocne w zapobieganiu lub przeciwdziałaniu ryzyku krzywdzenia dzieci – działania te nazywamy środkami profilaktycznymi. Chronią one dzieci i personel, a także dobre imię organizacji. Poniższe podrozdziały pomogą Ci:

- rozwinąć środki profilaktyczne, które już istnieją w Twojej organizacji,
- stworzyć nowe środki profilaktyczne,
- zminimalizować ryzyko krzywdzenia dzieci i młodzieży przez osoby zajmujące stanowiska zaufania.

Krok 1. Rekrutacja i selekcja personelu

Każda organizacja powinna wprowadzić jasny system weryfikacji nowo przyjmowanych osób przed zaoferowaniem im pracy. W wielu organizacjach istnieją dobre procedury rekrutacji, które:

- porównują kompetencje kandydatów z jasno określonymi kryteriami, np. z doświadczeniem i kwalifikacjami niezbędnymi na danym stanowisku,
- pomagają w wyszukiwaniu kandydatów, których wartości i postawy są podobne do wartości i postaw organizacyjnych.

Dzięki takim procedurom zyskujemy pewność, że przyszli pracownicy organizacji są osobami wiarygodnymi i zasługującymi na zaufanie.

Zdarzają się (nieliczne) osoby, które ubiegają się o pracę w organizacjach pomocowych w celu uzyskania dostępu do dzieci – potencjalnych ofiar krzywdzenia. Tacy ludzie szukają organizacji o słabym systemie rekrutacji lub takich, w których nie przestrzega się standardów.

Twoja organizacja powinna mieć solidne zasady i procedury rekrutacji osób, które będą miały kontakt z dziećmi, a także sprawdzania ich przydatności do tego rodzaju pracy – zarówno na płaszczyźnie krajowej, jak i międzynarodowej. Nawet jeśli praca na danym stanowisku nie wiąże się z bezpośrednimi kontaktami z dziećmi, to należy wziąć pod uwagę fakt, że może ona zapewniać danej osobie dostęp do dzieci w danej społeczności.

Ćwiczenie 3.1. Badanie rekrutacyjne i lista kontrolna

Cel

- Ustalenie, w jaki sposób Twoja organizacja rekrutuje pracowników i czy stosuje jednakowe standardy w odniesieniu do wszystkich grup pracowników.

Wskazówki

1. Użyj poniższej (przykładowej) Tabeli rekrutacyjnej, aby przeanalizować podejście Twojej organizacji do rekrutacji personelu.
2. Przeczytaj pytania i odpowiedz „tak”, „nie” lub „czasami” w odniesieniu do każdej grupy pracowników.
3. Po wypełnieniu tabeli przeanalizuj odpowiedzi, których udzieliłeś. Zastanów się nad następującymi kwestiami:
  - Czy kandydaci na niektóre stanowiska są weryfikowani bardziej starannie niż osoby ubiegające się o pracę na innych stanowiskach?
  - Wskaż luki i niedociągnięcia w obecnym systemie rekrutacji. Jakie są ich przyczyny? Co należy zmienić?
4. Sporządź listę zawierającą:
  - pytania, które Twoim zdaniem należy zadawać wszystkim kandydatom,
  - informacje na temat metod weryfikacji każdego kandydata,
  - informacje na temat tego, kto w Twojej organizacji jest odpowiedzialny za przeprowadzenie poszczególnych badań weryfikacyjnych.

Uwaga: W większości wypadków należy stosować jednakowe standardy w odniesieniu do pracowników wynagradzanych przez organizację i do wolontariuszy, do pracowników tymczasowych i stałych.

Bezpieczna rekrutacja

Poniżej przedstawiono listę zalecanych kroków, jakie należy podjąć, aby zapewnić bezpieczną rekrutację personelu. Rekrutując nowych pracowników, Twoja organizacja powinna przestrzegać wszystkich tych zaleceń w stopniu, w jakim jest to możliwe w danym kraju/kontekście.

- Przykładowy formularz oświadczenia o ochronie dzieci (w ten sposób uzyskasz od przyszłych pracowników deklarację, że nigdy nie prowadzono w ich sprawie dochodzenia w związku z naruszeniem zasad ochrony dzieci).
- Formularze zaświadczenia o niekaralności i zwolnienia z obowiązku przedstawienia takiego zaświadczenia (przykładowe formularze dotyczące tego, w jaki sposób uzyskać zaświadczenie o niekaralności, a także w jakich okolicznościach kandydaci na określone stanowiska mogą być zwolnieni z tego obowiązku, pochodzą z zasobów World Vision).
- Przykładowy formularz referencyjny (pomocny w zebraniu opinii osób, które znają danego kandydata, na temat jego przydatności do pracy z dziećmi lub pracy zapewniającej dostęp do dzieci).
- Przykłady pytań dotyczących ochrony dzieci, które należy zadać w trakcie procesu rekrutacji.

Tabela rekrutacyjna

Odpowiedz „tak”, „nie” lub „czasami” na poniższe pytania w odniesieniu do poszczególnych typów pracowników.

	Personel krajowy	Personel międzynarodowy	Niezależni konsultanci	Wolontariusze	Stażysty	Uchodźcy	Inni (proszę sprecyzować)
Czy Twoja organizacja zatrudnia ten typ pracowników?							
Czy są to pracownicy tymczasowi?							
Czy rozmowy kwalifikacyjne są przeprowadzane osobiście czy przez telefon?							
Czy przyjmuje się wyłącznie aplikacje pisemne?							
Czy zbiera się referencje? Jeśli tak, to od ilu osób?							
Czy są to referencje ustne? Czy są zbierane przez telefon? W sposób formalny czy nieformalny?							
Czy w Twojej organizacji zbiera się referencje pisemne?							
Czy sprawdza się kwalifikacje kandydatów?							
Czy sprawdza się niekaralność kandydatów?							
Czy prosi się kandydatów o podpisanie oświadczenia dotyczącego uprzednich wyroków sądowych?							
Czy sprawdza się tożsamość kandydatów?							

Lista kontrolna – rekrutacja i selekcja

1. W trakcie projektowania nowego stanowiska przeanalizuj rolę osoby, która zostanie na nim zatrudniona; zastanów się nad kwestiami związanymi z ochroną dzieci i nad zagrożeniami, jakie mogą się pojawić na tym stanowisku:
  - Jakie kontakty z dziećmi będzie miała osoba zatrudniona na tym stanowisku?
  - Czy będzie miała nienadzorowany dostęp do dzieci lub zajmowała stanowisko zaufania?
  - Jakie inne kontakty z dziećmi może mieć ta osoba (np. za pośrednictwem poczty elektronicznej, przez telefon, listownie czy przez Internet)?
2. Opracuj jasne opisy stanowisk i warunki zatrudnienia dla wszystkich stanowisk w organizacji, w tym także dla niezależnych konsultantów i pracowników zatrudnionych na podstawie kontraktów tymczasowych.
3. Upewnij się, że kryteria selekcyjne uwzględniają kwalifikacje i doświadczenie niezbędne w sytuacji, gdy dane stanowisko wiąże się z bezpośrednią pracą z dziećmi.
4. Upewnij się, że troska o bezpieczeństwo dzieci została ujęta we wszystkich materiałach wysyłanych do potencjalnych kandydatów.
5. Przygotuj formularze, na których kandydaci będą wyrażali zgodę na zebranie informacji o ewentualnych uprzednich wyrokach sądowych/toczących się postępowaniach dyscyplinarnych.
6. Poproś o dokumenty potwierdzające tożsamość kandydata i jego kwalifikacje.
7. Upewnij się, że dysponujesz dobrze zaplanowaną procedurą prowadzenia rozmów kwalifikacyjnych – osoby prowadzące takie rozmowy powinny mieć odpowiednie doświadczenie i wiedzę w zakresie ochrony dzieci i najlepszych praktyk.
8. Uwzględnij w planie rozmowy kwalifikacyjnej pytania dotyczące postaw i wartości kandydatów w odniesieniu do ochrony dzieci. Poproś kandydatów o opisanie sytuacji, w której działali na rzecz ochrony dzieci. Czego nauczyła ich ta sytuacja i jak wpłynęła na ich praktykę zawodową?
9. Zbierz referencje od trzech osób, między innymi od poprzedniego pracodawcy lub od innych osób dysponujących wiedzą o doświadczeniach kandydata i o jego przydatności do pracy z dziećmi.
10. Sprawdź tożsamość osób, od których zebrałeś referencje.
11. Przeprowadź jak najwięcej testów sprawdzających (*background check*).
12. Rozważ zatrudnianie pracowników na okres próbny, aby sprawdzić ich przydatność do pracy na danym stanowisku.

Źródło: za P. Nolan, *The role of HR in Child Protection*, People in Aid 2004.

Krok 2. Zapobieganie krzywdzeniu dzieci a technologia informatyczna

Najnowsze innowacje i rozwój technologiczny umożliwiają komunikowanie się z dziećmi na wiele sposobów. Organizacje muszą brać pod uwagę sposoby, w jakie dzieci mogą się komunikować z personelem, i ustalić, jakich wskazówek potrzebują, aby uniknąć krzywdzenia za pośrednictwem cyfrowych środków komunikacji, takich jak SMS, poczta elektroniczna, czaty internetowe, telefony komórkowe z wbudowanym aparatem

fotograficznym, aparaty cyfrowe itp. Każda organizacja powinna opracować kodeks postępowania zawierający wytyczne dotyczące dobrych praktyk i bezpiecznego korzystania z nowych technologii komunikacyjnych.

Wiele organizacji zamieszcza wizerunki dzieci – filmy wideo, fotografie lub rysunki – na swoich stronach internetowych i ulotkach, w materiałach promujących ich działalność. Jeśli Twoja organizacja zamierza wykorzystywać wizerunki dzieci, to powinna ściśle przestrzegać kilku ważnych wytycznych – zarówno w celu ochrony danych, jak i zapewnienia bezpieczeństwa samym dzieciom. Zdarzało się, że sprawcy atakowali dzieci, których zdjęcia zobaczyli w tego rodzaju materiałach.

Należy zwłaszcza rozważyć:

- czy na podstawie danych zamieszczonych wraz z fotografią można zidentyfikować przedstawione na niej dziecko,
- czy wizerunki te mogą być wykorzystywane w niewłaściwy sposób – na przykład kopiowane i zamieszczane na stronach internetowych z pornografią dziecięcą,
- w jakim stopniu obrazy te przekazują zamierzone treści. Jeśli dzieci są na nich nagie lub wyglądają bezbronne, jak owe wizerunki mogą być interpretowane?
- korzystanie z usług nieznanymi fotografów, którzy nie zostali rzetelnie sprawdzeni.

Oto wskazówki, które pomogą w opracowaniu odpowiednich wytycznych dla Twojej organizacji:

Wytyczne dotyczące rejestracji obrazów (fotograficznych i innych)

- Wszystkie dzieci muszą być odpowiednio ubrane – zgodnie z normami obowiązującymi w danym kraju lub grupie etnicznej. W krajach, w których dzieci noszą skąpą odzież, należy zachować szczególną ostrożność w doborze fotografii i innych obrazów.
- Zarejestrowane obrazy powinny się koncentrować na czynnościach wykonywanych przez dzieci i w miarę możliwości przedstawiać grupy dzieci, a nie pojedyncze osoby.
- Upewnij się, że fotograf lub osoba filmująca nie spędza czasu z dziećmi ani nie ma do nich dostępu bez nadzoru.
- Wszelkie podejrzenia i problemy dotyczące nieodpowiednich wizerunków dzieci należy zgłaszać i rejestrować, podobnie jak inne niepokojące sygnały dotyczące zagrożenia bezpieczeństwa dzieci.

Wytyczne dotyczące publikowania wizerunków dzieci

- Używaj tylko imion dzieci; nie ujawniaj zbyt wielu szczegółów dotyczących ich miejsca zamieszkania, szkoły czy zainteresowań.
- Zapytaj dziecko o zgodę na wykorzystanie jego wizerunku.
- Jeśli to możliwe, poproś o zgodę rodziców/opiekunów dziecka i poinformuj wszystkich zainteresowanych o tym, gdzie i w jaki sposób zamierzasz wykorzystać jego wizerunek.

Staraj się wykorzystywać obrazy pokazujące szeroki przekrój dzieci – chłopców i dziewczęta, dzieci w różnym wieku, o różnych uzdolnieniach i reprezentujące różne grupy etniczne.

- Poproś specjalistów o radę w sprawie zamieszczenia obrazów dzieci na stronie internetowej – zarezerwuj czas na obróbkę zdjęć przed zamieszczeniem ich na stronie internetowej. Jeśli filmy wideo pochodzą z serwera Twojej organizacji, to materiał ten może być pobierany, dlatego zaleca się korzystanie z niezależnego serwera.

Na podstawie wytycznych Departamentu Ochrony Dzieci EFA (Angielskiego Związku Piłki Nożnej) dotyczących wykorzystywania wizerunków dzieci poniżej osiemnastego roku życia (www.thefa.com). Strona edukacyjna EFA (sekcja Goal Child Protection) oferuje inne użyteczne rady dotyczące ochrony dzieci w sporcie.

Krok 3. Zapobieganie krzywdzeniu dzieci a bezpieczne imprezy

Wskazówki dla personelu odpowiedzialnego za imprezy/zajęcia z udziałem dzieci w kontekście rozwojowym

Poniżej przedstawiono jasne wskazówki dla pracowników organizacji dotyczące tego, jak należy postępować, aby zapewnić dzieciom bezpieczeństwo przed, w trakcie i po ich uczestnictwie w imprezach i zajęciach organizowanych przez organizację. Oczywiście stopień, w jakim można osiągnąć opisane cele, zależy w dużej mierze od miejsca i kontekstu, w jakim działa Twoja organizacja. Wskazówki te nie obejmują wszystkich działań z udziałem dzieci, ale powinieneś być w stanie zastosować przedstawione tu ogólne zasady do najróżniejszych rodzajów działań i form aktywności. Zalecamy, abyś uważnie przeczytał ten rozdział przed rozpoczęciem planowania działań i przedsięwzięć z udziałem dzieci.

Ocena ryzyka

Przed podjęciem się organizacji danej imprezy/zajęć personel musi rozważyć przeprowadzenie oceny ryzyka, żeby zdecydować, czy zrealizować ów projekt, czy też nie.

Rozważ szczegółowo następujące punkty (a-g), a następnie opracuj strategię przeciwdziałania zidentyfikowanym zagrożeniom. Jeśli po zakończeniu procesu oceny masz wrażenie, że zagrożenia związane z danym projektem są zbyt duże, nie powinieneś rozpocząć ich realizacji.

a) Weryfikacja/sprawdzenie osób, które będą zaangażowane w dane przedsięwzięcie

W miarę możliwości należy sprawdzić wszystkich, którzy będą pełnili funkcje zaufania, pracując z dziećmi w ramach nowego przedsięwzięcia (więcej szczegółów znajdziesz w podrozdziale **Krok 1. Rekrutacja i selekcja personelu**).

W niektórych wypadkach możesz mieć do czynienia z organizacjami lub osobami, które będą organizowały jednorazową imprezę dla dzieci i młodzieży. Są to jednorazowi pomocnicy, rodzice, wolontariusze, organizacje świadczące usługi podczas imprez na świe-

zym powietrzu, fotografowie lub fundraiserzy prowadzący kampanię z udziałem dzieci. Należy poprosić każdego, kto w trakcie takich imprez będzie miał bezpośredni kontakt z dziećmi i młodzieżą, o podpisanie *Oświadczenia o ochronie dzieci*, w którym powinni zgłosić ewentualne przestępstwa przeciwko dzieciom, jakie popełnili w przeszłości. Konkretny członek personelu powinien wziąć na siebie odpowiedzialność za zebranie tych oświadczeń i bezpieczne ich przechowanie. Dokumenty te należy zniszczyć natychmiast po zakończeniu współpracy danej osoby z organizacją.

b) Umowy

Należy podpisać umowę lub pisemne porozumienie z każdą osobą/organizacją, która ma świadczyć usługi lub być zaangażowana w projekty lub imprezy z udziałem dzieci. W umowie tej każda taka jednostka lub organizacja powinna się zobowiązać do przestrzegania określonych standardów zachowania i do postępowania zgodnego z polityką ochrony dzieci.

Nadzór i stosunek liczby dorosłych do liczby dzieci

Musisz także ocenić, jak wielu dorosłych powinno nadzorować dzieci i te osoby, których nie udało Ci się zweryfikować. Należy dążyć do tego, aby na każde dziecko przypadała określona liczba osób dorosłych.

Na przykład w Wielkiej Brytanii zaleca się, aby w wypadku dzieci poniżej ósmego roku życia na każde dziecko przypadała następująca liczba dorosłych:

0–2 lata	1 osoba dorosła: 3 dzieci
2–3 lata	1 osoba dorosła: 4 dzieci
3–8 lat	1 osoba dorosła: 8 dzieci

Uwaga: Wartości te mogą się różnić w zależności od kraju i lokalnych obyczajów; w niektórych wypadkach podane wartości mogą się okazać nieosiągalne. Należy jednak dążyć do bezpiecznej, rozsądnej równowagi między liczbą osób dorosłych a liczbą dzieci.

Nie istnieją oficjalne wytyczne dotyczące liczby opiekunów dzieci w wieku powyżej ośmiu lat, ale zalecamy, aby na grupę (maksymalnie) 20 dzieci przypadały dwie osoby dorosłe.

We wszystkich wypadkach grupie dzieci powinny towarzyszyć co najmniej dwie osoby dorosłe, żeby mieć pewność, że w nagłym wypadku, gdyby jeden z opiekunów musiał opuścić grupę z którymś z podopiecznych, druga osoba dorosła będzie mogła zostać z pozostałymi dziećmi. Zachowanie zalecanych proporcji nie zawsze jest możliwe, ale w każdej sytuacji należy dołożyć wszelkich starań, aby zapewnić jak najlepszy nadzór.

W odniesieniu do osób, które nie zostały zweryfikowane, należy zastosować odpowiednie procedury nadzoru, aby zyskać pewność, że nie będą mogły krzywdzić dzieci. Chociaż *Oświadczenie o ochronie dzieci* jest ważnym narzędziem służącym zapewnieniu dzieciom bezpieczeństwa, ponieważ jednak opiera się na deklaracjach poszczególnych osób, jego wartość zależy od tego, czy każda z nich mówi prawdę. Dlatego jest niezwykle ważne, aby zachować czujność, nadzorując osoby mające dostęp do dzieci.

Inne sposoby, w jakie można zadbać o to, żeby osoby mające kontakt z dziećmi nie nadużywały swoich stanowisk i funkcji

- Staraj się organizować zajęcia/imprezy z udziałem dzieci w miejscach zapewniających doskonałą widoczność i na otwartych przestrzeniach – tak, aby żadna z osób nie mogła zabrać dziecka w ustronne miejsce i żeby wszyscy dorośli przez cały czas byli w zasięgu wzroku pozostałych.
- Podtrzymuj kulturę świadomości wśród dorosłych i dzieci obecnych na danej imprezie, upewniając się, że wszystkie osoby mają jasność co do swoich ról i zadań oraz że są zmotywowane do zgłaszania wszelkich niewłaściwych zachowań w stosunku do dzieci.
- Poinformuj dzieci o mechanizmach zgłaszania problemów i o sposobach składania skarg.
- Upewnij się, że personel i wolontariusze obecni na imprezie są dobrze nadzorowani.
- Zbierz informacje zwrotne i komentarze po zakończeniu imprezy.

c) Zasady BHP

Oceniając ryzyko związane z każdym przedsięwzięciem z udziałem dzieci, należy wziąć pod uwagę wiele czynników dotyczących zasad BHP. Sięgnij po obowiązujące w Twojej organizacji wytyczne dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy, aby zyskać pewność, że zadałeś sobie właściwe pytania podczas planowania danej imprezy czy zajęć, na przykład:

- W jaki stopniu miejsce, w której ma być zorganizowana dana impreza, spełnia wymogi BHP (np. zagrożenie pożarowe itp.)?
- Czy Twoja organizacja zapewnia uczestnikom odpowiednie warunki sanitarne, np. toalety?
- Czy dysponujecie wystarczającymi środkami do udzielania pierwszej pomocy w przypadku niegroźnych wypadków?
- Jakie zagrożenia bezpieczeństwa i zdrowia wiążą się z zajęciami typu *adventure* (jeśli Twoja organizacja prowadzi takie zajęcia)?
- Czy miejsce, w którym ma się odbyć dana impreza, jest dostępne dla osób niepełnosprawnych? Czy takim osobom zapewnia się odpowiednią infrastrukturę?
- Co z transportem dzieci i młodzieży?
- Gdzie znajduje się miejsce, w którym ma się odbyć impreza, i w jakim stopniu jest ono bezpieczne? Czy należy wziąć pod uwagę szczególne problemy dotyczące bezpieczeństwa lub konflikty lokalne?

d) Zasady postępowania w stosunku do dzieci i młodzieży (zob. Standard 4)

Wszystkie osoby zaangażowane w organizację danej imprezy lub zajęć powinny się zobowiązać do przestrzegania kodeksu postępowania, który określa szczegółowo, jakie zachowania lub praktyki są niedopuszczalne. Więcej informacji na ten temat znajdziesz w opisie Standardu 4, wraz z przykładami kodeksów postępowania opracowanych w innych organizacjach.

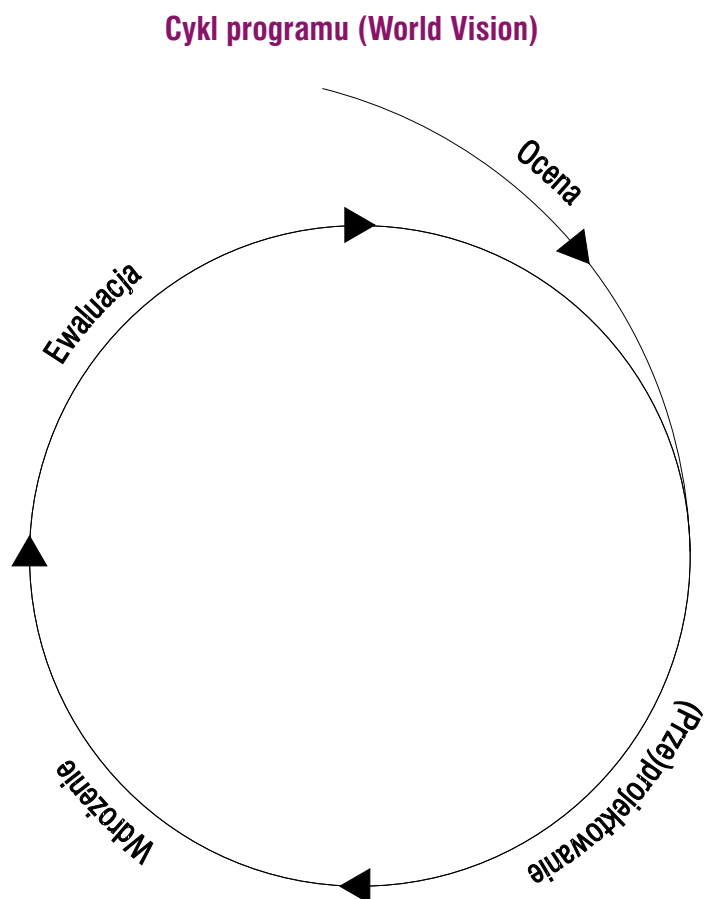
e) Zgoda rodziców

- W miarę możliwości – jeśli Ty sam lub ktoś z Twojej organizacji zna rodziców i/lub opiekunów dzieci, które mają wziąć udział w danej imprezie/zajęciach – w wypadku dzieci poniżej osiemnastego roku życia – należy uzyskać zgodę na ich uczestnictwo (w tym celu użyj formularza zgody na uczestnictwo).

- Czy wiesz, z kim się skontaktować w nagłym wypadku dotyczącym dziecka? Koniecznie zapytaj o to w formularzu zgody na uczestnictwo dziecka w imprezie – musisz się dowiedzieć, z kim i w jaki sposób możesz się skontaktować w takiej sytuacji. W formularzu zgody na uczestnictwo należy także poprosić rodziców o zgodę na udzielenie dziecku pomocy medycznej w razie konieczności.
- Postaraj się uzyskać informacje dotyczące wymagań dietetycznych oraz leków przyjmowanych przez dziecko i jego problemów zdrowotnych. Czy dziecko cierpi na alergię pokarmową, czy jest wegetarianinem, czy przyjmuje jakieś leki?

Zapobieganie krzywdzeniu dzieci w trakcie programów i projektów realizowanych przez Twoją organizację

W poprzednim podrozdziale zawróciliśmy uwagę na konieczność przestrzegania ogólnej zasady ochrony dzieci w trakcie imprez i zajęć z udziałem dzieci. Zasada ta powinna być przestrzegana we wszystkich organizacjach na każdym etapie cyklu programu/projektu.

Ocena sytuacji dziecka

Aby zmaksymalizować korzyści płynące z programu i zminimalizować jego potencjalny szkodliwy wpływ na dzieci, organizacja powinna zrozumieć aktualną sytuację dzieci w kontekście, w którym zamierza z nimi pracować – jeszcze przed rozpoczęciem projektowania programu. Poniższe pytania (opracowane na podstawie materiałów World Vision International) są niezwykle pomocne w przeprowadzeniu oceny sytuacji dzieci przed rozpoczęciem fazy projektowania programu.

Pytania ogólne

Jaka jest aktualna sytuacja dzieci?

- Ile dzieci mieszka w danym kraju/rejonie?
- Jaka jest ich płeć, wiek, profil niepełnosprawności?
- Jaki wpływ wywarły na nie ostatnie istotne wydarzenia?
- Czy w danym kraju istnieje demokratycznie wybrany rząd?
- Czy uchwalono prawa mające wpływ na dzieci? Jeśli tak, to jakie?
- Czy dany kraj ratyfikował Konwencję ONZ o Prawach Dziecka?
- Czy ratyfikowano inne międzynarodowe umowy dotyczące ochrony dzieci?
- Które instytucje państwowe i ministerstwa są odpowiedzialne za ochronę dzieci? Jakie są ich aktualne możliwości?
- Czy podpisano jakieś porozumienia (*Memorandum of Understanding*)?
- Czy Twoja organizacja w przeszłości współpracowała z ministerstwami/organami rządowymi?
- Jakie są tradycyjne praktyki związane z opieką nad dziećmi i ochroną dzieci?
- Które agencje ONZ oraz międzynarodowe i lokalne organizacje pozarządowe działają w danym kraju i zajmują się problemami dotyczącymi dzieci?

Edukacja

- Czy nauka szkolna jest obowiązkowa? W jakim przedziale wieku?
- Jaka część dzieci rzeczywiście uczęszcza do szkoły (frekwencja szkolna)?
- Czy występują różnice pod względem frekwencji szkolnej między chłopcami a dziewczętami?
- W jakim języku odbywa się edukacja?
- Czy program nauczania jest ustalany przez rząd?
- Czy dzieci mają dostęp do lokalnej oferty edukacyjnej?

Opieka zdrowotna

- Czy opieka zdrowotna opiera się na praktyce tradycyjnej, „zachodniej”, czy na pewnej kombinacji obu tych modeli?
- Jak powszechny jest dostęp do opieki zdrowotnej w całym kraju?
- Jakie są tradycyjne praktyki związane z porodem?
- Czy praktykuje się obrzezanie dziewcząt?
- Jak powszechne są szczepienia i przeciwko jakim chorobom?

Pomyśl o czynnikach, które musisz wziąć pod uwagę, żeby zapewnić dzieciom bezpieczeństwo we wszystkich tych obszarach.

Ćwiczenie 3.2. Ocena aktualnej sytuacji

Cel

- Stworzenie formularza oceny, który będzie wspomagał projektowanie programów z perspektywy ochrony dzieci.

Wskazówki

- Sporządź listę wszystkich sfer i obszarów, w których Twoja organizacja realizuje programy/projekty.
- W fazie oceny możesz wykorzystać listę kontrolną z podziałem na sektory, opisującą główne czynniki, które należy wziąć pod uwagę, aby zyskać pewność, że dzieci są właściwie chronione w poszczególnych typach (obszarach) programów.

Projektowanie programu

Podczas projektowania programu upewnij się, że przestrzegasz następujących wytycznych¹.

- Uwzględnij cel zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa w projektach wszystkich programów.
- Proces planowania programu powinien obejmować ocenę stopnia narażenia dzieci na zagrożenia, zasobów i mechanizmów radzenia sobie. Zastanów się nad kwestiami związanymi z ochroną dzieci i zdecyduj, które z nich powinieneś włączyć do projektu programu.
- Procesy partycypacyjne wykorzystywane w trakcie projektowania programu powinny być prowadzone przez osoby przeszkolone w zakresie ochrony dzieci. Osoby te powinny znać zasady zgłaszania podejrzeń dotyczących krzywdzenia dzieci.
- Należy włączyć dzieci w proces projektowania programu, żeby zyskać pewność i jasno zakomunikować, że liczymy się z ich opinią oraz respektujemy ich nadzieje i aspiracje. W ten sposób zwiększymy także ich pewność siebie, aby mogły skutecznie chronić się przed zagrożeniami. Jednak w ostatecznym rozrachunku to dorośli są odpowiedzialni za zapewnienie dzieciom ochrony, a zatem nie należy się spodziewać, że dzieci będą podejmowały dorosłe decyzje.
- Należy uwzględnić w planie programu działania profilaktyczne i informacyjne (zwiększające świadomość), zwłaszcza w sytuacji, gdy ocena wykazała istnienie zagrożeń bezpieczeństwa dzieci.
- Zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa powinno być zasadą, na której opiera się cały proces projektowania programu. Zadaniem priorytetowym winno być zaspokajanie potrzeb tych grup dzieci, które w największym stopniu są narażone na zagrożenia.

¹ Opracowano na podstawie materiałów World Vision Zimbabwe i World Vision International.

- W trakcie projektowania programu należy się odwołać do standardów ochrony dzieci, które powinny być przestrzegane podczas jego realizacji (wdrożenia). Dlatego propozycja programu powinna:
  - określić, które zasady i standardy ochrony dzieci będą przestrzegane w procesie projektowania i wdrożenia programu,
  - określić, w jaki sposób przestrzeganie tych standardów będzie monitorowane w fazie wdrożenia programu.

Kluczowa kwestia: Czy te standardy mogą zostać włączone do sposobu, w jaki Twoja organizacja projektuje programy?

Realizacja programu

Ochrona dzieci powinna mieć kluczowe znaczenie w realizacji wszystkich typów programów. Podrozdziały poświęcone pozostałym standardom dostarczają ważnych informacji dotyczących profilaktyki, zasad postępowania i wdrożenia, które z pewnością będą przydatne w procesie wdrożeniowym.

Ćwiczenie 3.3. Dobra praktyka w realizacji programów²

Cel

- Ocenic, czy propozycja programu sprzyja dobrym praktykom ochrony dzieci w fazie realizacji.

Wskazówki

Wybierz znany Ci program realizowany przez Twoją organizację i odpowiedz na następujące pytania odnoszące się do propozycji programu:

- Jakie standardy dotyczące bezpieczeństwa, doboru personelu i nadzoru nad dziećmi muszą być przestrzegane w fazie realizacji programu?
- W jaki sposób standardy te będą wdrażane i monitorowane (zgodnie z przedstawioną propozycją programu)?

Ewaluacja programu

Ewaluacja pomoże Ci w ustaleniu, dlaczego jedne programy osiągają swoje cele, a inne nie. Pozwoli Ci uzyskać cenne informacje dotyczące projektowania i realizacji programów oraz podpowie, jak można udoskonalić poszczególne programy. Należy w niej także uwzględnić, czy działania podjęte w ramach programu pociągnęły za sobą jakieś nieprzewidziane, negatywne skutki związane z bezpieczeństwem dzieci.

² Na podstawie narzędzia *Child Impact Checklist*, opracowanego przez Save the Children Alliance.

Ćwiczenie 3.4. Monitorowanie i ewaluacja (MiE)³

Cel

- Ocena aktualnych systemów monitorowania i ewaluacji.

Wskazówki

Oceń aktualne systemy monitorowania i ewaluacji na podstawie następujących kryteriów.

Twierdzenie	Tak	Nie
Dzieci i młodzież w różnym wieku są zaangażowane w proces monitorowania i ewaluacji.		
Dzieci uznane za najbardziej narażone na krzywdzenie w fazie projektowania programu uczestniczą w procesie monitorowania i ewaluacji.		
W systemie MiE uwzględniono sposoby, w jakie dany program promuje oraz chroni zdrowie i dobro dzieci i młodzieży w różnym wieku, to jest: <ul style="list-style-type: none"> • 0–4 lata • 5–7 lat • 8–12 lat • 13–15 lat • 16–17 lat 		
W systemie MiE uwzględniono, w jaki sposób program poprawia ochronę, jaką Twoja organizacja zapewnia dzieciom i młodzieży w każdym wieku przed: <ul style="list-style-type: none"> • krzywdzeniem fizycznym i emocjonalnym, • wykorzystywaniem seksualnym, • wykorzystywaniem w miejscu pracy, • narkomanią, • ograniczeniem wolności. 		
W systemie MiE uwzględniono, w jaki sposób program wpływa na dostęp wszystkich dzieci i młodych ludzi do: <ul style="list-style-type: none"> • dobrych szkół i edukacji wychodzącej naprzeciw ich indywidualnym potrzebom, • wysokiej jakości, odpowiedniej, łatwo dostępnej opieki zdrowotnej, • bazy rekreacyjnej i oferty kulturowej spełniających ich indywidualne potrzeby. 		
System MiE bierze także pod uwagę wpływ programów na dzieci, które nie biorą w nich udziału (np. wpływ programu mającego zwiększyć dostępność edukacji dla dziewcząt na chłopców z danej społeczności).		

Kluczowa kwestia: Jeśli na którekolwiek z tych twierdzeń odpowiedziałeś „nie”, w jaki sposób możesz włączyć te zagadnienia do obecnego systemu monitorowania i ewaluacji?

³ Na podstawie narzędzia *Child Impact Checklist*, opracowanego przez Save the Children Alliance.

Zapobieganie krzywdzeniu dzieci – bezpieczeństwo dzieci w sytuacjach kryzysowych

Dlaczego i w jaki sposób dzieci są narażone na niebezpieczeństwa w sytuacjach kryzysowych?

Coraz częściej zdarza się, że międzynarodowe organizacje pozarządowe i inne organizacje muszą reagować na sytuacje kryzysowe i nagłe wypadki – na obszarze danego kraju i na arenie międzynarodowej. Większość sytuacji kryzysowych można w pewnym stopniu przewidzieć, chociaż można wskazać pewne wyjątki, np. azjatycką falę tsunami w 2004 r. czy trzęsienie ziemi w południowej Azji w 2005 r. Organizacje pomocowe wiedzą, że monsuny, susze i powodzie regularnie pustoszą różne części świata, podobnie jak niestabilne rządy i sytuacje polityczne.

Nie ulega jednak wątpliwości, że w większości sytuacji kryzysowych kwestie związane z ochroną dzieci są uznawane za drugorzędne. Chociaż w takich okolicznościach zapewnienie przetrwania i zaspokajanie podstawowych potrzeb bez wątpienia są celami priorytetowymi, to jednak należy zdawać sobie sprawę z faktu, że w takich sytuacjach wszystkie dzieci są narażone na niebezpieczeństwa, zwłaszcza te, które musiały opuścić swoje domy i zostały rozdzielone z najbliższymi. Niełatwo zapewnić tym dzieciom ochronę, kiedy problemy są bardzo złożone lub na wielką skalę, tym bardziej, że w większości takich wypadków przestają działać mechanizmy ochrony socjalnej. Jak podkreślono w raporcie Stałego Komitetu Interdyscyplinarnego (Inter-Agency Standing Committee – IASC):

Ze względu na brak możliwości ekonomicznych w populacjach wysiedleńczych świadczenie płatnych usług seksualnych może być jedną z niewielu możliwości uzyskiwania środków niezbędnych do zaspakajania podstawowych potrzeb.

Spółeczności korzystające z pomocy często pochodzą ze środowisk, w których przemoc seksualna i przemoc związana z płcią społeczno-kulturową są zjawiskami powszechnymi, a struktury społeczne mogą utrzymywać taki stan rzeczy.

Kiedy kobiety i dzieci zostają wysiedlone, mają trudności z zaspakajaniem podstawowych potrzeb, lub też są wykluczone z uczestnictwa w podejmowaniu decyzji dotyczących danej społeczności albo odcięte od edukacji, stają się szczególnie podatne na krzywdzenie i wykorzystywanie.

Ponadto ważne jest, aby zdawać sobie sprawę z dodatkowego zagrożenia krzywdzeniem w sytuacjach kryzysowych, na jakie narażone są dzieci bez opieki/ wysiedlone oraz dzieci osierocone. Bez jasnych i prostych środków ostrożności dzieci te często padają ofiarą zorganizowanych grup przestępczych, które chętnie atakują bezbronne ofiary.

Przeciwdziałanie zagrożeniom

Ochrona dzieci w sytuacjach kryzysowych powinna być uważana za zadanie priorytetowe, przy czym musimy zdawać sobie sprawę, że w takich sytuacjach tradycyjne mechanizmy ochronne często nie istnieją lub przestają funkcjonować. Aby przeciwdziałać zagrożeniom, na jakie narażone są dzieci w sytuacjach kryzysowych, organizacja Save the Children zaleca podjęcie następujących kroków:

- Wszystkie dzieci, które zostały rozdzielone z najbliższymi, powinny być rejestrowane i monitorowane.
- Dzieci (i niemowlęta) pozostające bez opieki należy połączyć z rodzinami przy użyciu odpowiednich narzędzi poszukiwawczych i baz danych.
- Należy zapobiegać dalszemu krzywdzeniu dzieci i młodych ludzi poprzez odpowiednie działania ochronne i przez zapewnienie dzieciom bezpiecznego miejsca do zabawy i odpoczynku. Zabawa jest również istotnym elementem radzenia sobie z traumatycznymi doświadczeniami.
- Należy zapewnić wsparcie członkom rodziny, żeby mogli dobrze opiekować się swoimi dziećmi. Ochrona dzieci powinna stanowić integralną część pierwszej fazy każdej akcji humanitarnej – obok działań mających zapewnić potrzebującym żywność, schronienie, opiekę zdrowotną, wodę i odpowiednie warunki sanitarne.
- Należy współpracować z innymi organizacjami dobroczynnymi, ONZ i władzami lokalnymi na rzecz opracowania i wdrożenia procedur i wytycznych dotyczących ochrony dzieci.
- W miarę możliwości należy wspierać i monitorować dzieci w ich naturalnym środowisku (w społeczności), a nie w specjalnie utworzonych obozach czy schroniskach, aby uniknąć instytucjonalizacji dzieci i zapobiegać ich dalszej separacji. Wymaga to rygorystycznych mechanizmów identyfikacji dzieci potrzebujących pomocy.
- Należy opracowywać długoterminowe rozwiązania w wypadku dzieci, których rodziny nie udało się znaleźć.
- Należy współpracować z grupą interdyscyplinarną (złożoną z przedstawicieli różnych organizacji) działającą na rzecz dzieci rozdzielonych z rodziną i pozbawionych opieki, aby wspierać koordynację i wdrożenie odpowiednich procedur i polityki w całym regionie.

Jeśli Twoja organizacja nie pracuje regularnie w sytuacjach kryzysowych, rozważ wykonanie następującego ćwiczenia.

Ćwiczenie 3.5. Praca z dziećmi w sytuacjach kryzysowych

Cel

- Identyfikacja różnic między pracą z dziećmi w kontekście rozwojowym a pracą z dziećmi w sytuacjach kryzysowych.

Wskazówki

To ćwiczenie możesz wykonać sam lub z grupą współpracowników

Jakie kwestie są pomijane w sytuacjach kryzysowych?

Sporządź listę problemów, które przychodzą Ci do głowy. Na przykład, czy występują któreś z poniższych okoliczności?

- Szybka rekrutacja, bez sprawdzania kwalifikacji i zbierania referencji.
- Korzystanie z usług konsultantów i innych osób, które nie zostały gruntownie sprawdzone.
- Zatrudnianie pracowników lokalnych i uchodźców, którzy nie zostali gruntownie sprawdzeni.

- Zainteresowanie mediów, które nie leży w najlepszym interesie dzieci.
- Brak nadzoru.
- Trudne środowisko pracy.
- Brak nadzoru i wsparcia dla personelu.
- Praca w odosobnieniu, długie godziny pracy.
- Złe warunki mieszkaniowe, brak czystej wody, żywności itp.

Jakie inne różnice potrafisz wskazać?

Jakie dodatkowe zagrożenia – zarówno dla dzieci, jak i dla organizacji – występują w sytuacji, gdy pomija się pewne kwestie związane z bezpieczeństwem?

Co mogłaby zrobić Twoja organizacja, żeby zmniejszyć te zagrożenia?

Niezwykle ważne jest uświadomienie sobie, jakie dodatkowe zagrożenia występują w takich sytuacjach i przed czym Twoja organizacja chroni dzieci. Często cała uwaga skupia się na zdarzeniach, które wywołały sytuację kryzysową, i na bezpośrednich zagrożeniach, ale źródłem ryzyka, na jakie są narażone dzieci, bywają także zachowania pracowników organizacji pomocowych i/lub reakcje społeczności lokalnej.

Ćwiczenie 3.6. Sytuacje kryzysowe – bądź na nie przygotowany

Czy Twoja organizacja ma politykę ochrony dzieci? Jeśli tak, to jak sprawdza się ona w sytuacjach kryzysowych? Może podczas jej opracowywania nie wzięto pod uwagę takich okoliczności. Warto przeanalizować przyjętą przez Twoją organizację politykę ochrony dzieci w odniesieniu do sytuacji kryzysowych i do 11 standardów ochrony dzieci. Pomoże Ci w tym poniższa tabela.

<p>Standard 1. Spisana polityka ochrony dzieci</p>	<p>Czy polityka ochrony dzieci jest użyteczna w sytuacjach kryzysowych?</p> <p>Czy ujęte w niej zasady można stosować w scenariuszach reagowania kryzysowego? Czy opierają się one na międzynarodowych kodeksach humanitarnych?</p> <p>Jeśli Twoja organizacja w przeszłości działała w sytuacji kryzysowej, w jakim stopniu polityka ochrony dzieci sprawdziła się w takich okolicznościach? Czego się nauczyliście?</p>
<p>Standard 2. Wprowadzenie polityki w życie</p>	<p>Co należałoby zmienić w obecnych procedurach i systemach, aby zapewnić dzieciom bezpieczeństwo w sytuacjach kryzysowych? W jaki sposób zostanie podjęta decyzja o takich zmianach i jak zostaną one zakomunikowane (wyjaśnione) personelowi?</p> <p>Czy przeanalizowałeś lokalne zasoby? Kto może Ci pomóc i w jaki sposób możecie współpracować na rzecz opracowania struktury zgłaszania niepokojących sygnałów? Kto może opracować taką procedurę i w jaki sposób można ją wdrożyć?</p> <p>Jak możesz dopilnować, żeby personel, pracownicy, dzieci i cała społeczność zapoznali się z tymi procedurami?</p>

Standard 3: Zapobieganie krzywdzeniu dzieci

	<p>Jak można zapewnić poufność informacji dotyczących dochodzeń w sprawie zagrożenia bezpieczeństwa dzieci w takim środowisku, jak (na przykład) obóz dla uchodźców?</p>
<p>Standard 3. Zapobieganie krzywdzeniu dzieci – bezpieczna rekrutacja</p>	<p>W jaki sposób można przyspieszyć proces rekrutacji personelu, a jednocześnie zadbać o jego bezpieczeństwo?</p> <p>Jak można zyskać pewność, że nowi pracownicy znają i rozumieją politykę i procedury ochrony dzieci?</p> <p>Jeśli nabór odbywa się w miejscu zaistnienia sytuacji kryzysowej, czy pracownicy znają wymagania?</p> <p>Standard 3. Zapobieganie krzywdzeniu dzieci – nadużycia</p> <p>Czy Twoja organizacja dysponuje miejscami bezpiecznymi dla dzieci?</p> <p>Czy na terenie obozów znajdują się strefy bezpieczne dla dzieci?</p>
<p>Standard 4. Pisemne wytyczne dotyczące traktowania dzieci</p>	<p>Czy wytyczne dotyczące bezpieczeństwa dzieci sprawdzają się w sytuacjach kryzysowych?</p> <p>W jaki sposób zostałyby one upublicznione w sytuacji kryzysowej, tak aby dzieci i dorośli wiedzieli, czego mogą się spodziewać?</p> <p>Czy protokoły i wytyczne dotyczące mediów (kontaktów z prasą i publikacji wizerunków dzieci) obejmują ochronę dzieci w sytuacjach kryzysowych?</p>
<p>Standard 5. Spełnianie standardów w różnych lokalizacjach</p>	<p>Czy w procesie budowania scenariuszy działań w sytuacjach kryzysowych uwzględniono implikacje różnych kontekstów kulturowych?</p> <p>Czy przedstawiciele Twojej organizacji i/lub jej potencjalni partnerzy zdają sobie sprawę z zagrożeń występujących w sytuacjach kryzysowych i wiedzą, jak można im przeciwdziałać?</p>
<p>Standard 6. Równe prawa wszystkich dzieci do ochrony</p>	<p>Czy systemy gromadzenia danych dysponują informacjami dotyczącymi grup szczególnie narażonych na krzywdzenie, takich jak osoby niepełnosprawne, mniejszościowe grupy etniczne, dziewczęta czy gospodarstwa domowe prowadzone przez dzieci?</p> <p>Czy rozważyliście włączenie ochrony dzieci do wszystkich procesów oceny potrzeb, aby zapewnić równy dostęp do racji żywnościowych i innych form pomocy?</p>
<p>Standard 7. Komunikowanie przekazu: „Bezpieczeństwo dzieci”</p>	<p>W jaki sposób dzieci dowiedzą się o przyjętej przez Twoją organizację polityce ochrony dzieci i o tym, czego mogą oczekiwać od jej personelu?</p> <p>Jak dorośli i dzieci zapoznają się z Waszym systemem zgłaszania niepokojących sygnałów i skąd będą wiedzieli, gdzie znajdują się miejsca bezpieczne dla dzieci?</p>

	Czy Twoja organizacja wyznaczyła konkretne osoby, które będą pełniły funkcję „punktów kontaktowych”, przyjmując zgłoszenia od dzieci i dorosłych?
Standard 8. Edukacja i szkolenie w zakresie ochrony dzieci	<p>Czy w organizacji działają systemy umożliwiające przeszkolenie nowo zatrudnionego lub przeniesionego personelu natychmiast po zaistnieniu sytuacji kryzysowej?</p> <p>Czy wyznaczono osobę odpowiedzialną za analizę konkretnych zagrożeń zidentyfikowanych w trakcie budowania scenariuszy działań?</p>
Standard 9. Dostęp do informacji i wsparcia	<p>Czy omówiliście kwestie ochrony dzieci z innymi organizacjami – ich politykę i procedury zapewniania dzieciom bezpieczeństwa w sytuacji kryzysowej oraz możliwość dzielenia się zasobami?</p> <p>Czy zidentyfikowano zewnętrzne źródła wsparcia psychologicznego i zasoby, które mogą wspomagać personel w pracy w sytuacjach kryzysowych?</p>
Standard 10. Wdrożenie i monitorowanie standardów	<p>W jaki sposób Twoja organizacja będzie oceniała skuteczność ochrony dzieci w działaniach kryzysowych?</p> <p>Czego się nauczyliście o swoich praktykach ochrony dzieci na podstawie ostatnich działań podjętych w sytuacji kryzysowej?</p>
Standard 11. Praca z organizacjami partnerskimi na rzecz wdrożenia standardów	<p>Jakich praktyk ochrony dzieci wymagałaby Twoja organizacja od nowych partnerów w sytuacji kryzysowej?</p> <p>Czy dysponujecie rozwiązaniami alternatywnymi, jeśli wdrożenie tych praktyk okaże się niemożliwe?</p>

Ćwiczenie 3.7. Planowanie działań

Cel

- Analiza obecnego planu reagowania kryzysowego.

Wskazówki

Poniższa lista zawiera podstawowe wskazówki dotyczące ochrony dzieci w trakcie reagowania kryzysowego. Użyj jej, aby ocenić obecną praktykę Twojej organizacji w tym zakresie i sporządź listę potrzebnych zmian.

Przed rozpoczęciem pracy w terenie

1. Przeanalizuj stosowane w Twojej organizacji praktyki rekrutowania pracowników tymczasowych (kontrakty krótkoterminowe) i konsultantów. Czy organizacja pro-

wadzi rejestr takich pracowników i czy przeprowadza odpowiednie kontrole, aby zweryfikować tożsamość i kompetencje zatrudnianych osób?

2. Zaplanuj, poinformuj i przeszkol personel w zakresie ochrony dzieci w trakcie reagowania kryzysowego przed rozpoczęciem działań w terenie.

W obozach

1. Zapewnij pracownikom szkolenie.
2. Zadbaj o wdrożenie kodeksu postępowania.
3. Ponownie przeanalizuj praktyki rekrutacyjne – między innymi zasady rekrutacji personelu nadzorującego bezpieczeństwo.
4. Opracuj plan zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa w obozach, obejmujący:
  - bezpieczne warunki noclegowe,
  - bezpieczne miejsca do zabawy,
  - dobrze oświetlone pomieszczenia sanitarne – łazienki i toalety,
  - punkty kontaktowe, w których dzieci mogą uzyskać wsparcie i zgłaszać problemy,
  - wyznaczonych, przeszkolonych pracowników odpowiedzialnych za ochronę dzieci na terenie obozu, którzy mają bezpośredni dostęp do kierownictwa obozu,
  - potrzeby medyczne i edukacyjne,
  - wytyczne dotyczące „opieki zastępczej” czy też umieszczania dzieci pod opieką członków dalszej rodziny lub innych dorosłych,
  - programy demobilizacji dzieci-żołnierzy, w których należy także uwzględnić potrzeby dziewcząt.

Podsumowanie – profilaktyka i dobra praktyka

Dobra praktyka w planowaniu programów z udziałem dzieci obejmuje:

- ocenę i monitorowanie ryzyka przez cały czas trwania projektu,
- wyznaczenie osób odpowiedzialnych za ochronę dzieci,
- skuteczną rekrutację, między innymi odpowiednie metody sprawdzania i weryfikacji przyszłych pracowników i wolontariuszy,
- wiedzę dotyczącą tego, w jaki sposób można się skontaktować z lokalnymi/krajowymi służbami i władzami, gdyby pojawiła się konieczność zgłoszenia problemu związanego z bezpieczeństwem dzieci.

Dobra praktyka w środowisku fizycznym, w którym przedstawiciele organizacji kontaktują się z dziećmi, oznacza:

- zapewnienie stałej obecności przedstawiciela personelu szkoły/placówki oświatowej, organizacji młodzieżowej lub obozu/placówki opiekuńczej, oraz dbałość o to, żeby osoba ta wywiązywała się z odpowiedzialności za zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom przebywającym w danym środowisku,
- monitorowanie zagrożeń w trakcie trwania projektu.

Dobra praktyka w kontaktach fizycznych z dziećmi oznacza:

- zachowywanie bezpiecznego, odpowiedniego dystansu fizycznego,
- dotykanie dzieci wyłącznie w sytuacji, gdy jest to absolutnie konieczne w związku z daną formą aktywności,
- proszenie dzieci o zgodę na każdy kontakt fizyczny,
- upewnienie się, że dzieci niepełnosprawne są z wyprzedzeniem informowane o wszelkich niezbędnych kontaktach fizycznych i że w takich sytuacjach czują się komfortowo.

Dobra praktyka w relacjach interpersonalnych oznacza:

- równe traktowanie wszystkich dzieci – z szacunkiem i godnością,
- przedkładanie dobra wszystkich dzieci ponad inne cele,
- budowanie zrównoważonych relacji opartych na wzajemnym zaufaniu, które pozwalają dzieciom uczestniczyć w procesach podejmowania decyzji,
- udzielanie entuzjastycznych, konstruktywnych informacji zwrotnych (zamiast negatywnej krytyki),
- dawanie dzieciom dobrego przykładu, który będą mogły naśladować w relacjach z innymi,
- świadomość, że dzieci niepełnosprawne mogą być narażone na krzywdzenie w jeszcze większym stopniu niż dzieci zdrowe.

Dobra praktyka w zarządzaniu poufnymi informacjami oznacza:

- opracowanie i wdrożenie polityki oraz procedur wykonywania, wykorzystywania i przechowywania fotografii lub wizerunków dzieci,
- uważne monitorowanie i wykorzystywanie materiałów i zasobów internetowych,
- uzgodnione procedury zgłaszania podejrzeń i zarzutów dotyczących krzywdzenia dzieci,
- zachowanie poufności w celu ochrony praw oraz zapewnienia bezpiecznego przetwarzania, przechowywania i usuwania informacji uzyskanych w procesie rekrutacji.

Dobra praktyka w zakresie rozwoju zawodowego oznacza⁴:

- regularną aktualizację wiedzy o zasadach bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ogólną świadomość kwestii związanych z ochroną dzieci,
- otrzymywanie bieżących informacji o ustawodawstwie dotyczącym bezpieczeństwa dzieci i o polityce ochrony dzieci,
- dbałość o własny rozwój i uczestnictwo w szkoleniach.

⁴ Na podstawie wytycznych NSPCC 2004.

Standard 4. Pisemne wytyczne dotyczące traktowania dzieci

Wprowadzenie

Jaki jest standard?

W organizacji istnieją pisemne wytyczne opisujące pożądane/właściwe zachowania w stosunku do dzieci – na przykład kodeks postępowania lub kodeks dobrej praktyki w pracy z dziećmi.

Dlaczego organizacje powinny spełniać ten standard?

Dzieci powinny doświadczać bezpiecznej, pozytywnej i pocieszającej atmosfery. Pisemne standardy powinny określać, jakie zachowania wobec dzieci są pożądane i akceptowalne, a jakie – niedopuszczalne. Wytyczne te mogą być pomocne w minimalizowaniu okazji do krzywdzenia i w zapobieganiu fałszywym oskarżeniom przeciwko personelowi oraz innym przedstawicielom organizacji.

Opracowanie kodeksu postępowania

Kodeks postępowania jest jasnym i zwięzłym przewodnikiem po tym, jakie zachowania i praktyki są dopuszczalne, a jakie nie w pracy z dziećmi. Kodeks postępowania stanowi istotny element polityki ochrony dzieci, a zatem wszyscy pracownicy powinni się z nim zapoznać i zobowiązać się do jego przestrzegania w momencie rozpoczęcia pracy dla organizacji. Właściwie wdrożony kodeks postępowania powinien zmniejszyć ryzyko krzywdzenia dzieci. Należy jasno określić, jakie działania zostaną podjęte w wypadku naruszenia kodeksu.

Kodeks postępowania powinien być zwięzły i przejrzysty, a także dopasowany do potrzeb organizacji. Chociaż dysponujemy przykładami takich kodeksów opracowanych przez inne organizacje, powinny być one wykorzystywane wyłącznie jako punkt wyjścia do dalszej pracy. *Każda organizacja musi opracować własny kodeks postępowania.*

Wiele organizacji zapoznało się już (a niektóre także przyjęły) *Podstawowe zasady i Kodeks postępowania*, opracowane przez Grupę Zadaniową działającą w ramach IASC – Międzyinstytucjonalnego Stałego Komitetu ONZ⁵ oraz kodeks postępowania Międzynarodowego Czerwonego Krzyża⁶.

⁵ Zob. www.humanitarianinfo.org/iasc.

⁶ Na stronie www.ifrc.org.

GRUPA ZADANIOWA MIĘDZYINSTYTUCJONALNEGO STAŁEGO KOMITETU (IASC) ONZ

PODSTAWOWE ZASADY I KODEKS POSTĘPOWANIA

- Wykorzystywanie seksualne przez personel organizacji humanitarnej jest poważnym wykroczeniem i stanowi podstawę rozwiązania umowy z danym pracownikiem.
- Aktywność seksualna z udziałem dzieci (osób poniżej osiemnastego roku życia) jest zakazana niezależnie od wieku i lokalnego przyzwolenia na takie praktyki. Błędne przekonanie dotyczące wieku dziecka nie zwalnia z odpowiedzialności za takie wykroczenie.
- Oferowanie pieniędzy, pracy, dóbr lub usług w zamian za seks – między innymi za przysługi seksualne oraz inne formy zachowania upokarzającego, poniżającego lub opartego na wyzysku – jest zabronione. Zakaz ten obejmuje oferowanie pomocy należnej beneficjentom w zamian za seks.
- Stosunki seksualne między członkami personelu (NAZWA ORGANIZACJI) a beneficjentami są niepożądane, ponieważ opierają się na istotnej nierównowadze sił. Takie relacje mogą podważać wiarygodność i szlachetność pomocy humanitarnej.
- W sytuacji, gdy członek personelu (NAZWA ORGANIZACJI) poweźmie podejrzenie dotyczące wykorzystywania seksualnego, którego sprawcą może być inny członek personelu – niezależnie od tego, czy domniemane wykorzystywanie miało miejsce na terenie organizacji czy poza nią – musi zgłosić takie podejrzenie, postępując według ściśle określonej procedury.
- Pracownicy (NAZWA ORGANIZACJI) są zobligowani do stworzenia i podtrzymywania środowiska, które będzie zapobiegało wykorzystywaniu seksualnemu i sprzyjało przestrzeganiu niniejszego kodeksu postępowania.
- Menedżerowie na wszystkich szczeblach ponoszą szczególną odpowiedzialność za wspieranie i tworzenie systemów podtrzymujących takie środowisko.

IASC (Międzyinstytucjonalny Stały Komitet ONZ)

Ponieważ zasady te odnoszą się wyłącznie do problemu wykorzystywania seksualnego, potrzebny jest bardziej praktyczny kodeks postępowania, który obejmowałby następujące kwestie:

- kontakt fizyczny i dotykanie,
- środowisko i miejsce pracy,
- język i równe traktowanie,
- dobra praktyka w bezpośrednich kontaktach z dziećmi,

- uzgodnienia dotyczące interakcji,
- transport,
- bezpieczna i otwarta kultura organizacyjna,
- warunki noclegowe,
- dyscyplina.

Ćwiczenie 4.1. Opracowanie kodeksu postępowania

Cel

- Identyfikacja kroków niezbędnych do opracowania kodeksu postępowania dla pracowników i wolontariuszy w Twojej organizacji.

Wskazówki

Możesz wykonać to zadanie sam lub we współpracy z innymi.

1. Ustal, czy w Twojej organizacji istnieją kodeksy postępowania/zachowania odnoszące się do pracy z dziećmi. Jeśli istnieją, to czy są:

- powszechnie znane,
- użyteczne,
- właściwe,
- jasne,
- przestrzegane?

2. Czy możesz wskazać jakieś brakujące elementy? Czy obowiązujące kodeksy sprawiają, że personel organizacji czuje się bezpieczny, czy też są niejednoznaczne i mogą być rozmaicie interpretowane? Czy byłyby pomocne, gdybyś zauważył lub podejrzewał niewłaściwą praktykę bądź zachowanie w stosunku do dziecka?

3. Sporządź listę zachowań, które Twoim zdaniem są dopuszczalne i niedopuszczalne w pracy z dziećmi, a także tych, które narażają dzieci na niebezpieczeństwo. Podsumuj brakujące elementy i te, które należałoby zmienić.

4. Zapytaj o zdanie same dzieci – zorganizuj spotkanie z dziećmi, z którymi pracuje Twoja organizacja, i poproś je o pomoc w opracowaniu kodeksów praktyki/postępowania. Warto poprosić je o przygotowanie własnego kodeksu. Taki kodeks może dotyczyć ogólnych zachowań albo zapobiegania przemocy. Poproś dzieci, żeby zastanowiły się, jakie zachowania dają im poczucie bezpieczeństwa w kontaktach z dorosłymi oraz jakie zachowania wywołują u nich dyskomfort.

W części poświęconej Standardowi 7 zaproponowano kilka dodatkowych ćwiczeń i zadań pomocnych w zachęcaniu dzieci do angażowania się w kwestie związane z ich ochroną i bezpieczeństwem.

5. Wykorzystując zgromadzone informacje – najlepiej z grupą współpracowników – przystąp do opracowywania kodeksu postępowania, który będzie obowiązywał w Twojej organizacji. W **Fazie 1, Ćwiczenie 1.1** zaproponowano zadanie, które pomoże Ci ustalić, w jakich okolicznościach i jak często przedstawiciele Twojej organizacji kontaktują się z dziećmi. **Jeśli jeszcze nie wykonałeś tego ćwiczenia, zrób to teraz.** Rozważ obszary, które mogą być ryzykowne (np. działania, w ramach których przedstawiciele Twojej organizacji pracują z dziećmi sam na sam, komunikują się z nimi za pośrednictwem poczty elektronicznej, bądź kontaktują się z nimi w odosobnionych miejscach lub bez nadzoru).

Sporządź listę **zasad** (nakazów i zakazów), które pomogą Ci określić, jakie praktyki są dopuszczalne, a jakie nie.

6. Skonsultuj się z innymi – prześlaj wstępną wersję kodeksu wybranym osobom, prosząc je o informacje zwrotne i komentarze.
7. Po formalnym uzgodnieniu treści kodeksu, należy przedstawić go pozostałym przedstawicielom organizacji podczas specjalnie zorganizowanych spotkań informacyjnych, szkoleń w zakresie ochrony dzieci i/lub spotkań zespołów. Upewnij się, że zapoznanie się z kodeksem postępowania zostało włączone do procesów rekrutacji i wprowadzania nowych pracowników. Wszystkich pracowników – dotychczasowych i nowych – należy poprosić o podpisanie oświadczenia, że zapoznali się z kodeksem oraz rozumieją i akceptują jego treść.
8. Ustal, po jakim czasie zostanie przeprowadzona ocena skutków wprowadzenia kodeksu postępowania, i zaplanuj harmonogram monitorowania jego skuteczności. Zaangażuj w ten proces dzieci.

Standard 5. Spełnianie standardów w różnych krajach i warunkach kulturowych

---

Wprowadzenie

Jaki jest standard?

W organizacji opracowano jasne wskazówki dotyczące tego, w jaki sposób wytyczne odnoszące się do ochrony dzieci będą realizowane w różnych krajach, po przystosowaniu ich do lokalnych warunków.

Dlaczego organizacje powinny spełniać ten standard?

Organizacje pozarządowe i inne organizacje pracują w środowiskach zróżnicowanych pod względem podejścia do ochrony dzieci i sposobów zapewniania dzieciom bezpieczeństwa. Zdarzają się różnice w rozumieniu pojęcia „krzywdzenie dzieci”. Organizacja powinna zatem udzielić swojemu personelowi, partnerom i innym organizacjom (między innymi organizacjom finansującym) jasnych wskazówek dotyczących tego, w jaki sposób polityka ochrony dzieci będzie zaadaptowana i stosowana w owych zróżnicowanych warunkach. Wytyczne dotyczące ochrony dzieci powinny być stosowane w sposób uwzględniający specyfikę danej kultury, ale bez przyzwalania na praktyki szkodliwe dla dzieci.

Dostosowanie polityki ochrony dzieci do specyfiki danego kraju i do kontekstu lokalnego

Niezbędne są jasne wskazówki dotyczące tego, jak i w jakim stopniu można dostosować politykę organizacji do specyfiki poszczególnych krajów i do różnych warunków lokalnych. Kultury mogą się różnić pod względem sposobu rozumienia pojęcia „krzywdzenie”. Organizacja powinna się skonsultować z lokalnym personelem, żeby opracować jasne wskazówki dotyczące tego, jak należy reagować na zewnętrzne sygnały dotyczące zagrożenia bezpieczeństwa dzieci oraz w jaki sposób polityka ochrony dzieci będzie zaadaptowana i stosowana w różnych okolicznościach.

Polityka ochrony dzieci musi uwzględniać specyfikę danej kultury, ale nie może przyzwalać na krzywdzące zachowania wobec dzieci.

Ćwiczenie 5.1. Lokalne praktyki, które mogą szkodzić dzieciom

Cel

- Ustalenie lokalnych definicji pojęcia „krzywdzenie dzieci”.

Wskazówki

Niniejsze ćwiczenie:

- dostarcza krótkiego opisu różnych typów krzywdzenia dzieci,
- pomoże Ci w identyfikacji typów krzywdzenia dominujących w danym kraju/rejonie.

Przy użyciu poniższych pytań spróbuj ustalić:

- Jakie zachowania mogące szkodzić dzieciom obserwuje się w danym kraju/regio- nie?
- Kto jest sprawcą tych szkód?
- Czy któreś z powszechnych praktyk i tradycji mogą krzywdzić dzieci?
- W jaki sposób wpływają na dzieci?
- Które spośród praw obowiązujących w danym kraju można wykorzystać do ochrony dzieci?

Ćwiczenie 5.2. Identyfikacja lokalnych zasobów

Po ustaleniu, jakie lokalne przekonania religijne, tradycje, praktyki i sytuacje występują na danym obszarze, warto zastanowić się nad dostępnymi zasobami prawnymi i społecznymi. Poprzez dyskusję lub w formie zadania o jasno określonych ramach czasowych zgromadź jak najwięcej informacji o środowisku/kontekście lokalnym, dotyczących między innymi:

- środowiska lokalnego, sytuacji politycznej itp.,
- kontekstu i struktur prawnych i społecznych,
- powiązań ze społecznością lokalną,
- istniejących wytycznych i protokołów ochrony dzieci,
- zasobów (usług medycznych i edukacyjnych, liderów społeczności lokalnych, miejscowych komitetów i ważnych osób).

Poniższa lista powinna pomóc Ci w zgromadzeniu potrzebnych informacji dotyczących sytuacji lokalnej.

Lista kontrolna pomocna w zgromadzeniu informacji o warunkach lokalnych

Zasoby prawne
Szczegółowe informacje dotyczące organów lub instytucji rządowych odpowiedzialnych za ochronę dzieci.
Streszczenie ustawodawstwa dotyczącego dobra/ochrony dzieci. Identyfikacja konwencji międzynarodowych, które dany kraj ratyfikował lub których jest sygnatariuszem (takich jak Konwencja ONZ o Prawach Dziecka).
Krótką analizę stopnia, w jakim tego rodzaju ustawodawstwo zostało wprowadzone w życie i jest egzekwowane, jeśli takie informacje są dostępne.
Ściganie przestępstw przeciwko dzieciom – policja i sądy
Stanowisko lokalnej policji w sprawie ścigania przemocy przeciwko dzieciom i prawdopodobieństwo ścigania takich przestępstw na drodze sądowej.
Wiek, w którym uznaje się prawo danej osoby do decydowania o współżyciu seksualnym (<i>age of consent</i>), oraz ustawodawstwo dotyczące tej kwestii.
Inne organizacje – służba zdrowia, organizacje pozarządowe, fora międzyinstytucjonalne
Szczegółowe informacje dotyczące placówek służby zdrowia oraz innych usług dostępnych dla ofiar.
Szczegółowe informacje dotyczące organizacji pozarządowych, innych organizacji, organów i sieci profesjonalnych, między innymi przedsięwzięć interdyscyplinarnych skoncentrowanych na takich kwestiach, jak ochrona dzieci, HIV, schroniska dla kobiet czy bezpieczne warunki mieszkaniowe.
Społeczność
Szczegółowe informacje dotyczące nieformalnych/działających w społeczności lokalnej mechanizmów wymiaru sprawiedliwości i ochrony, a także sposobu ich funkcjonowania.
Identyfikacja i nawiązanie kontaktu z lokalnymi organizacjami pozarządowymi oraz z innymi organizacjami działającymi na rzecz ochrony dzieci/praw dzieci bądź realizującymi programy, które wywierają istotny wpływ na dzieci.
Zebrać informacje o lokalnych zasobach, takich jak grupy wsparcia, grupy religijne czy zorganizowane zajęcia dla dzieci, które mogłyby wspierać pracę na rzecz ochrony dzieci.
Nawiązanie kontaktu z instytucjami akademickimi/naukowymi pracującymi na rzecz obrony praw dzieci.
Identyfikacja i udokumentowanie szkodliwych praktyk i tradycji, takich jak wczesne zamążpójście, rytuały inicjacji czy obrzezanie dziewcząt.

Opracowanie lokalnej procedury

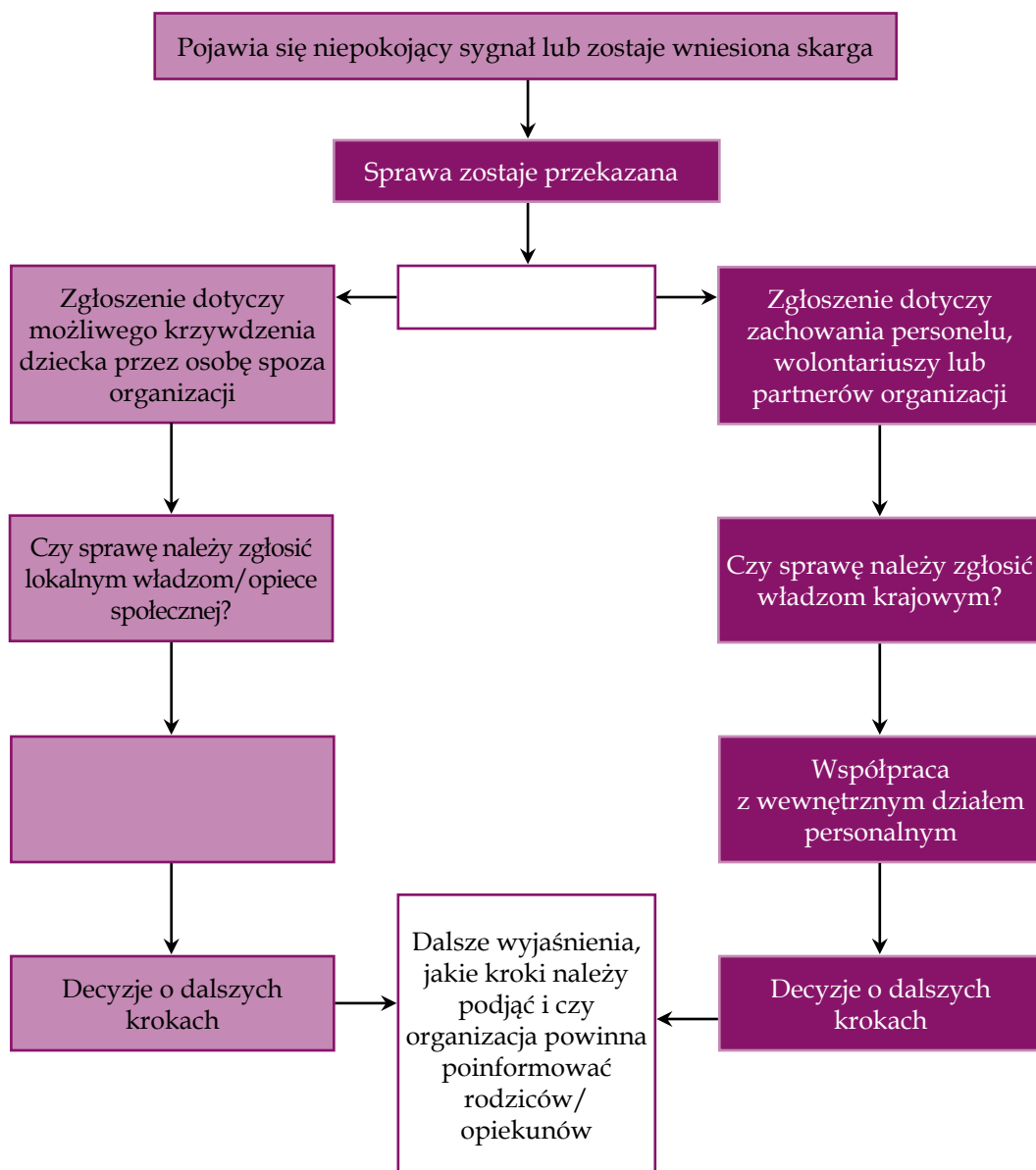
Po przeprowadzeniu powyższej analizy warto uporządkować zgromadzone informacje. Będzie to pomocne w opracowaniu lokalnej procedury wyjaśniającej:

- w jaki sposób należy zgłaszać podejrzenia dotyczące krzywdzenia dzieci,
- co i kto może Ci pomóc w zapewnieniu jak najlepszego sposobu reagowania na tego rodzaju zgłoszenia.

Należy zidentyfikować problemy wewnętrzne (występujące wewnątrz organizacji), które powinny być rozwiązywane zgodnie z obowiązującą w danej organizacji polityką ochroną dzieci, oraz problemy zewnętrzne, które mogą wymagać szerszej reakcji społeczności lokalnej.

Procedura zgłaszania zagrożeń bezpieczeństwa dzieci (pusty szablon)

Użyj poniższego schematu – wypełnij puste miejsca i określ procedurę zgłaszania zagrożeń bezpieczeństwa dzieci w Twojej organizacji. Wpisz nazwiska w puste miejsca. Procedura reagowania na zgłoszenia wygląda następująco:

Ćwiczenie 5.3. Krzywdzenie dzieci czy tradycja i praktyka kulturowa?

Cel

- Analiza akceptowalnej tradycji i praktyki kulturowej w kontekście krzywdzenia dzieci.

Wskazówki

Religia, kultura i tradycja odgrywają ważną rolę w zapewnianiu dzieciom ochrony przed krzywdzeniem. Jednak w niektórych częściach świata bardzo trudno jest zachować równowagę między respektowaniem lokalnych obyczajów i praw dziecka a przeciwdziałaniem praktykom, które wiążą się z krzywdzeniem dzieci. Poniższe ćwiczenie powinno być pomocne w rozwiązywaniu tego problemu.

1. Przede wszystkim należy zidentyfikować mocne strony społeczności lokalnej, a także tradycje, przekonania religijne i praktyki, które pomagają w zapewnianiu dzieciom bezpieczeństwa.
2. Teraz przeczytaj scenariusze. Użyj ich jako punktu wyjścia do dyskusji ze współpracownikami, partnerami, zespołami, pracownikami socjalnymi, liderami społeczności lokalnej itp.
3. Zastanówcie się wspólnie, czy zachowania opisane w scenariuszach są aktami krzywdzenia dzieci, a jeśli tak, to jakie działania należałoby podjąć.

Po dyskusji – przydatne pytania

- Na jakich problemach i różnicach koncentrują się te scenariusze?
- Czy uczestnicy dyskusji doszli do porozumienia w sprawie reakcji na każde ze zdarzeń opisanych w scenariuszach?
- Jakie różnice pod względem postaw i wartości ujawniły się w trakcie dyskusji?
- Czy zidentyfikowano inne tradycje lub praktyki?
- Czy uczestnicy dyskusji zgodzili się co do tego, jakie zachowania są kulturowo dopuszczalne, a jakie nie?
- W jaki sposób wpływa to na funkcjonowanie danego programu lub całej organizacji?

Wykorzystaj te informacje, aby przejść do następnego ćwiczenia, polegającego na analizie praktycznych sposobów rozwiązywania konfliktów między tradycjami kulturowymi a ochroną dzieci.

Scenariusze

Scenariusz 1

Podczas zdawania sprawozdania ze swojej pracy jedna z konsultantek wspomina, że w trakcie wizyty w placówce opiekuńczej prowadzonej przez organizację partnerską zauważyła dzieci z opuchniętymi dłońmi i pręgami na ciele. Jej zdaniem dzieci mogły być bite. Kiedy zapytała o to dyrektorkę programu, ta odparła, że – jak poucza Biblia – „nie kocha dziecka, kto różgi żałuje”.

Scenariusz 2

W społeczności lokalnej zaobserwowano pewną powszechną praktykę – dzieci niepełnosprawne intelektualnie nie mają dostępu do żadnej formy edukacji ani nie zdobywają umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia.

Scenariusz 3

W jednym z krajów rodzice od niepamiętnych czasów oddają swoje niepełnosprawne dzieci (tuż po urodzeniu) do państwowych placówek opiekuńczych, mając na to pełne przyzwolenie społeczne. Nikt nie oczekuje, że rodziny będą dźwigały „ciężar” opieki nad takimi dziećmi.

Scenariusz 4

Większość chłopców zostaje obrzezana po osiągnięciu wieku dojrzewania – obrzezanie symbolizuje wejście chłopca w wiek męski.

Scenariusz 5

Nadal powszechna jest praktyka obrzezania dziewcząt, chociaż zabrania tego lokalne prawo.

Scenariusz 6

Kiedy młoda dziewczyna zostaje zgwałcona, tradycyjnym rozwiązaniem problemu jest oddanie jej gwałcicielowi za żonę.

Scenariusz 7

Ze względu na skrajną nędzę panującą na terenach rolniczych dwunastoletnie dziewczynki są wysyłane do miasta, gdzie pracują jako prostytutki. Bez zarobionych w ten sposób pieniędzy ich rodziny przymierałyby głodem.

Scenariusz 8

W pewnym regionie powszechna jest praktyka polegająca na tym, że dorośli opuszczają małym chłopcom spodnie i pociągają ich za penisa. To coś, co po prostu przytrafia się małym chłopcom. Zachowanie to nie jest uznawane za formę krzywdzenia czy wykorzystywania seksualnego, a lokalny personel organizacji nie jest za nie dyscyplinowany.

Scenariusz 9

W pewnym regionie zdobywanie środków na utrzymanie rodziny nie jest spostrzegane jako nielegalna praca dzieci. Uznaje się za dopuszczalne, że dzieci pracują jako służący w zamożnych domach.

Ćwiczenie 5.4. Przekonania kulturowe a ochrona dzieci⁷

Cel

- Analiza praktycznych sposobów rozwiązania konfliktu między przekonaniem kulturowym a polityką ochrony dzieci.

⁷ Na podstawie ćwiczeń opracowanych przez Save the Children UK podczas warsztatu w Sierra Leone.

Wskazówki

1. Ćwiczenie to należy wykonać w grupie lub jako zespół. Poproś członków grupy o opisanie praktyk kulturowych występujących w dziedzinach, w których pracują, a które:

- powodują napięcia kulturowe,
- są sprzeczne ze standardami ochrony dzieci.

Poprzednie ćwiczenie powinno być pomocne w identyfikacji praktyk, które wywołują najsilniejsze napięcia.

2. Na dużym arkuszu papieru narysuj dwie kolumny. Lewą zatytułuj „Praktyka”, a w nagłówku kolumny po prawej stronie napisz: „Przekonanie kulturowe”. Poproś członków grupy o wypisanie praktyk kulturowych powszechnych w danej społeczności lokalnej lub kraju, a także przekonań kulturowych tkwiących u ich podłoża.

Oto kilka przykładów:

Praktyka	Przekonanie kulturowe
Wczesne małżeństwo	Rozwój fizyczny świadczy o dojrzałości
Praca zarobkowa dzieci	Dzieci są traktowane jako zasoby finansowe
Kary cielesne	„Nie kocha dziecka, kto różgi żałuje”
Obrzędy inicjacyjne u chłopców	Rytuał wejścia chłopca w dorosłość

3. Kiedy grupa sporządzi listę praktyk i przekonań, poprowadź dyskusję dotyczącą przyczyn ich występowania, ich pochodzenia oraz powodów, z jakich nadal się utrzymują. W jakim stopniu wiara i religia wpływają na owe praktyki i przekonania?

4. Poproś grupę, aby się zastanowiła, co powinno się wydarzyć i określiła priorytety. Co członkowie grupy mogą zrobić, żeby przeciwdziałać praktykom związanym z krzywdzeniem, zaniedbywaniem i wykorzystywaniem dzieci?

5. A teraz poproś członków grupy, żeby zastanowili się nad barierami, jakie mogą napotkać, próbując zmienić krzywdzące praktyki kulturowe.

- Dlaczego miejscowa społeczność może być niechętna takim zmianom?
- Czy będą one powodowały napięcia? Jak możesz pracować ze społecznością lokalną, żeby osiągnąć powodzenie? Na przykład:

Przyczyna napięcia	Praca ze społecznością lokalną
Źródło władzy i kontroli, które osoby praktykujące dany obyczaj pragną utrzymać.	Praca ze społecznością lokalną mająca na celu obalenie niektórych mitów.
Krzywdzące praktyki stanowią element kultury o głębokich korzeniach społecznych, politycznych i ekonomicznych.	Pomoc dzieciom w rozpoznawaniu zagrożeń związanych z tymi praktykami.
Kary cielesne są akceptowane jako norma zarówno w domu, jak i w placówkach oświatowych.	Identyfikacja pozytywnych sposobów kierowania zachowaniem dzieci.

Standard 6. Równe prawa wszystkich dzieci do ochrony

Wprowadzenie

Jaki jest standard?

Podjmuje się kroki mające na celu zapewnienie wszystkim dzieciom ochrony przed krzywdzeniem.

Dlaczego organizacje powinny spełniać ten standard?

Krzywdzenie dotyka zarówno chłopców, jak i dziewczęta – niezależnie od wieku, przynależności rasowej, religii, niepełnosprawności, orientacji seksualnej, sytuacji społecznej czy kultury. Niektóre dzieci, na przykład dzieci niepełnosprawne, są szczególnie narażone na krzywdzenie. Upředzenia i dyskryminacja mogą uniemożliwiać części dzieci dostęp do pomocy, jakiej potrzebują, dlatego organizacje powinny podejmować odpowiednie kroki, aby wszystkie dzieci były chronione i otrzymywały potrzebne im wsparcie.

Różne potrzeby, równe prawa

Jednostki, grupy i organizacje są odpowiedzialne za dbałość o zaspokajanie potrzeb dzieci z grup i społeczności mniejszościowych. Dzieci i młodzi ludzie, którzy żyją z niepełnosprawnością lub pochodzą z innej grupy etnicznej bądź kulturowej (albo z innego plemienia), mogą łatwo paść ofiarą systematycznej dyskryminacji i upředzeń. Oczywiście taka dyskryminacja i upředzenia mogą szkodzić dobru dzieci. Mogą uniemożliwiać tym dzieciom korzystanie z podstawowych usług, które zapewniałyby im ochronę i sprzyjały ich dobrostanowi.

Niektóre dzieci i młodzi ludzie są bardziej narażeni na krzywdzenie ze względu na swoją inność. Organizacje powinny wdrażać skuteczne strategie zwiększające dostęp do swoich usług. Należy przy tym wziąć pod uwagę następujące kwestie:

- Polityka i strategie ochrony dzieci, a także związane z nimi plany działania odzwierciedlają stopień, w jakim danej organizacji zależy na równości i różnorodności, co przejawia się w trosce o zaspokajanie potrzeb dzieci z grup mniejszościowych.
- Wszystkie organizacje świadczące usługi pomocowe na rzecz dzieci powinny być kompetentne w zakresie oceny potrzeb dzieci w różnych środowiskach kulturowych.
- Wszystkie organizacje świadczące powszechnie dostępne usługi powinny dbać o to, żeby ich materiały informacyjne docierały do różnych grup odbiorców.
- Wszystkie organizacje powinny zapewniać wsparcie w zakresie komunikacji i usługi tłumaczeniowe dzieciom i rodzinom o odmiennych potrzebach komunikacyjnych.

- Należy rozwijać lokalną współpracę z grupami mniejszościowymi, aby zapewnić im pełne uczestnictwo w podejmowaniu decyzji dotyczących ochrony wszystkich dzieci.

Pierwszy etap procesu budowania strategii lub planu ochrony wszystkich dzieci polega na upewnieniu się, że ów plan lub strategia odzwierciedla rzeczywiste potrzeby dzieci z grup mniejszościowych i społeczności, w których działa dana organizacja. Potrzeby te mogą się istotnie różnić.

Oto kilka przykładów:

- strategia przygotowania i promowania dostępnych usług wychodzących naprzeciw potrzebom dzieci niepełnosprawnych,
- programy przeciwdziałania HIV i AIDS adresowane w szczególności do dzieci i młodych ludzi,
- docieranie do dzieci – ofiar przemocy domowej,
- docieranie do dzieci – ofiar wojny,
- struktury służące ochronie dziewcząt i młodych kobiet – ofiar przemocy ze względu na płeć oraz obyczajów i praktyk, które szkodzą ich dobrostanowi emocjonalnemu i fizycznemu.

Wdrożenie strategii ochrony wszystkich dzieci

Sama deklaracja zaangażowania w ochronę wszystkich dzieci nie wystarczy, aby inspirować pozytywne działania i usuwać bariery.

Organizacje muszą dążyć do długofalowego celu wyeliminowania dyskryminacji, która naraża dzieci na ryzyko. Wdrożenie tej strategii wymaga przywództwa i zaangażowania ścisłego kierownictwa organizacji.

Najważniejsze elementy

- Upewnij się, że wyznaczone cele są jasne i powiązane z wynikami w dziedzinie ochrony dzieci.
- Upewnij się, że role i zadania, a zwłaszcza oczekiwania kierownictwa organizacji zostały dobrze zdefiniowane.
- Zapewnij personelowi odpowiednie szkolenia, aby wesprzeć go w realizacji zadania ochrony wszystkich dzieci.
- Wyznacz realistyczne terminy.
- Upewnij się, że dysponujesz odpowiednimi zasobami, żeby zrealizować zaplanowane działania.
- Zapewnij uczestnictwo przedstawicieli społeczności lokalnej, między innymi dzieci.

Monitorowanie i ewaluacja

Monitorowanie i ewaluacja stanowią integralny element świadczenia usług. Oznacza to, że będziesz musiał ocenić, w jakim stopniu usługi oferowane przez Twoją organizację docierają do różnych grup dzieci. Monitorując świadczone usługi należy:

- upewnić się, że Twoja organizacja dysponuje odpowiednimi mechanizmami kontroli i wskaźnikami wyników swoich działań;

- uwzględnić wszystkie zaobserwowane różnice między grupami dzieci – takie jak przynależność etniczna, niepełnosprawność, płeć, nosicielstwo HIV, orientacja seksualna czy wiek – w narzędziach do ewaluacji świadczonych usług;
- monitorować, analizować i oceniać postępy we wdrażaniu strategii ochrony wszystkich dzieci;
- podkreślić zaangażowanie organizacji w zapewnienie bezpieczeństwa wszystkim dzieciom w mechanizmach sprawozdawczych, na przykład w raporcie kwartalnym i rocznym;
- nagłaśniać i publicznie świętować osiągnięcia we wdrażaniu strategii ochrony wszystkich dzieci, dbając o to, aby wszystkie grupy mniejszościowe otrzymywały informacje na ten temat; w ten sposób organizacja wysyła jednoznaczny sygnał, że zależy jej na usuwaniu nierówności.

Ćwiczenie 6.1. Zapewnienie wszystkim dzieciom prawa do ochrony przed krzywdzeniem

Cele

- Identyfikacja braków i niedociągnięć w świadczeniu usług na rzecz dzieci wykluczonych społecznie lub tych, do których trudno dotrzeć.
- Opracowanie planu działania umożliwiającego wspieranie tych dzieci w przyszłości.

Wskazówki

Poniższe ćwiczenie pomoże Twojej organizacji w zastosowaniu omawianego standardu w konkretnym środowisku. Byłoby dobrze, gdybyś wykonał je wspólnie z co najmniej jednym współpracownikiem, a najlepiej – z grupą osób z Twojej organizacji i z organizacji partnerskiej. Ćwiczenie to sprawdza się najlepiej w formie dyskusji między współpracującymi partnerami albo w niewielkiej grupie. Do jego wykonania potrzebne jest mnóstwo arkuszy papieru i pisaków/długopisów albo tablica i kreda.

1. Zidentyfikuj konkretne dziecko w Twojej organizacji i programie

Na początek zastanów się, co oznacza pojęcie „wszystkie dzieci” w Twojej organizacji czy programie i pomyśl o konkretnym dziecku, które z łatwością mogłoby zostać pominięte, ponieważ pod jakimś względem różni się od innych, a które może być narażone na krzywdzenie. Naszkicuj portret tego dziecka, odpowiadając na następujące pytania:

- Jak ma na imię?
- Ile ma lat?
- Gdzie mieszka?
- Kto się nim opiekuje?
- W jaki sposób komunikuje się z innymi?
- W jakim stopniu jest mobilne?
- Czy rozumie swoich opiekunów, członków rodziny lub wolontariuszy?
- Czy ma przyjaciół?
- W jaki sposób mogą być zaniebawane jego potrzeby?
- Dlaczego może być narażone na krzywdzenie?

Twoje odpowiedzi na te pytania, a zwłaszcza trudności z udzieleniem odpowiedzi, mogą wskazywać na to, jak skutecznie potrafisz rozpoznawać dzieci, które mogą być wykluczone społecznie, i w jakim stopniu dostrzegasz ich potrzeby. Zachowaj wynik swojej pracy na odrębnej kartce papieru, a następnie sięgnij po kolejny arkusz, którego będziesz potrzebował w następnej fazie tego ćwiczenia.

2. Mapowanie

Po zidentyfikowaniu jednego takiego dziecka w Twojej organizacji/programie zastanów się, czy w środowisku, w którym działa Twoja organizacja, są inne dzieci, które można określić mianem „odmiennych” i które także mogą być obiektem dyskryminacji. Sporządź „mapę” – zidentyfikuj dzieci i młodych ludzi, do których stosunkowo trudno dotrzeć, i narysuj je (w postaci twarzy) na dużym arkuszu papieru. Pomyśl o nich jako o konkretnych osobach (jednostkach) i dorysuj im wyrazy twarzy, które Twoim zdaniem odzwierciedlają uczucia, jakich najczęściej doświadczają.

3. Potrzeby związane z ochroną przed krzywdzeniem

Następnie przy każdej twarzy wypisz potrzeby związane z ochroną przed krzywdzeniem oraz aktualne zagrożenia. Użyj różnych kolorów.

<p>Przykład, ćwiczenie 6.1.</p> <p><i>Potrzeby związane z ochroną przed krzywdzeniem</i></p> <p>Bezpieczni opiekunowie</p> <p>Dostęp do edukacji</p> <p>Bezpieczna pielęgnacja – higiena intymna</p>		<p><i>Zagrożenia</i></p> <p>Wielu opiekunów</p> <p>Mieszkanie w publicznej placówce opiekuńczej</p> <p>Izolacja od rodziny i społeczności</p> <p>Brak środków komunikacji werbalnej</p>
---	--	---

4. Interesariusze

Wokół każdej z twarzy narysowanych na mapie wymień podmioty, które uznajesz za „interesariuszy” w przyszłości danego dziecka (osoby i instytucje zainteresowane jego przyszłością i mogące wywierać na nią wpływ). Może to być rodzic lub opiekun, wolontariusz, przywódca religijny, opiekun medyczny lub przyjaciel. Która z organizacji interesuje się przyszłością tego dziecka? Czy Twoja? Jacy partnerzy są – lub mogą być – zaangażowani w działania na jego rzecz? I w tym wypadku użyj różnych kolorów i zostaw nieco wolnej przestrzeni między twarzą dziecka a każdym z interesariuszy. Jeśli nie potrafisz wskazać interesariuszy, fakt ten musi być wyraźnie odzwierciedlony na sporządzonej mapie.

5. Usługi lub bariery utrudniające korzystanie z usług

Teraz wypełnij wolną przestrzeń między dzieckiem a interesariuszem, wpisując, z jakich usług zapewniających ochronę przed przemocą już teraz korzysta każde z dzieci. Ta część ćwiczenia może być trudna, co samo w sobie będzie źródłem ważnych informacji dotyczących sposobu zaspokajania potrzeb dzieci szczególnie narażonych na krzywdzenie. Jeśli na mapie pozostają jakieś luki, spróbuj wskazać bariery utrudniające dzieciom korzystanie z pomocy. Mogą to być:

- trudności z komunikacją,
- zasoby – finansowe i ludzkie,
- dzieci nie są postrzegane jako ważne,
- sprzeczne cele itd.

6. Planowanie działań

Ostatni etap niniejszego ćwiczenia polega na **planowaniu działań**. Najlepiej zrobić to wspólnie z partnerami – osobami z Twojej organizacji lub spoza niej. Wykorzystując materiał zgromadzony w poprzednich fazach tego ćwiczenia, uzupełnij poniższy arkusz. Zachowaj anonimowość osób, na których się skoncentrowałeś. Twoje zadanie polega na identyfikacji niezaspokojonych potrzeb dzieci w Twojej organizacji/ programie, co powinno być pomocne w opracowaniu całościowej strategii. To zadanie powinno zostać wykonane przy pełnym poparciu i zaangażowaniu członków kierownictwa. Należy je powiązać z polityką równości przyjętą przez Twoją organizację w innych sferach.

Użyj wskazówek przedstawionych na początku części poświęconej temu standardowi (s. 69), żeby na bieżąco monitorować i oceniać postępy czynione przez Twoją organizację. Możesz wykonywać ćwiczenie mapowania regularnie, wykorzystując te same twarze dzieci, żeby się przekonać, czy przybliżasz się do pożądaných celów związanych z zapewnieniem wszystkim dzieciom ochrony przed krzywdzeniem.

Narzędzie do planowania działań

Niezaspokojone potrzeby związane z ochroną przed krzywdzeniem	Proponowane działania	Osoba odpowiedzialna	Do kiedy?	Zasoby	Potencjalne bariery	Sposób pokonania barier	Ocena

Standard 7. Komunikowanie przekazu: „Bezpieczeństwo dzieci”

Wprowadzenie

Jaki jest standard?

W organizacji działają systemy i procedury, dzięki którym wszyscy wiedzą, jak dbać o bezpieczeństwo dzieci, są pytani o zdanie w sprawach ochrony dzieci i mają pewność, że ich opinia zostanie wysłuchana.

Dlaczego organizacje powinny spełniać ten standard?

Polityka i procedury ochrony dzieci są skuteczne wyłącznie w sytuacji, gdy wszystkie osoby zainteresowane znają je, mogą wносить swój wkład w ich tworzenie i mają możliwość wyrażania swoich opinii na temat ich funkcjonowania.

Zapewnienie skutecznej komunikacji – systemy i procedury

Aby pomyślnie wdrożyć standardy, Twoja organizacja powinna mieć:

- skuteczne systemy komunikacji oraz pracowników i wolontariuszy gotowych służyć dzieci, a także
- personel kompetentny w zakresie metod komunikowania się z dziećmi w trudnych okolicznościach.

Trudne okoliczności mogą wynikać z przewlekłego zapotrzebowania na pomoc humanitarną bądź wiązać się z nagłą sytuacją kryzysową. Mogą także być następstwem konkretnych sytuacji dotyczących poszczególne dzieci, takich jak HIV czy krzywdzenie.

W tej części podręcznika wdrożeniowego omówimy systemy i metody zapewniające efektywną komunikację.

Systemy, które należy wdrożyć w Twojej organizacji, powinny przyczyniać się do tego, że personel, organizacje partnerskie, rodzice/opiekunowie i same dzieci będą w jednakowym stopniu zaznajomieni z polityką ochrony dzieci i z zasadami zapewniania dzieciom bezpieczeństwa. Oznacza to wdrożenie Standardów 1–4, z którymi ta część podręcznika jest ściśle związana. Niezwykle ważne jest budowanie partnerskich relacji z rodzicami/opiekunami, ze społecznością lokalną oraz z dziećmi i młodzieżą.

Ćwiczenie 7.1. Jakie metody komunikacji są wykorzystywane w twojej organizacji?

Cel

- Identyfikacja rozmaitych metod komunikacji wykorzystywanych w Twojej organizacji.

Wskazówki

1. Sporządź listę sposobów, w jakie Twoja organizacja informuje opinię publiczną o swojej pracy, na przykład: komunikacja osobista, rekomendacje od innych osób, plakaty, reklamy, ulotki itp.
  - Jak skuteczne są te metody w przekazywaniu informacji o działalności Twojej organizacji?
2. Udoskonalenie metod komunikacji wymaga współpracy z innymi. Poniżej znajdziesz sposoby budowania partnerskiego podejścia do komunikacji.

Budowanie partnerskiego podejścia do komunikacji

- Zachęcaj rodziców/opiekunów/dzieci/społeczność do angażowania się w działania na rzecz ochrony dzieci, na przykład poprzez uczestnictwo w pracach komisji lub zespołów sterujących/planujących, a także poprzez zachęcanie ich do udziału w codziennych działaniach organizacji.
- Upewnij się, że wiesz, kto jest odpowiedzialny za opiekę nad poszczególnymi dziećmi w każdym z programów; sporządź listę danych kontaktowych.
- Zadbaj o to, żeby pracownicy byli łatwo rozpoznawalni w trakcie pracy – na przykład dzięki specjalnym T-shirtom lub plakietkom.
- W miarę możliwości staraj się uzyskać zgodę rodziców na uczestnictwo dzieci w zajęciach.
- Upewnij się, że w komunikacji między organizacją a rodzicami, opiekunami, dziećmi i liderami społeczności lokalnej uwzględnia się różnice kulturowe i komunikacyjne.
- Zadbaj o to, żeby rodzice, dzieci i ich najbliżsi znali obowiązującą w Twojej organizacji politykę ochrony dzieci i procedury zgłaszania zagrożeń.
- Opracuj procedurę wnoszenia skarg/zgłaszania problemów i upewnij się, że została ona upubliczniona i jest znana wszystkim zainteresowanym.
- Zaangażuj rodziców i same dzieci w proces opracowywania kodeksów dobrego zachowania, takich jak kodeks przeciwdziałający przemocy rówieśniczej.
- Opracuj sposoby pozyskiwania informacji zwrotnych od rodziców/opiekunów/dzieci/społeczności, dzięki czemu będziesz mógł się dowiedzieć, co Twoja organizacja robi dobrze i które elementy polityki ochrony dzieci są nieskuteczne, a także sprawdzić wiedzę tych osób na temat Twojej organizacji i jej działalności.

Partnerskie relacje z dziećmi i młodzieżą

Bardzo istotne jest stworzenie w organizacji otwartej kultury, w której dzieci będą miały poczucie, że mogą otwarcie i szczerze rozmawiać z przedstawicielami organizacji o wszystkim, co je niepokoi. Żeby tak się stało, przedstawiciele organizacji muszą aktywnie przekazywać dzieciom taki komunikat, a także pytać je o uczucia, jakich doświadczają, i o to, co się dzieje w ich życiu.

Jak zachęcać dzieci do mówienia?

Jednym ze smutnych aspektów krzywdzenia dzieci jest fakt, że jego ofiary na ogół milczą, nie mówiąc o tym, co je spotkało, nawet osobom, które dobrze znają i którym ufają. Dzieje się tak dlatego, że dorośli mają nad dziećmi przewagę fizyczną i mogą używać wobec nich gróźb lub w inny sposób zmuszać je do milczenia (na przykład odbierając ofierze coś, na czym jej zależy).

Jeśli naprawdę chcesz, żeby Twoja organizacja promowała bezpieczną kulturę i środowisko, to powinieneś jasno dać dzieciom do zrozumienia, że mogą otwarcie mówić o wszystkim, czego doświadczyły. Możesz to zrobić na kilka sposobów. Nie zapomnij, że w wypadku dzieci bardzo małych albo niepełnosprawnych często trzeba dołożyć dodatkowych starań, aby zyskać pewność, iż rozumieją komunikaty, które próbujesz im przekazać. Oto kilka kroków, jakie możesz podjąć.

- Zachęcaj dzieci do angażowania się w kwestie ochrony przed krzywdzeniem poprzez zapraszanie ich do udziału w pracach komitetów zarządzających.
- Otwarcie rozmawiaj z dziećmi o przyjętych przez organizację zasadach i polityce ochrony dzieci.
- Z uwagą słuchaj tego, co mówią (zamiast tylko sprawiać pozory, że słuchasz), i upewnij się, że dzieci o tym wiedzą.
- Przygotuj plakaty lub ulotki informacyjne specjalnie dla nowych dzieci, które dołączyły do programu, otwarcie mówiące o tym, że wszystkie dzieci powinny czuć się bezpieczne i wolne od zagrożeń.
- Zadbaj o to, żeby każde dziecko miało wyznaczoną osobę lub punkt kontaktowy, do których będzie się mogło zwrócić, kiedy coś je zaniepokoi.
- Upewnij się, że plakaty i ulotki promujące Twoją organizację jasno mówią o tym, iż pewne zachowania są absolutnie niedopuszczalne – na przykład zastraszanie, rasistowski język czy groźby. Materiały te powinny także precyzować, co się stanie, jeśli dane zachowanie będzie się utrzymywało.
- Od czasu do czasu przeprowadzaj krótkie kwestionariusze albo badania w grupach focusowych, żeby ocenić aktualną sytuację.

Nie zapominaj, że systemy i praktyki komunikacyjne nie ograniczają się wyłącznie do Twojej organizacji. Jest niezwykle ważne, żeby Twoja organizacja ustanowiła połączenia z innymi lokalnymi organizacjami, aby promować ideę bezpiecznej, troskliwej społeczności oraz dzielić się dobrymi praktykami. Takie połączenia należy utworzyć na całym terytorium, zarówno w obrębie większej organizacji, jak i między różnymi organizacjami oraz grupami działającymi na danym terenie. Jest bardzo istotne, żeby przedstawiciele Twojej organizacji spostrzegali ją jako element większej sieci krajowej, odgrywającej ważną rolę w zapewnianiu ochrony dzieciom i młodzieży.

Metody komunikacji

Komunikacja z dziećmi

Organizacje tworzą środowisko bezpieczniejsze dla dzieci, kiedy pytają je o zdanie i otwarcie z nimi rozmawiają, poświęcając im wystarczająco dużo czasu i uważnie słuchając tego, co dzieci mają do powiedzenia.

Pozwalając dzieciom i młodym ludziom na uczestnictwo w podejmowaniu decyzji, które wpływają na ich życie, traktując ich opinie poważnie oraz respektując ich poglądy, organiza-

cja przyczynia się do podnoszenia samooceny dziecka (lub dorastającego młodego człowieka) i jego pewności siebie. Takie podejście umacnia także więź między dzieckiem a organizacją.

Systemy komunikacyjne skoncentrowane na dzieciach tworzą bezpieczniejsze środowisko, ponieważ dzieci stają się bardziej gotowe do mówienia o tym, co pomaga im czuć się bezpiecznie, oraz o wszystkim, co wywołuje w nich niepokój.

Prawa dziecka

Na znak poparcia dla tych idei, artykuł 12 Konwencji ONZ o Prawach Dziecka (UNCRC) zapewnia dziecku „prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka”.

Artykuł 13 Konwencji o Prawach Dziecka przyznaje dziecku prawo do „poszukiwania, otrzymywania i przekazywania informacji” oraz do wyrażania własnych poglądów, o ile nie narusza to praw innych osób.

Praktyczne narzędzia i strategie pomocne w konsultowaniu się i rozmawianiu z dziećmi

Chcąc zapewnić dzieciom bezpieczeństwo, powinniśmy zadbać o to, aby kanały komunikacji pozostawały otwarte, aby dzieci znały swoje prawa i wiedziały, w jaki sposób mówić o swoich potrzebach i pragnieniach. Oto siedem narzędzi, które pomogą Ci w zapewnieniu dzieciom bezpieczeństwa.

1. Słuchanie.
  2. Ustalenie, co daje dzieciom poczucie bezpieczeństwa.
  3. Tworzenie bezpiecznych miejsc.
  4. Identyfikacja bezpiecznych zachowań.
  5. Uwłasnowolnienie (*empowering*) dzieci i młodych ludzi.
  6. Zachęcanie dzieci do otwartego mówienia o swoich doświadczeniach i obawach oraz do zgłaszania problemów.
  7. Świadomość faktu, że dzieci bywają narażone na krzywdzenie; dopilnowanie, żeby zdawały sobie sprawę z zagrożeń i umiały się chronić.
- Przyjrzyjmy się bliżej każdej z tych sugestii.

1. Słuchanie

Porozmawiaj z personelem i wolontariuszami o efektywnej komunikacji z dziećmi i zapewnij im szkolenie w tym zakresie. Oto lista wskazówek, które pomogą Ci się upewnić, że naprawdę słuchasz tego, co mówią dzieci i dorastający młodzi ludzie.

- Pozwalaj dzieciom mówić, poświęcając im wystarczająco dużo czasu.
- Rozmawiaj z dziećmi na osobności; upewnij się przy tym, że miejsce, w którym rozmawiacie, jest bezpieczne i nie wzbudza w nich lęku.
- Dopilnuj, żeby otoczenie fizyczne było przyjazne dla dzieci i nastolatków – zapytaj same dzieci, co możesz zrobić, żeby miejsce rozmowy wydawało im się bardziej zachęcające.
- Słuchaj uważnie tego, co mówią dzieci i młodzi ludzie.
- Jeśli dziecko ujawnia doświadczenia krzywdzenia, potraktuj jego słowa poważnie, nie wygłaszaj krytycznych sądów i wyjaśnij dziecku, co się wydarzy po ujawnieniu przez nie krzywdzenia. **Nie składaj obietnic, których nie możesz dotrzymać.**

- Używaj języka dostosowanego do wieku dziecka.
- Porozmawiaj z innymi o sposobach efektywnego komunikowania się i słuchania dzieci niepełnosprawnych.

2. Co daje dzieciom poczucie bezpieczeństwa?

Zapytaj dzieci i młodych ludzi, co sprawia, że czują się bezpieczni, a następnie wykorzystaj te informacje w działaniach i programach Twojej organizacji. Na przykład:

- *W wypadku małych dzieci.* Poproś je o narysowanie obrazków, napisanie historyjek lub odegranie scenek dotyczących tego, co daje im poczucie bezpieczeństwa. Można to zrobić w grupie. Wykorzystaj ich rysunki jako plakaty w siedzibie organizacji – dzięki temu dzieci będą miały poczucie, że wnoszą swój wkład w działalność organizacji, a nawet w wygląd jej siedziby. Ponadto dzięki obrazkom budynek nabierze wyglądu przyjaznego dzieciom, a nie przeznaczonego dla dorosłych.
- *W wypadku dzieci starszych.* Zorganizuj warsztaty i poproś dzieci, żeby opisały, co sprawia, że czują się bezpieczne. Można to zrobić na wiele sposobów – poprzez sztukę, odgrywanie ról, muzykę lub taniec.
- *Różnice związane z płcią.* Porozmawiaj osobno z dziewczętami i chłopcami o ich niepokojach dotyczących bezpieczeństwa.
- *Przemoc rówieśnicza.* Zapewnij bezpieczne miejsca, w których dzieci mogą porozmawiać z osobą dorosłą o trudnościach, jakich doświadczają, kiedy są krzywdzone lub zastraszane przez innych młodych ludzi.

3. Bezpieczne miejsca

Zapytaj dzieci, jak ich zdaniem wyglądają bezpieczne i przyjazne miejsca. Poproś je o zaprojektowanie takiego miejsca. Uwzględnij następujące aspekty:

- ustawienie krzeseł i biurek,
- przestrzenie zapewniające poczucie prywatności, a przy tym łatwe do monitorowania,
- otwarte drzwi,
- ozdobienie pomieszczenia dziecięcymi plakatami, zabawkami, meblami itp.,
- lokalizacja – na przykład w bezpiecznej i łatwo dostępnej części miasta,
- w recepcji osoby znane dzieciom lub osoby, z którymi dzieci czują się dobrze,
- obecność i dostępność innych młodych ludzi – współpracowników organizacji (*peer workers*).

4. Bezpieczne zachowania

Można wskazać wiele sposobów angażowania dzieci i młodych ludzi w proces tworzenia bezpiecznego środowiska. Dobrym sposobem jest włączenie ich w proces opracowywania kodeksu postępowania dla dzieci.

Kodeks postępowania/zachowania adresowany do dzieci jest pomocny w wyjaśnieniu ich praw i obowiązków podczas uczestnictwa w działaniach i programach Twojej organizacji. Kodeks może być napisany prostym językiem. Powinien być szeroko promowany i obejmować zagadnienia istotne dla dzieci i młodzieży w Twojej organizacji, takie jak:

- sposoby reagowania na przemoc rówieśniczą (*bullying*),
- zasady dotyczące zażywania narkotyków i spożywania alkoholu,
- sposoby reagowania na zachowania niebezpieczne lub krzywdzące.

5. Uwłasnowolnienie dzieci i dorastających młodych ludzi

- Zorganizuj warsztaty poświęcone Konwencji ONZ o Prawach Dziecka. Zapoznaj dzieci i młodych ludzi z treścią Konwencji, zapytaj, co ona dla nich oznacza i jak można ją odnieść do ich życia.
- Przeprowadź dla młodych ludzi szkolenie dotyczące konwencji, żeby mogli wspierać i edukować swoich rówieśników.
- Zaangażuj dzieci i młodych ludzi w proces tworzenia polityki i procedur w Twojej organizacji. Poproś ich o informacje zwrotne.
- Zaprosz młodych ludzi do udziału w pracach komisji prowadzących rozmowy kwalifikacyjne i selekcję kandydatów na pracowników i wolontariuszy. Wspieraj ich w tym procesie i uwzględnij otrzymane od nich informacje zwrotne.
- Zaprosz dzieci i młodzież do udziału w planowaniu działań i programów.
- Jeśli takie działania są adekwatne w Twojej organizacji, prowadź edukację młodzieży na temat rozwoju seksualnego, budowania związków seksualnych, w których oboje partnerzy mają równe prawa, a także decydowania o własnych doświadczeniach seksualnych.
- Dostarczaj dzieciom i młodym ludziom wiedzę o różnych rodzajach krzywdzenia, sprawcach i zagrożeniach.
- Zaprosz przedstawicieli dzieci i młodzieży do uczestnictwa w pracach zarządu Twojej organizacji.

6. Zgłaszanie problemów

Przedstawiciele Twojej organizacji powinni wspólnie zastanowić się nad sposobami, w jakie mogliby przekazywać dzieciom komunikat, że mogą zgłaszać problemy, kiedy nie będą zadowolone albo kiedy coś je zaniepokoi, a także wspierać dzieci i młodych ludzi zgłaszających takie problemy.

W każdej organizacji – dużej lub małej – bardzo ważne jest opracowanie i wdrożenie jasnej procedury zgłaszania ujawnionych przypadków krzywdzenia dzieci, niepokojących sygnałów i podejrzeń. Procedurę zgłaszania takich przypadków można opracować z udziałem personelu, wolontariuszy, dzieci i dorastających młodych ludzi oraz ich rodzin. Dzięki jasnemu systemowi zgłaszania problemów wszyscy – także dzieci i nastolatki – wiedzą, gdzie i do kogo mogą się zwrócić o pomoc w Twojej organizacji.

Procedura zgłaszania problemów powinna zawierać następujące elementy:

- co zgłaszać,
- kiedy to robić,
- do kogo się zwrócić,
- jak zgłaszać problemy,
- kolejne kroki.

Możesz wyznaczyć jedną lub dwie osoby w Twojej organizacji jako odpowiedzialne za kwestie związane z ochroną/bezpieczeństwem dzieci – wszystkie niepokojące sygnały, problemy lub incydenty krzywdzenia mogą być zgłaszane tym osobom. W podrozdziałach poświęconych **Standardom 1 i 2** znaleźć można więcej informacji na temat roli takich osób.

System zgłaszania problemów i przypadków krzywdzenia należy rozpowszechnić i wyjaśnić wszystkim osobom związanym z organizacją. Ponadto każda z nich powinna otrzymać szczegółowy opis tego systemu. Można także opracować jego wersję przyjazną dzieciom, która będzie rozpowszechniana wśród dzieci.

Kiedy dzieci zgłaszają doświadczenia krzywdzenia, jest niezwykle ważne, aby wspierać je w toku tego procesu i na bieżąco informować o dalszych krokach. Dzieci, które zgłosiły takie doświadczenia, powinny być kierowane do lokalnych poradni, placówek opieki społecznej i służby zdrowia, które mogą udzielić im odpowiedniej pomocy i wsparcia.

Możesz także rozważyć inne strategie. Oto kilka propozycji.

- Wywieś w siedzibie organizacji egzemplarz kodeksu postępowania i procedury zgłaszania problemów oraz przygotuj je w formie ulotek dostępnych dla personelu, wolontariuszy, dzieci, rodzin, osób odwiedzających i partnerów.
- Wystaw w siedzibie organizacji pudełko, do którego dzieci będą mogły wrzucać kartki ze swoimi propozycjami i opiniami. W ten sposób zapewnisz im poufny i mniej lękotwórczy sposób zgłaszania sugestii i problemów dotyczących Twojej organizacji oraz zajęć i programów, w których uczestniczą.
- Zastanów się, w jaki sposób dzieci niepełnosprawne mogą zgłaszać problemy i doświadczenia krzywdzenia, zwłaszcza jeśli mają trudności z komunikacją werbalną. Pamiętaj, że dzieci niepełnosprawne są szczególnie narażone na krzywdzenie. Dlatego jest niezwykle ważne, żeby nie zapominać o ich potrzebach.

7. Świadomość faktu, że dzieci bywają narażone na krzywdzenie

Aby dzieci mogły się chronić przed krzywdzeniem, muszą zdawać sobie sprawę z niebezpieczeństw, na jakie mogą być narażone.

- Porozmawiaj z dziećmi o tym, co sprawia, że czują się bezpieczne lub zagrożone; daj im jasno do zrozumienia, że kiedy poczują się zagrożone albo zostaną skrzywdzone, powinny powiedzieć o tym zaufanej osobie.
- W sytuacji kryzysu czy klęski żywiołowej upewnij się, że dzieci wiedzą, gdzie wyznaczono bezpieczne (przyjazne dzieciom) miejsca i strefy, w których mogą przebywać z zaufaną osobą, jeśli zostały rozdzielone z rodzicami; upewnij się też, że dzieci wiedzą, z kim mogą się skontaktować, jeśli będą chciały zgłosić jakiś problem.
- Opracowanie lokalnych planów działania na rzecz ochrony dzieci oraz systemów zgłaszania problemów w wypadku sytuacji kryzysowej pomaga w zapewnieniu dzieciom bezpieczeństwa w czasie, gdy są najbardziej narażone na krzywdzenie, oraz w ustrzeżeniu ich przed kontaktem ze sprawcami.
- Twoja organizacja może organizować sesje edukacyjne i informacyjne dla młodych ludzi, rodzin i członków społeczności lokalnych dotyczące praw dziecka, krzywdzenia dzieci oraz uwłasnowolnienia dzieci i dorastających młodych ludzi, aby otwarcie mówili o swoich problemach.

Standard 8. Edukacja i szkolenia w zakresie ochrony dzieci

Wprowadzenie

Jaki jest standard?

Organizacja oferuje swoim pracownikom szkolenia w zakresie ochrony dzieci, aby kształtować i podtrzymywać postawy, umiejętności i wiedzę niezbędne do zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa.

Dlaczego organizacje powinny spełniać ten standard?

Każdy, kto kontaktuje się z dziećmi, ma do odegrania istotną rolę w zapewnieniu im bezpieczeństwa. Wykonanie tego zadania z odpowiednią pewnością i skutecznością wymaga świadomości zagadnień związanych z ochroną dzieci oraz wiedzy i umiejętności w tej dziedzinie. Organizacje, które pracują z dziećmi, są odpowiedzialne za zapewnianie swoim pracownikom możliwości kształcenia się i rozwoju. Powinny także zapraszać same dzieci do udziału w programach edukacyjnych dotyczących bezpieczeństwa.

Dlaczego edukacja i szkolenia są nieodzowne?

Edukacja i szkolenia to bardzo skuteczne metody doskonalenia praktyki. Jest niezwykle ważne, aby wszystkie osoby pracujące z dziećmi lub działające na ich rzecz miały dostęp do szkoleń pomagających im w utrzymaniu umiejętności i wiedzy niezbędnych do zapewnienia dzieciom ochrony i przeciwdziałania zagrożeniom. Takie szkolenia dają także pewność, że wiedza wyniesiona z realizowanych programów zostanie włączona do systemu i struktury organizacji.

Poniższe zadania pomogą osobom odpowiedzialnym za organizację szkoleń w osiągnięciu tego celu.

Każda skuteczna strategia szkoleniowa powinna być realizowana w pewnych ramach, które obejmują:

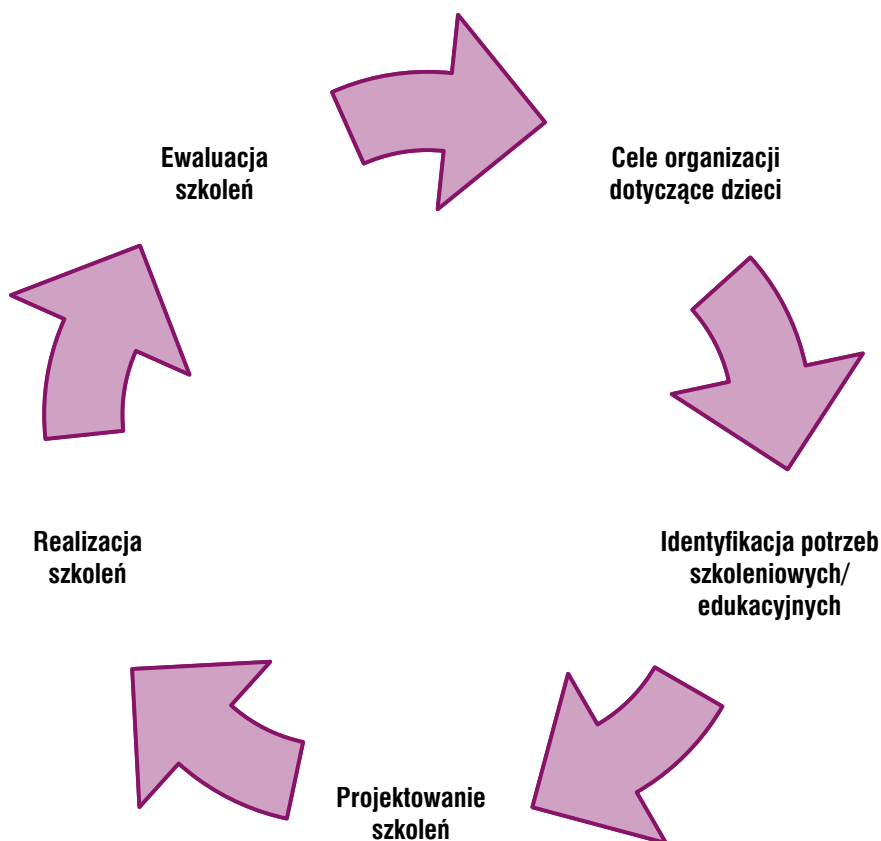
- akceptację i poparcie kierownictwa organizacji,
- standardy praktyki,
- politykę i procedury,
- wskazówki dotyczące praktyki.

Jeśli któregoś z tych elementów brakuje w Twojej organizacji, nie należy rekompensować tego braku poprzez szkolenia. Szkolenia prowadzone poza wspomnianymi ramami nie przyniosą organizacji trwałych korzyści, ani też – co ważniejsze – nie przyczynią się do lepszej ochrony dzieci. Na przykład nie ma sensu zwiększać świadomości personelu

dotyczącej niewłaściwych praktyk w odniesieniu do dzieci, jeśli w organizacji nie istnieje ściśle określona procedura zgłaszania problemów.

Poniższy diagram przedstawia ściśle powiązanie identyfikacji potrzeb szkoleniowych z planowaniem i projektowaniem działań szkoleniowych. Nie powinny to być odrębne procesy.

Cykl planowania szkoleń

Etap pierwszy polega na identyfikacji potrzeb szkoleniowych/edukacyjnych. Po określeniu potrzeb szkoleniowych rozpoczyna się kolejna faza cyklu – sformułowanie strategii szkoleniowej danego programu.

Ćwiczenie 8.1. Określenie potrzeb szkoleniowych

Cel

- Określenie potrzeb szkoleniowych związanych z ochroną dzieci i uszeregowanie ich pod względem ważności.

Wskazówki

1. Przed określeniem potrzeb szkoleniowych związanych z ochroną dzieci w Twojej organizacji, zastanów się nad następującymi kwestiami:

- W jaki sposób aktualnie ocenia się potrzeby szkoleniowe w Twojej organizacji?
- Czy szkolenia mają charakter zorganizowanego programu, czy też są przypadkowymi, odosobnionymi wydarzeniami?
- Czy poszczególne osoby mają ściśle określone zadania w procesie ich koordynacji?
- W jaki sposób organizacja porządkuje zgłaszane potrzeby szkoleniowe według ważności?
- Czy organizacja dysponuje odrębnym budżetem na szkolenia?
- Jakimi zasobami dysponuje Twoja organizacja?

Jeśli nie znasz albo nie jesteś pewien odpowiedzi na te pytania, to powinieneś znaleźć w organizacji kogoś, kto pomoże Ci na nie odpowiedzieć.

2. Przyjrzyj się poniższej tabeli. Wykorzystaj ją, aby sporządzić listę potrzeb, które można zaspokoić poprzez szkolenia.

3. Teraz spróbuj określić potrzeby szkoleniowe Twojej organizacji i uszeregować je pod względem ważności, a następnie zastanów się, w jaki sposób przełożyć je na strategię szkoleniową, która mogłaby zyskać akceptację i poparcie kierownictwa.

Identyfikacja priorytetowych potrzeb szkoleniowych – przykładowa tabela potrzeb

Dziedzina	Liczba pracowników	Sposób zaspokojenia potrzeby (rozważ połączenie sił z inną organizacją, żeby zmniejszyć koszty)	Priorytet Wysoki = 4 Niski = 1	Zasoby/koszty
Podstawowa wiedza dotycząca ochrony dzieci	Wszyscy	Wprowadzenie nowych pracowników Briefing Szkolenia	4	Koszty pokrywane przez centralę
Polityka i procedury	Wszyscy	Wprowadzenie nowych pracowników Briefing Szkolenia	4	Roczny budżet szkoleniowy
Rekrutacja i selekcja	Menedżerowie i dział personalny	Briefing/szkolenia w centrali	4	Koszty pokrywane przez organizację
Dobre praktyki w komunikacji z dziećmi	Personel organizacji partnerskiej odpowiedzialny za realizację konkretnego programu	Lokalni trenerzy	3	Koszty pokrywane lokalnie – pobranie od organizacji partnerskiej opłaty za szkolenie
Wprowadzanie nowych pracowników	40	Menedżer Wprowadzenie Literatura dostępna w organizacji Kontrakty	4	Niewielkie

Zasady prowadzenia szkoleń

Wszystkie strategie szkoleniowe/edukacyjne powinny się opierać na następujących zasadach. Szkolenia powinny:

- zaspokajać potrzeby dzieci – dobre szkolenie pracowników oznacza, że będą oni mogli zapewnić dzieciom lepszą ochronę;
- odzwierciedlać wartości, cele i misję organizacji;
- być uszeregowane według ważności potrzeb;
- zapewniać równy dostęp – należy zadbać o to, żeby szkolenia były dostępne dla osób, które ich potrzebują;
- być projektowane z uwzględnieniem zasobów – organizacja powinna się upewnić, że dysponuje wystarczającymi zasobami, żeby skutecznie zrealizować zaplanowane szkolenia.

Jeśli w procesie oceny potrzeb szkoleniowych zastosowałeś się do tych zasad, to powinieneś mieć jasność co do tego,

- jakie szkolenia są potrzebne w Twojej organizacji,
- w jaki sposób można zaspokoić te potrzeby szkoleniowe,
- jakimi zasobami dysponuje Twoja organizacja,
- kto może Ci pomóc w przygotowaniu szkoleń.

Po uzgodnieniu tych kwestii możesz przystąpić do planowania programu szkoleniowego. Kolejne fazy omawianego cyklu to: planowanie i projektowanie programu szkoleniowego, realizacja szkoleń oraz – rzecz jasna – ewaluacja szkoleń, która dostarcza informacji zwrotnych niezbędnych do oceny dalszych potrzeb szkoleniowych i edukacyjnych.

Standard 9. Dostęp do informacji i wsparcia

Wprowadzenie

Jaki jest standard?

W organizacji funkcjonują mechanizmy dostarczania istotnych informacji i wsparcia osobom odpowiedzialnym za ochronę dzieci. Dzieci – ofiary krzywdzenia otrzymują wsparcie w poszukiwaniu pomocy.

Dlaczego organizacja powinna spełniać ten standard?

Krzywdzenie dzieci wywołuje silny niepokój i cierpienie, a osoby, które się z nim stykają, mogą doświadczać rozmaitych trudności. Organizacje mają obowiązek udzielania porad i wsparcia osobom odpowiedzialnym za ochronę dzieci, aby pomóc im w jak najlepszym wypełnianiu tego zadania. Dzieci – ofiary krzywdzenia potrzebują kogoś, do kogo mogłyby się zwrócić, kiedy doświadczają krzywdzenia. Często nie wiedzą, gdzie szukać pomocy.

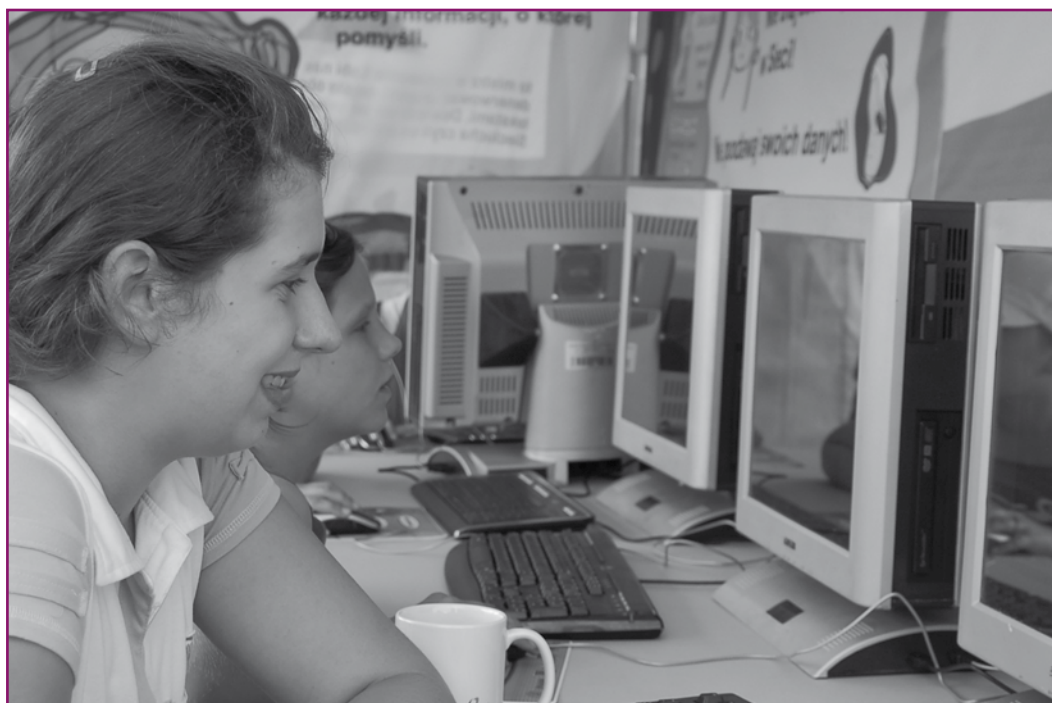
Zapewnienie dzieciom dostępu do informacji i wsparcia

Wszystkie dzieci i młodzi ludzie mają prawo do informacji i pomocy, kiedy mają jakieś zmartwienie czy problem albo kiedy doświadczyły krzywdzenia. Ważne jest zapewnienie dodatkowych zasobów, dzięki którym dzieci niepełnosprawne i mające trudności z komunikacją również będą mogły uzyskać pomoc, jakiej potrzebują.

- Jeden ze sposobów, w jakie można osiągnąć ten cel, polega na opracowaniu list, które dostarczałyby dzieciom i młodym ludziom **informacji** dotyczących tego, gdzie w danym regionie/społeczności lokalnej mogą uzyskać pomoc i wsparcie. Znajdź osoby mające doświadczenie w pracy z dziećmi niepełnosprawnymi, którzy mogą Ci pomóc w opracowaniu takich informacji w sposób dostępny dla tej grupy dzieci, np. alfabetem Braille’a lub w wersji audio.
- Dowiedz się, jakie służby, władze i organizacje świadczące usługi pomocowe dla dzieci – ofiar krzywdzenia są dostępne w Twojej społeczności lub regionie. Pracownicy Twojej organizacji mogą korzystać z przygotowanej w ten sposób listy, pomagając dzieciom i młodym ludziom w uzyskaniu potrzebnych informacji i wsparcia.
- Listę tę należy regularnie aktualizować, a informacje w niej zawarte powinny dotyczyć wyłącznie placówek świadczących usługi wysokiej jakości, ocenionych przez Twoją organizację jako bezpieczne i traktujących działanie w najlepszym interesie dzieci jako zadanie priorytetowe.

- Staraj się uzyskać od dzieci i młodych ludzi informacje zwrotne dotyczące placówek i usług wymienionych na liście, między innymi ewentualnych problemów.
- Edukuj pracowników i wolontariuszy w zakresie tego, jak mogą pomagać dzieciom w uzyskaniu najlepszego wsparcia poprzez dostarczanie im spisów dostępnych placówek pomocowych oraz informacji na temat usług świadczonych przez każdą z nich.
- Wyjaśniaj dzieciom i młodym ludziom, że mają **prawo** do poszukiwania pomocy oraz do tego, aby zostać wysłuchane i potraktowane poważnie; upewnij się, że dzieci wiedzą, do kogo mogą się zwrócić, kiedy potrzebują pomocy lub kiedy ktoś je skrzywdził.
- Uświadamiaj dzieciom i dorastającym młodym ludziom, że powinni zwracać się o radę i wsparcie nie tylko wtedy, kiedy doświadczyły krzywdzenia, ale także w wielu innych sytuacjach. Dzieci i dorastający młodzi ludzie powinni wiedzieć, z kim mogą porozmawiać o takich problemach, jak:
  - problemy z nauczycielem,
  - problemy z rodzicem/opiekunem,
  - przemoc rówieśnicza,
  - edukacja seksualna,
  - problemy w związku intymnym,
  - poufne porady lekarskie,
  - porady prawne.

Standard 10. Wdrożenie i monitorowanie standardów

Wprowadzenie

Jaki jest standard?

Opracowano plan działania, aby monitorować skuteczność kroków podjętych w celu zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa.

Dlaczego organizacje powinny spełniać ten standard?

Zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa wymaga wdrożenia polityki, procedur i planów w całej organizacji. Niezbędne są skuteczne mechanizmy kontroli, aby zyskać pewność, że proces ten postępuje we wszystkich częściach organizacji. Opinie osób zainteresowanych – zarówno wewnątrz organizacji, jak i spoza niej – mogą się przyczynić do poprawy efektywności podjętych działań.

Bądźmy przygotowani – wdrożenie polityki ochrony dzieci

Jednym z kluczy do sukcesu jest jasność co do sposobu wdrożenia polityki ochrony dzieci oraz okoliczności, które mogą stanąć temu na przeszkodzie. Czy polityka ochrony dzieci jest „martwym dokumentem”, do którego nikt nie zagląda? A może jest „żywym” zbiorem użytecznych wskazówek dotyczących praktyki organizacyjnej?

Warto zastanowić się nad innymi procesami zmiany polityki w Twojej organizacji i nad dotychczasowymi sposobami wprowadzania tego rodzaju zmian.

- Co się udało?
- Dlaczego?
- W jaki sposób przedstawiono wprowadzane zmiany?
- W jaki sposób komunikuje się istotne kwestie w Twojej organizacji?

W organizacjach wprowadza się wiele nowych strategii, ale tylko w nielicznych wypadkach monitoruje się ich skuteczność. Wdrożenie i monitorowanie mają kluczowe znaczenie dla pomyślnego przełożenia standardów ochrony dzieci na praktykę.

Wdrożenie

Kluczem do pomyślnego wdrożenia polityki ochrony dzieci jest opracowanie **strategii wdrożeniowej**. Najlepiej, jeśli stanowi ona element szerszego projektu opracowania i wdrożenia standardów ochrony dzieci, dlatego należy pomyśleć o niej na początku, a nie na końcu!

Oto cztery etapy wdrożenia polityki ochrony dzieci:

1. Opracowanie polityki ochrony dzieci.
2. Wdrożenie polityki ochrony dzieci – kto, gdzie, kiedy.
3. Upowszechnianie polityki ochrony dzieci – w jaki sposób informuje się o niej osoby zainteresowane.
4. Analiza i ocena.

Ćwiczenie 10.1. Opracowanie strategii wdrożeniowej

Cel

- Opracowanie strategii wdrożeniowej.

Wskazówki

1. Zastanów się nad następującymi pytaniami i zanotuj swoje spostrzeżenia na czystej kartce papieru:
  - O jakich kwestiach należy pomyśleć?
  - Kim są najważniejsi interesariusze?
  - Jakie trudności lub bariery mogą się pojawić? Czy w organizacji są osoby niechętne procesowi opracowania i wdrożenia standardów ochrony dzieci?
  - Jakie szkolenia mogą być potrzebne? Kto będzie odpowiedzialny za dopilnowanie, aby takie szkolenia zostały przeprowadzone?
2. Wyznacz **cele wdrożenia**:
  - Co chcesz osiągnąć?
  - W jaki sposób wdrożenie standardów ochrony dzieci powinno zmienić postawy, odzucia i zachowania osób pracujących w Twojej organizacji?
3. Rozważ następujące kluczowe pytania:
  - Kto może mi pomóc – jako źródło informacji, specjalistycznych umiejętności i zasobów?
  - Jakich zasobów możemy potrzebować?
  - Kto już teraz wykonuje pracę, która może być pomocna w stworzeniu praktyki ochrony dzieci?
  - Kto może zakłócić realizację projektu albo być jej przeciwny?
  - Którzy z członków kierownictwa organizacji powinni aktywnie uczestniczyć w procesie wdrożeniowym?
4. Podsumuj swoje odpowiedzi i notatki:
  - Spróbuj wypisać kilka celów wdrożeniowych; nie musisz napisać dużo, wystarczy jedna strona.
  - Dzięki uwzględnieniu potencjalnych trudności oraz osób, które mogą być pomocne, powinieneś być w stanie wyznaczyć realistyczne cele.

Cele wdrożeniowe powinny spełniać kryteria SMART, tzn. powinny być:

- konkretne (*specific*),
- mierzalne (*measurable*),
- osiągalne (*achievable*),
- realistyczne (*realistic*),
- określone w czasie (*time-scaled*).

Ćwiczenie 10.2. Wdrożenie – jak to zrobić?

Cel

- Znalezienie sposobów, w jakie można ułatwić wdrożenie polityki ochrony dzieci.

Wskazówki

Skuteczne sposoby wdrażania polityki można podzielić na dwie grupy – formalne i nieformalne. W tabeli poniżej przedstawiono kilka przykładów.

Formalne	Nieformalne
Briefing/ spotkania	Sieci
Biuletyny	Słuchanie/mówienie
Notatki służbowe	Dzielenie się informacjami
E-maile do wszystkich pracowników	Dyskusje/rozmowy
Konferencje	Szkolenia
Dokumenty opisujące wdrażaną politykę	Fora dyskusyjne w intranecie

1. Na dużym arkuszu papieru narysuj dwie kolumny z nagłówkami (zob. poniżej). Pomyśl o swojej organizacji. Jakie formy komunikacji dominują w niej w tej chwili – formalne czy nieformalne?

Formalne	Nieformalne

2. Podsumuj swoje dotychczasowe rozważania i przyjrzyj się poniższym pytaniom – to powinno Ci pomóc w sformułowaniu ogólnych zarysów strategii wdrożenia polityki ochrony dzieci, obejmujących między innymi:
  - jasne cele wdrożeniowe,
  - formalne i nieformalne sposoby komunikacji,

- listę osób, które mogą Ci pomóc,
- jakie zasoby będą potrzebne,
- realistyczne ramy czasowe,
- potencjalne trudności i bariery.

Analiza i ewaluacja

Kolejnym ważnym elementem procesu pomyślnego wdrożenia polityki ochrony dzieci jest analiza i ewaluacja.

Ćwiczenie 10.3. Skąd będziesz wiedział, czy to działa?

Cel

- Identyfikacja narzędzi zarządczych pomocnych w skutecznym przeprowadzeniu procesu wdrożeniowego.

Wskazówki

Istnieje kilka sposobów identyfikacji narzędzi zarządczych potrzebnych do skutecznego wdrożenia polityki ochrony dzieci.

Niektóre z nich są formalne, na przykład:

- narzędzia zarządcze mające na celu zapewnienie przestrzegania polityki (zasad) i procedur,
- zestawienie/porównanie zgłoszonych problemów lub zagrożeń bezpieczeństwa dzieci,
- analiza praktyk i przypadków naruszania procedur, kodeksów postępowania itp.

Niektóre z tych narzędzi są mniej formalne i polegają na analizie wiedzy, świadomości, odczuć, spostrzeżeń, zachowań i postaw przedstawicieli organizacji.

Możesz sięgnąć po rozmaite metody pomiaru, takie jak:

- kwestionariusze,
- grupy focusowe,
- wywiad,
- audyt,
- obserwacja.

Strategia wdrożeniowa powinna zawierać rozpisany w czasie plan dotyczący tego kto, w jaki sposób i kiedy zostanie poddany ewaluacji.

Organizacje, które wdrożyły standardy/politykę ochrony dzieci, często odnotowują więcej zgłoszeń/przypadków krzywdzenia dzieci. Nie brzmi to zbyt zachęcająco, ale tak naprawdę to dobry znak. Pokazuje, że pracownicy organizacji i same dzieci są bardziej świadomi i czują się odpowiedzialni za zgłaszanie niepokojących sygnałów. Nie musi to wcale oznaczać, że organizacja rzeczywiście ma problemy, ale że stworzyła skuteczne sposoby ujawniania ryzykownych lub niewłaściwych praktyk, które wcześniej pozostawały ukryte, oraz reagowania na takie praktyki.

Narzędzie do planowania procesu wdrożenia polityki ochrony dzieci

Nazwa kraju, programu itp.:

Dziedzina	Działania priorytetowe	Kto	Do kiedy	Niezbędne wsparcie/ zasoby
Rozpowszechnianie/świadomość				
Procedury lokalne				
Systemy zarządcze				
Ocena ryzyka				
Edukacja i rozwój				
Uwagi				

Podpis.....

Data.....

Standard 11. Praca z organizacjami partnerskimi na rzecz wdrożenia standardów ochrony dzieci w tych organizacjach

---

Wprowadzenie

Jaki jest standard?

W sytuacji, gdy organizacja pracuje wspólnie z partnerami lub poprzez partnerów mających kontakty z dziećmi, partnerzy ci mają bądź opracowują politykę i procedury ochrony dzieci zgodne z omawianymi standardami.

Dlaczego organizacje powinny spełniać ten standard?

Współpracując z partnerem, organizacja jest odpowiedzialna za dopilnowanie, aby ów partner również zapewniał dzieciom bezpieczeństwo. Większość organizacji partnerskich pracujących z dziećmi troszczy się o bezpieczeństwo dzieci i w wielu wypadkach realizuje dobrą politykę i procedury ochrony dzieci. Oparta na tych standardach rozmowa między partnerami powinna umożliwić wzajemne uczenie się i stworzenie uzgodnionej (wspólnej) dobrej praktyki.

Co rozumiemy przez pracę z partnerami?

Często mówi się o pracy z partnerami, czy też o działaniach partnerskich. Relacje partnerskie są niezwykle zróżnicowane, ale można je podzielić na trzy szerokie kategorie:

- praca ze społecznościami lokalnymi i małymi organizacjami – np. planowanie i realizacja programów we współpracy z grupami działającymi na rzecz dzieci, strukturami lokalnymi, organizacjami społeczności lokalnych (*Community Based Organizations* – CBO);
- działanie poprzez większe organizacje o ustalonej pozycji (organizacje pozarządowe, koalicje, międzynarodowe organizacje pozarządowe), które pełnią funkcję „partnerów wdrażających” – realizują programy i projekty oraz kierują nimi na co dzień;
- kategoria hybrydowa – praca z większą organizacją partnerską o ustalonej pozycji (taką jak ministerstwo, agenda ONZ, inna organizacja pozarządowa), zwykle określana mianem formalnej współpracy, realizowana na podstawie formalnych umów pisemnych.

Istnieją rozmaite odmiany i kombinacje, ale te trzy kategorie opisują większość relacji partnerskich. Ważne jest, abyś przeanalizował charakter relacji między Twoją organiza-

cją a jej partnerami, dzięki czemu będziesz mógł sformułować realistyczne oczekiwania i przyjąć odpowiednie podejście do współpracy z każdym z nich na rzecz bezpieczeństwa dzieci.

Na przykład, współpraca z niewielką organizacją społeczności lokalnej (*Community Based Organization* – CBO) wymaga zawarcia porozumienia w sprawie ochrony dzieci – organizacja międzynarodowa może poinformować CBO o swojej polityce i procedurach ochrony dzieci, a następnie uzgodnić z partnerem podstawowe zasady współpracy, aby zapewnić priorytetowe traktowanie ochrony dzieci. Takie porozumienia mogą być stosunkowo proste i zawarte w formie słownej po wcześniejszym omówieniu tych zagadnień.

Kiedy jednak organizacja międzynarodowa/ pozarządowa rozpoczyna formalną współpracę z partnerem odpowiedzialnym za wdrożenie danego programu, powinna umieścić zapisy o ochronie dzieci w kontrakcie o współpracy, a także opracować formalne, pisemne porozumienie dotyczące tego, w jaki sposób obie organizacje – wspólnie – będą działały na rzecz bezpieczeństwa dzieci.

Implikacje dla ochrony dzieci

Niektóre spośród podstawowych zasad pracy z partnerami oznaczają, że zaangażowanie w ochronę dzieci przez krzywdzeniem i wykorzystywaniem powinno stanowić jeden z najważniejszych elementów relacji partnerskiej. Partnerzy powinni być zgodni co do wartości i zasad postępowania; muszą także przyjąć wspólne podejście do przestrzegania prawa dzieci do ochrony przed krzywdzeniem.

Kwestie związane z odpowiedzialnością i przejrzystością tradycyjnie są kojarzone z ładem korporacyjnym (*governance*), zarządzaniem finansami oraz innymi sprawami operacyjnymi. Jednak powinny być także uwzględniane w sposobie, w jaki organizacja pracuje z dziećmi. Międzynarodowa organizacja pozarządowa musi mieć pewność, że praca i kontakty jej partnerów z dziećmi odznaczają się prawością i pozostają zgodne z odpowiednimi standardami etycznymi i dobrymi praktykami, czego przejawem jest między innymi zaangażowanie w ochronę dzieci.

Partnerzy a ochrona dzieci – co chcemy osiągnąć?

Twoja organizacja i jej partnerzy powinni przyjąć wspólne zobowiązanie do troski o bezpieczeństwo dzieci. To wspólne zobowiązanie winno znaleźć odzwierciedlenie w praktykach organizacji partnerskich oraz w ich procesach zarządczych.

Najbardziej skuteczną metodą zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa jest pozytywne, wspierające podejście do pracy z partnerami. Kluczem do sukcesu są briefingi oraz inne formy dzielenia się informacjami. Na poziomie lokalnym menedżerowie powinni rozważyć, w jaki sposób informować swoich partnerów o swoich zasadach i procedurach ochrony dzieci oraz o ich znaczeniu w kontekście współpracy partnerskiej. Powinni się także zastanowić nad najskuteczniejszym sposobem nakłonienia organizacji partnerskich do zaangażowania się w działania na rzecz bezpieczeństwa dzieci.

W praktyce oznacza to konieczność zadbania o to, żeby:

- międzynarodowe organizacje pozarządowe (INGO) miały jasność co do charakteru nawiązywanych przez siebie relacji partnerskich,
- przeprowadzono rzetelną ocenę organizacji partnerskiej w zakresie jej pracy z dziećmi i działań na rzecz zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa,

- ustalono, jakie dalsze kroki należy podjąć w tej dziedzinie,
- osiągnięto porozumienie w kwestii tego, w jaki sposób organizacja partnerska będzie wspierana przez INGO, aby osiągnąć zgodność ze standardami ochrony dzieci i wysoki poziom kompetencji w tej dziedzinie.

Ćwiczenie 11.1. Praca z organizacjami partnerskimi

Cel

- Praca z dotychczasowymi partnerami w celu przeanalizowania i udoskonalenia aktualnych uzgodnień dotyczących ochrony dzieci.
- Ocena stopnia zgodności z omawianymi standardami ochrony dzieci.

Wskazówki

Zadanie to można wykonać z każdą z organizacji partnerskich z osobna, ale możesz także zorganizować warsztat z udziałem przedstawicieli kilku takich organizacji.

- Przeanalizujcie dotychczasowe praktyki przy użyciu narzędzia do audytu wewnętrznego.
- Należy się upewnić, że partnerzy jednakowo rozumieją pojęcie „ochrona dzieci”. Uzgodnienie wspólnego języka i znaczenia tego terminu ma decydujące znaczenie dla tego, czy ustalenia dotyczące współpracy partnerskiej będą sensowne i użyteczne. Oceń ryzyka. Warto przyjrzeć się potencjalnym zagrożeniom w organizacji partnerskiej i w jej działalności. W tym celu możesz sięgnąć po narzędzia do oceny ryzyka zaproponowane w Fazie 1 niniejszego podręcznika, w **Ćwiczeniu 1.4**.
- Po przeanalizowaniu aktualnych praktyk, definicji krzywdzenia i kwestii związanych z ryzykiem ważne jest wskazanie potrzebnych zmian oraz opracowanie planu działania.

Ćwiczenie 11.2. Promocja ochrony dzieci w organizacjach partnerskich

Cel

- Ustalenie, jakie działania musi podjąć Twoja organizacja, żeby pomóc menedżerom i personelowi w promowaniu i wspieraniu wdrożenia polityki ochrony dzieci w organizacjach partnerskich.

Wskazówki

1. Jest to zadanie grupowe – zbierz niewielką grupę współpracowników i zarezerwuj parę godzin na wspólną pracę. Zastanów się nad następującymi kwestiami:
  - Jak aktualnie współpracujecie z partnerami w danym programie?
  - Najważniejsze zagadnienia dotyczące ochrony dzieci w organizacjach partnerskich.
2. Porozmawiajcie o obecnej praktyce i wypiszcie najważniejsze zagadnienia na dużym arkuszu papieru. Pogrupujcie powtarzające się tematy.
  - Czy pojawiło się coś zaskakującego?
  - Gdzie znajdują się obszary dobrych praktyk, a gdzie obszary ryzyka?

3. Zastanówcie się nad charakterem poszczególnych relacji partnerskich.
  - Czy są one formalne czy nieformalne?
  - Czy pracujecie wspólnie z tymi organizacjami czy poprzez nie?
  - Czy między partnerami zawarto pisemne umowy/kontrakty, czy też proste porozumienia słowne?
4. Teraz zastanówcie się, co powinny zawierać wytyczne uzgodnione z partnerami (na podstawie wyników dotychczasowej analizy). Oto kilka propozycji:
  - dobór partnerów,
  - jasność ról i zadań,
  - kontrakty i umowy,
  - briefing (przekazywanie informacji),
  - bieżące wsparcie,
  - monitorowanie,
  - pomiar wpływu,
  - sprawozdawczość dotycząca procesu wdrożenia polityki i procedur ochrony dzieci,
  - niezbędne działania,
  - planowanie sukcesji, strategia wyjścia oraz implikacje dla ochrony dzieci.
5. Czy w toku tych rozważań ujawniły się jakieś problemy/kwestie wewnętrzne dotyczące kompetencji i zasobów pomocnych w realizacji tego procesu?

Międzynarodowe organizacje pozarządowe oraz inne organizacje mają obowiązek wspierać swoich partnerów w sferach uznanych za priorytetowe. Z tego powodu jest niezwykle ważne, aby każda z organizacji zastanowiła się nad zasobami, jakich będzie potrzebować, aby wesprzeć swoich partnerów w procesie wdrażania standardów.

Ćwiczenie 11.3. Opracowanie minimalnych standardów dla organizacji partnerskich

Cel

- Określenie minimalnych standardów dotyczących ochrony dzieci i współpracy z organizacjami partnerskimi.

Wskazówki

1. Zastanówcie się nad brakami i słabościami, które zidentyfikowaliście w trakcie audytu wewnętrznego lub w inny sposób. Zastanówcie się wspólnie, w jaki sposób można wypełnić te luki i określcie, jakie minimalne standardy powinny spełnić organizacje partnerskie.

Standardy te mogą dotyczyć w szczególności:

- metod rekrutacji i weryfikacji personelu,
- szkoleń dla pracowników,
- opracowania kodeksu postępowania,
- opracowania procedur sprawozdawczych,
- komunikacji z dziećmi,
- procedur zgłaszania problemów.

Podsumowanie

Niniejszy podręcznik pomoże Tobie i Twojej organizacji w rozpoczęciu wdrażania standardów ochrony dzieci – standardów BD (*Bezpieczeństwo dzieci*). Zadanie to w każdym wypadku jest niełatwym wyzwaniem, ale dzięki sformalizowaniu tego procesu i stworzeniu zorganizowanych systemów wzrosną szanse na skuteczną ochronę dzieci, które stykają się z Twoją organizacją.

Opracowała: *Jenny Myers*
National Society for Prevention of Cruelty to Children

Tłumaczenie: *Agnieszka Nowak*

Przedruk za zgodą wydawcy. Tytuł oryginału *Keeping children safe. How to implement the standards*, Save the Children UK 2006.

Literatura:

1. Child Wise (2003), Choose with Care child safe organizations: ECPAT Australia.
2. Nolan P. (2004), Role of HR in Child Protection People in Aid: London.
3. UNICEF 2004 State of World's Children.
4. IASC (2002), Report of the Task Force on Protection from Sexual Exploitation and Abuse in Humanitarian Crises
5. Secretary General Bulletin (2003) specialist measures for protection from sexual exploitation and sexual abuse.
6. Investigation into Sexual Exploitation of Refugees by Aid Workers in West Africa (2002), UN Office of Internal Oversight Services, UN document number A/57/465, 11. Dostępne na stronie www.un.org/Depts/oios/reports/a57_465.htm
7. Jackson E., Wernham M. (2005), Child Protection policies and procedures toolkit – how to create a child safe organization: Child Hope UK.
8. Straus M. (1994a), Beating the devil out of them: corporal punishment in America Families, New York: Lexington Books.
9. Sullivan J., Beech A. (2002), Professional Perpetrator: sex offenders who use their employment to target and sexually abuse the children with whom they work, "Child abuse review" vol. 11 – Issue 3 p. 153-167, John Wiley & Sons, Ltd.
10. WHO (World Health Organization) 1999, 2002 World Report of Violence and Health Chapter 3, Child Abuse and Neglect by Parents and Other Caregivers.

Zasoby internetowe

1. www.savethechildren.net/arc
2. www.ceop.gov.uk
3. www.childhope.org.uk
4. www.childwise.net
5. www.thecpsu.org.uk
6. www.crin.org

7. www.dcsf.gov.uk
8. www.ecpat.net
9. www.thefa.com
10. www.hapineternational.org
11. www.ifrc.org.uk
12. www.ispcan.org
13. www.iwf.org.uk
14. www.nspcc.org.uk
15. www.ohchr.org
16. www.peopleinaid.org
17. www.unicef.org
18. www.humanitarianinfo.org/iasc
19. www.violencestudy.org
20. www.virtualglobaltaskforce.com
21. www.viva.org
22. www.who.int/en/

O AUTORACH:

JENNY MYERS jest Starszym Konsultantem brytyjskiego Krajowego Towarzystwa na rzecz Zapobiegania Okrucieństwu Wobec Dzieci - NSPCC (*National Society for Prevention of Cruelty to Children*)

KOALICJA NA RZECZ BEZPIECZEŃSTWA DZIECI (KEEPING CHILDREN SAFE) – organizacje członkowskie:

CATHOLIC AGENCY FOR OVERSEAS DEVELOPMENT - CAFOD (Katolicka Agencja na Rzecz Rozwoju Zagranicznego) jest oficjalną instytucją kościoła katolickiego w Anglii i Walii, zajmującą się działaniami na rzecz rozwoju ubogich krajów i regionów świata oraz świadczeniem pomocy zagranicznej. CAFOD jest członkiem Caritas International.

CHILD HOPE jest jednym z największych autorytetów w dziedzinie ochrony dzieci przed krzywdzeniem. Celem ChildHope jest rozwijanie możliwości i kompetencji organizacji afrykańskich, azjatyckich i południowoamerykańskich, aby mogły skuteczniej przeciwdziałać krzywdzeniu i wykorzystywaniu dzieci, zapewniać dzieciom sprawiedliwe traktowanie i udzielać im głosu w sprawach, które ich dotyczą, a także chronić dzieci dotknięte HIV i AIDS.

CONSORTIUM FOR STREET CHILDREN (Konsorcjum na Rzecz Pomocy Dzieciom Ulicy) składa się z 37 brytyjskich organizacji zajmujących się pomaganiem dzieciom, które mieszkają i pracują na ulicy, oraz dzieciom zagrożonym takim stylem życia.

EVERYCHILD działa na całym świecie, aby zapewnić dzieciom, które zostały rozdzielone ze swoją rodziną lub społecznością (albo są zagrożone taką separacją), bezpieczną przyszłość.

NATIONAL SOCIETY FOR PREVENTION OF CRUELTY TO CHILDREN – NSPCC (Krajowe Towarzystwo na rzecz Zapobiegania Okrucieństwu Wobec Dzieci) to organizacja, której celem przeciwdziałanie okrutnemu traktowaniu dzieci. Działaniom tej organizacji przyświeca wizja społeczeństwa, w którym dzieci byłyby kochane, cenione i zdolne do urzeczywistnienia swojego potencjału.

OXFAM współpracuje z innymi organizacjami, aby przeciwdziałać biedzie i cierpieniu.

PEOPLE IN AID pomaga organizacjom, które przeciwdziałają biedzie i cierpieniu, aby mogły wzmocnić siłę swojego oddziaływania dzięki lepszemu zarządzaniu ludźmi i skutecznemu wsparciu.

PLAN jest jedną z największych na świecie organizacji, które działają na rzecz umacniania społeczności lokalnych, dążąc do poprawy sytuacji dzieci. Plan działa w 62 krajach, realizując projekty i inicjatywy skoncentrowane na przyczynach biedy oraz na jej negatywnych skutkach w życiu dzieci.

SAVE THE CHILDREN jest organizacją pomagającą dzieciom dotkniętym biedą, chorobami, niesprawiedliwością i przemocą – w Wielkiej Brytanii i na całym świecie. Organizacja ta pracuje z dziećmi, poszukując długoterminowych rozwiązań problemów, z jakimi się borykają.

SOS - WIOSKI DZIECIĘCE to niezależna międzynarodowa pozarządowa organizacja dobroczynna, która od 1949 roku działa na rzecz zaspokajania potrzeb dzieci i obrony ich praw. Jej działalność koncentruje się na dzieciach zaniedbywanych, porzuconych i osieroconych, a także na rodzinach znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji.

TEARFUND jest chrześcijańską (ewangelicką) organizacją dobroczynną, która współpracuje z partnerami w ponad siedemdziesięciu krajach na całym świecie.

VIVA to światowy ruch chrześcijański na rzecz dzieci zagrożonych krzywdzeniem. Działając w ponad czterdziestu krajach oraz współpracując w ramach międzynarodowych i lokalnych projektów, Viva dociera do 1,8 miliona dzieci.

TERRE DES HOMMES to Fundacja założona w roku 1960 i będąca obecnie jedną z czołowych szwajcarskich organizacji pozarządowych zajmujących się pomaganiem dzieciom i ochroną dzieci przed krzywdzeniem. Fundacja jest obecna w ponad trzydziestu krajach na całym świecie.

WORLD VISION to jedna z największych organizacji pomocowych i wspierających rozwój na świecie. Jest organizacją chrześcijańską, która aktualnie działa w niemal stu krajach, pomagając ponad stu milionom osób w walce z biedą, głodem i niesprawiedliwością – niezależnie od ich przekonań religijnych.

OAK FOUNDATION (główna organizacja finansująca) przeznacza swoje zasoby na rozwiązywanie globalnych problemów społecznych i środowiskowych, zwłaszcza tych, które wywierają istotny wpływ na życie ludzi i społeczności będących w trudnej sytuacji życiowej.